

Täysistunto

Tiistai 29.3.2022 klo 14.00—21.30

4. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 19/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt päätetään sivistysvaliokunnan mietinnön SiVM 19/2021 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Sivistysvaliokunnan puheenjohtajan Paula Risikon esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään viisi minuuttia. Tämän jälkeen opetusministeri Li Anderssonin puheenvuoro, jonka pituus on enintään viisi minuuttia, ja tämän jälkeen tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurviselle varataan mahdollisuus käyttää viiden minuutin puheenvuoro. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuu- den jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Risikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.48 **Paula Risikko kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulin esittelemään valtioneuvoston koulutuspoliittista selontekoa koskevan mietinnön teille tänään täällä. Hienoa, että tämä keskustelu saatiin tänne saliin.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on laatinut mietintönsä siten, että siinä keskitytään eräisiin keskeisiin koulutusjärjestelmän läpileikkaaviin teemoihin tuoden esille esimerkiksi sivistyksen merkitystä sekä läpi ihmisen elämänkaaren jatkuvaa oppimista ja sen tukea. Valiokunta nostaa mietinnössään esille aiheita, joita selonteossa ei ole valiokunnan näkemyksen mukaan riittävästi käsitelty. Valiokunta katsoo, että valiokunnan mietintö ja koulutuspoliittinen selonteko muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalle selonteon toimeenpanosuunnitelma kohti 2040-luvun koulutusta rakentuu. Rinnakkain koulutuspoliittisen selonteon kanssa on tehty ensimmäinen kokonaisselvitys myös ruotsinkielisen koulutuksen kehittämisestä.

Arvoisa puhemies! Kaikilla koulutusjärjestelmämme koulutusasteilla ja -muodoilla on oma tärkeä tehtävänsä yksin ja yhdessä toistensa kanssa, ja muutokset ympäröivässä maailmassa edellyttävät niiden kehittämistä edelleen. On tärkeää, että koulutuksen rakenteet ja rahoitusjärjestelmä tukevat kansalaisten mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja itsensä sivistämiseen parhaalla mahdollisella tavalla. Valiokunta arvioi, että selonteon kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

nianhimoinen tavoite nähdä pitkälle 2040-luvun koulutuksen, osaamisen ja tutkimuksen ja tieteen tarpeisiin vastaamisessa on haastava. Nopeasti muuttuvan yhteiskunnan vuoksi koulutuspoliittista selontekoa tulisikin päivittää vähintään joka toinen vaalikausi, eli seuraavan kerran viimeistään 2027—2031.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa visioidaan, että vuonna 2040 Suomessa on vahva laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta. Valiokunta korostaa, että selonteko on tärkeä Suomen koulutuspolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta. Edellinen koulutuspoliittinen selonteko on vuodelta 2006, kuten tuossa totesin, joten uusi visio koulutuspolitiikan suunnan osoittamiseksi on tarpeellinen. On erittäin tärkeää luoda strateginen kokonaiskuva koulutusjärjestelmän tulevaisuuden haasteista ja ratkaisuksista hallituskausia pidemmälle aikavälille. Tarvetta koulutuspoliittiselle selonteolle luovat myös toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset, muun muassa ikäluokkien pieneneminen, maahanmuutto, osaamisvaatimusten tarpeiden muutos sekä oppimistulosten lasku ja eriytyminen. Keskeisiä muutoksen ajureita ovat myös digitalisaatio, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

Koulutuspoliittiselle selonteolle tullaan laatimaan toimeenpanosuunnitelma. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimeenpanosuunnitelmassa otetaan huomioon valiokunnan mietinnössä esille tuomat havainnot kehittämistarpeista sekä niiden kustannusvaikutuksista. Valiokunta painottaa, että uudet velvoitteet tulee kompensoida koulutuksen järjestäjille täysimääräisinä. Valiokunta toteaa, että selonteko sisältää oikeansuuntaisia ja perusteltuja linjauksia suomalaisen koulutusjärjestelmän kehittämiseksi.

Selonteossa on tunnistettu hyvin koulutusjärjestelmämme keskeiset kipupisteet, jotka estävät koulutuksen kehittymistä jokaista kansalaista ja koko yhteiskunnan kehitystä optimaalisesti tukevaksi instituutioksi. Selonteko on tavoitteeltaan ja kattavuudeltaan tulevaisuusorientoitunut, ja siinä halutaan luoda näkymää aina vuoteen 2040 saakka.

Monista ansioistaan huolimatta selonteko ei ole ongelmaton. Sen puutteet voidaan kiittää tavoitteiden moninaisuuteen ja niiden priorisoinnin vähäisyyteen. Luotettavat arviot esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuudesta, kustannuksista ja koulutuksen laadun varmistamisesta eivät selonteosta ilmene. Monet keskeiset tulevaisuutta koskevat linjaukset, kuten esimerkiksi sivistysperustan vahvistaminen, jatkuva oppiminen, yksilölliset opintopolut, oppilaitosten yhteistyön syventäminen, väestöennusteet sekä ympäristö- ja ilmastokysymysten haasteet, nostetaan esiin ansiokkaasti, mutta linjaukset niiden vaikutuksista koulutusjärjestelmän rakenteisiin, sisältöihin ja toimintatapoihin jäävät yleisluonteisiksi.

Selonteossa esille nostettujen ongelmien syiden analyysi on osin puutteellista, eikä siten ole aina selvää, miten ehdotetut toimenpiteet ratkaisisivat ongelmia. Valiokunta katsoo, että kuva 2040-luvun suomalaisesta koulusta suhteessa nykyiseen kaipaakin selkeyttämistä, ja valiokunta painottaa, että hyvät ja laajasti kannatetut selonteon tavoitteet sekä niitä koskevat toimenpiteet vaativat toteutuakseen riittävää resursointia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut myös ilmi, että koulutusalan sidosryhmätoimijat eivät mielestään ole päässeet riittävällä tavalla osallistumaan selonteon valmisteluun. Selonteon laadintaa varten asetettu parlamentaarinen ryhmä ei käsitellyt myöskään lopullista ehdotusta koulutuspoliittiseksi selonteoksi ennen sen antamista eduskunnalle. Näin merkittävä ja laaja-alainen asiakirja on tarpeen laatia laajassa ja tiiviissä yhteistyössä koulutuksen järjestäjien, parlamentaaristen toimijoiden ja koulutuskentän kanssa. Selon-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

teon toimeenpanosuunnitelmaa laadittaessa tuleekin hyödyntää koulutuskentän osaamista monipuolisesti.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy kaikkiaan 17 kannanottoehdotusta huomioitavaksi selonteon toimeenpanossa, ja kerronkin tässä nyt muutamia niistä painopisteistä, jotka valiokunta on nostanut esille:

Ensimmäisenä, ei missään nimessä vähäisimpänä, nostan: perustaitojen oppiminen on varmistettava erillisellä toimenpideohjelmalla. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä huolehtia siitä, että jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella on riittävä luku-, kirjoitus- ja laskutaito. Nämä ovat muun muassa oppimisessa ja yhteiskunnassa toimimisessa tarvittavia perustaitoja, joiden riittävän osaamisen varmistamiseksi hallituksen tulee valmistella kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen toimenpideohjelma. Perustaitojen varmistaminen tulee myös ottaa huomioon selonteon toimeenpanosuunnitelman yhdeksi painopistealueeksi.

Sivistysvaliokunta korostaa myös tulevaisuusvalmiuksien tärkeää merkitystä. Koulutuksen sivistystehtävään kuuluu myös valmiuksien antaminen epävarmassa ja ennakoimattomassa tilanteessa toimimiseen.

Toinen tärkeä huomiomme ja nostomme on opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen:

Sivistysvaliokunta edellyttää mietinnössään, että koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelman yhtenä painopistealueena tulee olla oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen ja kiusaamisen ehkäisy. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuen oikea-aikainen saatavuus edellyttää muun muassa saumatonta yhteistyötä opetustoimen sekä sosi-aali- ja terveyspalveluiden ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Koronakriisi on nostanut esiin oppimisen ja hyvinvoinnin keskinäisriippuvuuden. Vuorovaikutus ja fyysinen läsnäolo ovat tärkeitä sekä oppimisen että mielenterveyden tukemisen kannalta. Tutkittua tietoa tarvitaan esimerkiksi opiskelun itseohjautuvuuden lisäämisen vaikutuksista opiskelijoiden hyvinvointiin. Koronakriisin aikana myös opetus- ja ohjaushenkilöstön kuormittuneet työolosuhteet ovat korostuneet. Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstön hyvinvointiin ja jaksamiseen kiinnitetään huomiota ja alueelliseen saatavuuteen ja alalla pysymisen haasteisiin vastataan esimerkiksi työyhteisöjen hyvinvointiin liittyvillä toimenpiteillä.

Kolmantena nostona mainitsen: oppimisen tuen järjestelmä tulee uudistaa. Sivistysvaliokunta on mietinnössään tuonut esille oppimisen tuen tärkeän merkityksen ja edellyttää, että hallitus toteuttaa oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen, joka kattaa koulutuspolun varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. On erittäin tärkeää, että jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa ja että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistamiseen ja oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen saatavuuden parantamiseen laaditaan kansallinen toimenpideohjelma.

Me kiinnitimme huomiota korkeakoulutettujen tarpeeseen työelämässä, ja me tuomme esille tarpeen varmistaa riittävä osaamistaso myös tuleviin ja muuttuviin osaamistarpeisiin vastaamiseksi, ja edellytämme, että hallitus valmistelee kiireesti toimenpiteet, joilla varmistetaan, että vähintään puolet ikäluokista suorittaa korkea-asteen tutkinnon. On tärkeää huolehtia, että korkeakoulutukseen pääsyn eri tavat hyödynnetään mahdollisimman hyvin. Me kiinnitimme huomiota yliopistokeskusten asemaan ja myöskin siihen, että vapaata sivistystyötä käytetään hyväksi korkeakoulujen yhteistyökumppaneina. Kiinnitimme huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

miota myös tutkimuksen riittäviin määrärahoihin, ja kiinnitimme huomiota siihen, että bruttokansantuotteesta neljä prosenttia pitäisi saavuttaa, ja siitähän me olemme jo aikaisemmin mietinnössämme lausuneet.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että koulutuspoliittinen selonteko on tärkeä Suomen koulutuspolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen kannalta. Tarvetta selonteolle luovat myös toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset, kuten ikäluokkien pieneneminen, osaamistarpeiden muutos, oppimistulosten lasku sekä eriytyminen. Valiokunta korostaa, että selonteon toimeenpanosuunnitelmassa ja toimeenpanoseurannassa tulee arvioida riittävät rahoitustarpeet osana julkisen talouden suunnitelman valmistelua. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että toimeenpanosuunnitelmassa huomioidaan valiokunnan mietinnössä tuomat havainnot kehittämistarpeista [Puhemies koputtaa] ja niiden kustannusvaikutuksista. Tähän mietintöön sisältyy yksi vastalause. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia mietinnön esittelystä, puheenjohtaja Risikko. — Mennään ryhmäpuheenvuoroihin. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Gustafsson, olkaa hyvä.

14.58 Jukka Gustafsson sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen koulutusjärjestelmä ja kansallinen koulutuspolitiikka ovat tuoneet meille paikan maailman valtioiden eturivissä. Sosiaalidemokraateille koko kansan koulutustason nostaminen on ollut koulutuspolitiikkamme kulmakivi ja suomalaisen demokratian ja hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen peruspilari.

Koulutuspoliittinen selonteko ja sivistysvaliokunnan rikas ja monipuolinen palaute siihen antavat eväät viedä koulutusta ja tutkimusta maassamme pitkäjänteisesti eteenpäin.

Suomi teki paavonurmet 2000-luvun alkuvuosina: juoksimme itsemme maailmankartalle koulutuksen ihmemaana. Tuhansia vieraita kävi — ja käy edelleenkin — tutustumassa maamme koulutusjärjestelmään, mutta tiedämme, kuinka oppimistulokset ovat heikentyneet ja eriarvoistumiseen liittyviä hälytyskelloja soi.

Pääministeri Marinin hallituskaudella olemme kääntäneet koulutuspolitiikkamme suunnan: merkittävät panostukset varhaiskasvatukseen, peruskouluun, ammatillisen koulutuksen opettajamäärän lisäämiseen ja oppivelvollisuuden laajentamiseen, 10 000 uutta aloituspaikkaa korkea-asteelle. Koulutus tarvitseekin nyt pitkäjänteistä kehittämistä ja resursien määrätietoista vahvistamista.

Yliopiston, ammattikorkeakoulun ja yliopiston avoimen väylän kehittyminen tulee turvata pienenevien ikäluokkien olosuhteissa. Meillä on aiempaakin vähemmän varaa jättää ketään ilman koulutusta tai antaa nuorten odottaa vuosia pääsyä koulutukseen.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraateille erityinen silmäterä on peruskoulun kehittäminen. Vuoden rehtoriksi valittu tamperelainen Ilpo Nybacka lanseerasi vuosi sitten tavallisen koulun mallin: ”Tullaan ajoissa tunnille, takit naulakkoon, kännykät pois. Koulun tehtävänä on edelleen opettaa elämässä tärkeitä perustyöskentelytaitoja, kuten hiljaista ja keskittynyttä työntekoa.” Juuri näin: perusasteella pitää pystyä hankkimaan sellaiset tiedot ja taidot, että nuori pärjää toisen asteen koulutuksessa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Totta!]

Lukio- ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö tulee nostaa uudelle tasolle. Lainsäädännön ja rahoituksen tulee kannustaa koulutusmuotojen väliseen yhteistyöhön. Opetuksellinen yhteistyö ja eri tutkinnon osien joustava, yksilöllinen yhdistäminen pitää saada nykyis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

tä helpommaksi. Kysymys on myös siitä, miten nostamme nuorten lahjakkuusreservejä korkea-asteelle.

Myös oppimisen tuen järjestelmä tulee uudistaa koko koulutuspolulla. Sosiaalidemokraatit haluavat kehittää oppimisen tukea kokonaisuutena varhaiskasvatuksesta oppivelvollisuusiän loppuun. Vain hyvinvoiva lapsi ja nuori voi oppia.

Olemme sitoutuneet siihen, että tki-rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bkt:stä vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa myös korkeakoulutettujen määrän lisäämistä ja vahvaa panostusta jo työiässä olevien osaamisen kehittämiseen. Digivihreässä siirtymässä paras muutosturva on osaamisen päivittäminen jatkuvan oppimisen avulla.

Arvoisa puhemies! Mitä ovat yleissivistys ja tulevaisuusosaaminen? Korostamme sivistyksen itseisarvon vaalimista läpi koulujärjestelmämme. Laaja-alaisen sivistyskäsityksen merkitys vain korostuu juuri nyt ja tulevaisuudessa. Tuemme sivistyskäsitystä, jossa yleissivistävän koulun tehtävä nähdään kulttuurisena, ei taloudellisena, ei teknisenä.

Historia, erityisesti oman maan historia, filosofia, kirjallisuus, kuvataide, musiikki, teatteri ynnä muut katson kasvatuksellisesti jopa tärkeämmiksi kuin tekniset taidot, joilla turvataan juuri nyt tunnistettavana oleva tulevaisuus. Ihmisten on pystyttävä luomaan uutta ja osattava elää silloinkin, kun nyt läsnä oleva taloudellinen rakenne ei päde.

Nopeasti muuttuvassa maailmassa laajasti ymmärrettynä juuri kulttuuripääoma kantaa ja antaa siivet, joiden avulla ihminen jaksaa ja osaa lentää, auttaa heikompaansa, tukea demokratiaa ja elää täyttä elämää rauhassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja seuraavaksi perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

15.04 Sanna Antikainen ps (ryhmäpuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Hallituksen koulutuspoliittisen selonteon tarkoitus on viitoittaa koulutuksen ja tutkimuksen tietä kohti tulevaisuutta. Visio maalaa kuvaa sivistysperustasta Suomessa vuonna 2040. Koulutuspoliittinen selonteko tarjoaa siis tilannekuvan koulutuksen ja tutkimuksen nykytilasta sekä arvioi tässä toimintaympäristössä tapahtuvia keskeisiä muutoksia. Vaikka selonteko antaa tästä nykytilanteesta suhteellisen realistisen kuvan, perussuomalaiset kuitenkin katsovat, ettei kaikkia ongelmia käsitellä siinä riittävän avoimesti.

Arvoisa puhemies! Maamme lasten ja nuorten tämänhetkinen tilanne on erittäin huolestuttava. Nuorten koulutustaso on kääntynyt uusien opetussuunnitelmien aikana laskuun ja jäänyt jälkeen kansainvälisessä vertailussa. Perhetausta vaikuttaa aiempaa enemmän oppimistuloksiin. Huoli kuntien ja alueiden erilaistumisesta sekä sen aiheuttamista haasteista koulutuksen järjestämisessä on helppo jakaa. Kaiken tämän lisäksi lapset ja nuoret kärsivät yhä enemmän mielenterveyden ongelmista, ja kouluväkivalta on myös raaistunut.

Suomen sijoitus koulutusjärjestelmän tuloksia mittaavissa Pisa-tutkimuksissa on vuoden 2003 huipputuloksista lähtenyt jyrkkään laskuun. Vuonna 2003 Suomi oli sekä lukemisessa että luonnontieteissä ykkösenä ja matematiikassa kakkossijalla. Vuonna 2018 olimme luonnontieteissä kuudennella, lukemisessa seitsemännellä ja matematiikassa vasta kuudennellatoista sijalla. Tässä kohtaa pitäisi pysähtyä miettimään, ovatko esimerkiksi inklusio, positiivinen diskriminaatio ja esimerkiksi avoimet oppimistilat tuottaneet toivotunlaisia tuloksia. Kun koulurauhaa ei pystytä takaamaan eikä opettajilla ole kurinpitokeinoja, se näkyy osaltaan varmasti myös oppimistuloksissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Tällä hetkellä on olemassa myös aiheellinen huoli siitä, että poikia jopa syrjitään sukupuolensa vuoksi Suomen peruskouluissa. Aiheesta on myös tutkimusnäyttöä. Helsingin yliopiston tutkija Sari Mullola osoitti joitakin vuosia sitten väitöstutkimuksessaan, että opettajat arvioivat tyttöjä ja poikia eri tavoin. Poikien arvosanat nousivat tutkimuksessa, kun matematiikan ja äidinkielen kokeet arvioitiinkin nimettömästi. Samalla osoitettiin, että miesopettajat kiinnittävät arvioinnissaan naisopettajia vähemmän huomiota tyttöjen ja poikien välisiin luonne-eroihin.

Arvoisa puhemies! Selonteko jättää paljon tulevaisuudessa tehtävän toimeenpanosuunnitelman varaan. Katsomme, että toimeenpanosuunnitelmassa tuleekin mennä perusasioiden äärelle ja perustaitojen parantamiseen, oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin sekä kiusaamisen ja kouluväkivallan ehkäisemiseen. Myös aiemmin mainittuun poikien syrjintään on kiinnitettävä huomiota ja suhtauduttava siihen aivan yhtä suurella vakavuudella kuin kaikenlaiseen muuhunkin syrjintään.

Ylipäättään on ymmärrettävä, että ennen kuin alamme hienostelemaan, meidän tulee huolehtia, että perusasteen päättävät pojat ja tytöt ovat aidosti luku-, kirjoitus- ja laskutaitoisia. Nyt useinkaan näin ei ole, vaan toiselle asteelle siirrytään auttamatta liian kevyin taidoin.

Arvoisa puhemies! Koska kansantalouden resurssit ovat rajalliset, on julkiset koulutusinvestoinnit kohdennettava sellaisiin kohteisiin, jotka hyödyttävät yhteiskuntaa, Suomea ja suomalaisia eniten. Tällä hetkellä tehtävillä lakimuutoksilla houkutellaan jatkuvasi lisää opiskelijoita puoli-ilmaiseksi kolmansista maista, ja jopa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille suunnitellaan ohituskaistaa kohti opintoja. Tämä vaatii rahaa ja resursseja. Mistä hallitus ne leikkaa, [Puhemies koputtaa] suomalaisten palkoista ja opetuksestako?

Arvoisa puhemies! Koska aikani alkaa loppua, ehdotankin lopuksi, että eduskunta hyväksyy perussuomalaisten vastalauseen mukaisen kannanottoehdotuksen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Vikman, olkaa hyvä.

15.09 Sofia Vikman kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korkea osaamis- ja sivistystaso on kivijalka, johon nojaa kansakuntamme resilienssi, henkinen kriisinkestävyytemme sekä kyky pitää pää kylmänä informaationsodassa, erottaa totuus valheesta.

Arvoisa puhemies! Hallitus on kautensa alusta alkaen julistanut tekevänsä koulutuksen kunnianpalautuksen. Hallitukselle tämä niin sanottu kunnianpalautus on tarkoittanut määräaikaista hankerahojen ja byrokratiaa lisääviä hankkeita. Hallituksen koulutuspolitiikka on ollut tempoilevaa määräaikaissine hankerahoineen. Miten käy esimerkiksi tuhannelle ammatillisen koulutuksen opettajalle ja ohjaajalle, jotka on palkattu määräaikaissella rahoituksella? Tästä kokoomuksessa kannamme huolta.

Koulutuspolitiikka tarvitsee ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Uudistusten toimeenpanoon on annettava aikaa. Ennen kaikkea tarvitaan työrauhaa kentälle. Kokoomus on esittänyt oman vaihtoehdon, jolla koulutuksen rahoitusta ja ennakoitavuutta vahvistettaisiin. Me vakinaistaisimme hallituksen patkärähat, priorisoisimme menoja ja tekisimme arvovallintoja sivistyksen puolesta.

Arvoisa puhemies! Laadukas koulutus ja sivistys perustuvat korkeatasoiseen tieteeseen ja tutkimukseen. Tiede, tutkimus ja koulutus ovat myös talouskasvun ja hyvinvointimme kivijalka. Nyt kun on saavutettu parlamentaarinen sopu tieteen ja tutkimuksen rahoitusta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

son nostamisesta, on hallituksen peräännyttävä päättämistään historiallisen rajuista tiedeleikkauksista. On hyvä, että hallitus näyttää viimein kuulleen kokoomuksen vaatimuksen tiedeleikkausten perumisesta, mutta odotamme vielä konkreettisia päätöksiä. Epäselvää on yhä, peruuko hallitus kaikki tulossa olevat tiede-, tutkimus- ja koulutusleikkauksensa.

Valtaosa uusista työpaikoista syntyy korkeaa osaamista vaativille aloille. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että saamme vähintään 50 prosenttia nuorista ikäluokista suorittamaan korkea-asteen tutkinnon. Talouskasvun kannalta tämäkin tavoite on melko matala ikäluokien pienentyessä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa painottaa, että korkeakoulujen aloituspaikkoja on aivan oikein lisätty, mutta niille täytyy varata myös riittävät resurssit, eikä lisävelvoitteita voida toteuttaa koulutuksen laadun kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Maamme ehdoton vahvuus ja oikeastaan edellytys osaamisella menestymiselle on se, että jokaisella taustasta ja varallisuudesta riippumatta on mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin oma kiinnostus ja ahkeruus vievät. Koronapandemia on lisännyt oppimisvelkaa. Meidän on kurottava sitä umpeen ja varmistettava, että jokainen nuori saavuttaa peruskoulussa riittävät perustaidot jatko-opintoihin siirtymiseksi. Jokaisen oppilaan on saatava oppimisen tukea oikea-aikaisesti tarvittaessa ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Maailman parhaille opettajille on annettava työrauha ja mahdollisuus keskittyä perustyöhönsä. Kokoomus haluaa varmistaa, että kasvatus- ja koulutusalan ammattilaisten kelpoisuusvaatimukset säilyvät vähintäänkin nykytasolla. Lisäksi on jatkettava viime kaudella käynnistettyä työtä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että sivistysvaliokunta linjasi mietinnössään, että lukio- ja ammatillisella koulutuksella on jatkossakin erilliset järjestämis-, ohjaus- ja rahoituslainsäädäntönsä. Lukio- ja ammatillisella koulutuksella on omat tärkeät sivistystehtävänsä, joista on jatkossakin pidettävä kiinni. Lukio- ja ammatillisella koulutuksella on omat tehtävänsä, jotka antavat opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on kehittää ammatillisia valmiuksia ja valmistaa työelämään. Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa, että eduskunnan tahtotilaa on kunnioitettava ja varmistettava tulevaisuudessakin molempien koulutusmuotojen omat ainutlaatuiset tehtävänsä. Nyt on hallituksen tehtävä varmistaa, että tätä eduskunnan tahtoa noudatetaan.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Suomen menestyksen tae on osaava ja sivistynyt kansakunta — tätä meidän on vaalittava jatkossakin. [Puhemies koputtaa] J.V. Snellmanin sanoin: Pienen kansan voima on sivistys.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä. Keskustan eduskuntaryhmä.

15.15 Mikko Kinnunen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sota on sivistyksen loppu. Tehtävämme on entistä vahvemmin puolustaa sivistystä ja oikeutta oppia. Sodan uhriksi joutuvat ihmisten ohella sivistys, kulttuuri, moraali ja yhteiskunnan tulevaisuus.

Lapset ja nuoret tarvitsevat uskoa tulevaisuuteen, toivoa, mutta myös resilienssiä eli sitkeyttä, kärsivällisyyttä ja epävarmuuden ja vaikeuksien kestävyyskykyä. Sitä tulee oppia koulupolun varrella. Suomeen tulevien ukrainalaisten lasten on tärkeää päästä nopeasti varhaiskasvatukseen ja kouluun, sillä normaali arki kantaa ja auttaa jaksamaan. Laaja yleissivistys ja kyky arvioida tietoa ovat paras ase informaatiovaikuttamista ja propagandaa vas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

taan. Kriittinen lukutaito on tarpeen kaikenikäisille. Tarvitsemme historian tuomaa ymmärrystä, eettistä ajattelua, erilaisten kulttuurien, uskontojen ja katsomusten tuntemusta. Tarvitsemme empatiaa, jotta voimme ymmärtää, arvostaa ja kunnioittaa toisiamme.

Arvoisa puhemies! Suomi on sivistysmaa, joka nousi koulutuksen ansiosta varsin nopeasti köyhyydestä vaurauteen. Kyvystä oppia uutta on tullut välttämätöntä läpi elämän. Työelämä muuttuu, vanhoja ammatteja katoaa, ja aivan uusia syntyy. Samalla työurat sirpaloituvat. Opimme kaikkialla. Jatkuva oppiminen ja itsensä kehittäminen tulevat olemaan osa työn tekemistä. Opittu tulee tunnistaa. Oppilaitosten, järjestöjen ja yritysten tulee verkostona ratkaista osaajapulaa alueillaan. Tarvitaan täsmä- ja muuntokoulutuksia, joihin yritykset tulee saada mukaan. Tulevaisuuden työmarkkinoille tarvitaan entistä enemmän korkeakoulutettuja. Siksi tavoitteena on, että vähintään puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon vuonna 2030.

Suomi on aina menestynyt nimenomaan osaamisella. Siksi tarvitsemme vahvaa panostusta korkeakoulutukseen, tieteeseen ja tutkimukseen. Emme saa unohtaa, että tällä hetkellä on pulaa myös kädentaitajista. Tarvitsemme sujuvia polkuja ammattiin. Oppisopimuskoulutusta kannattaa kehittää edelleen. Yrittäjäyys ja itsensä työllistäminen kiinnostavat entistä enemmän. Luomme myös itse työtä. Tätä varten meidän tulee harjoitella koulussa luovuutta, ongelmien ratkaisemista ja yhdessä tekemistä. Tulevaisuus vaatii meiltä verkostoitumisen ja soveltamisen taitoja. Ennen kaikkea tarvitaan taitoa oppia.

Arvoisa puhemies! Keskusta esitti viime kaudella pienten lasten koulua, jonka kokeilut alkavat. Kun panostamme ensimmäisiin kouluvuosiin ja sujuvaan polkuun, lapsi saa aidon mahdollisuuden elämänmittaiseen oppimiseen. Suomen koulutusjärjestelmä on maailman tasa-arvoisimpia. Pidetään kouluverkko kunnossa joka puolella Suomea. Suomalaiset opettajat ovat maailman parhaita. Pidetään huolta opettajien ja rehtorien hyvinvoinnista, opetuksen riittävistä resursseista ja opettajankoulutuksen jatkuvasta kehittämisestä.

Arvoisa puhemies! Miksi maailman onnellisimman maan nuoret voivat pahoin? Koulutuksen rahoitus laahaa edelleen muiden OECD-maiden jäljessä. Pisa-tulokset ovat laskussa. Tyttöjen ja poikien väliset erot kasvavat. Heikosti suoriutuvien osuus lisääntyy. Oppilaan taustan merkitys korostuu entisestään. Koulumenestys perustuu edelleen perustaitoihin: kykyyn lukea, kirjoittaa ja laskea. Nostetaan peruskoulu ja perustaidot kunniaan. Tehdään kouluista yhteisöjä, joissa ketään ei kiusata, kukaan ei jää yksin. Taataan jokaiselle lapselle harrastus koulupäivän yhteyteen. Huolehditaan yhdessä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Varhainen ja ennalta ehkäisevä tuki on tehokkain tapa auttaa.

Voimme olla ylpeitä suomalaisesta koulusta. Tehdään siitä innostava paikka, jossa jokainen löytää vahvuutensa.

Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittista selontekoa on tarpeen päivittää riittävän usein. Tähytään ensi kerralla [Puhemies koputtaa] vielä rohkeammin tulevaisuuteen. Kaikkein tärkeintä on lopulta sydämen sivistys.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Petelius, olkaa hyvä.

15.20 Pirkka-Pekka Petelius vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistys on hyvinvointimme ja menestyksemme kulmakivi. Se merkitsee monipuolista tieto-, arvoste- lu-, toiminta- ja empatiakykyä. Sivistynyt ihminen on itsenäinen, kriittinen ja vastuullinen kansalainen, joka ottaa toiminnassaan huomioon ympäröivän maailman.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Koulutuksen kautta omaksumme perustaitoja, joita ilman osallistuminen yhteiskunnan toimintaan vaikeutuu. Esimerkiksi monipuolinen lukutaito on edellytys yhteiskunnassa pärjäämiselle. Koulutuksen päämääränä tulee olla laaja-alainen sivistys ja yksilöiden perustaitojen vahvistaminen, kasvaminen aktiiviseen kansalaisuuteen sekä kyky itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun.

Värderade talman! Eftersom utbildning är grunden för välfärd och framgång är det viktigt att utbildningen är tillgänglig för alla. När vi talar om utbildningspolitik och framtidens utbildning talar vi inte bara om barn och unga, utan om möjligheterna för oss alla att lära oss och utvecklas genom livet.

Arvoisa puhemies! Koulutus ei kuitenkaan ole kaikille meistä tasavertaista. Sekä koulutuspoliittisessa selonteossa että sivistysvaliokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota koulutustason periytymiseen sekä oppimistulosten eriytymiseen. Tähän kehitykseen tulee puuttua voimakkaasti. Yksi suurimmista kysymyksistä, kun pohdimme koulutuksen tulevaisuutta, on, miten pitää kaikki mukana riippumatta esimerkiksi äidinkielestä, sukupuolesta, vammaisuudesta, asuinpaikasta tai taustasta.

Kaiken oppimisen edellytyksenä on hyvinvointi. Jos emme voi hyvin emmekä saa tukea, kun sitä tarvitsemme, emme myöskään opi kunnolla. Koko koulutuspolun on oltava varhaiskasvatuksesta korkeakouluun saakka turvallinen paikka oppia ja kasvaa. Kiusaamiseen tulee puuttua, yhteisöllisyyttä vahvistaa ja oppimisen haasteisiin tarjota riittävää ja oikea-aikaista tukea.

Riittävä oppimisen tuki edistää perustaitojen hallintaa ja ehkäisee koulutuksen ja osamisen eriytymistä. Siksi jokainen oppija ansaitsee yksilöllistä tukea heti varhaiskasvatuksesta lähtien aina läpi koko koulutuspolun. Oppijan oikeuksien, tasa-arvon ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että oppimisen vaikeudet tunnistetaan aikaisessa vaiheessa ja että oppimiseen on saatavilla tehokasta, vaikuttavaa ja oikea-aikaista tukea. Tämä edellyttää koulutussektorin tiivistä yhteistyötä erityisesti sosiaali- ja terveystoimen palvelujen kanssa.

Arvoisa puhemies! Koulutukseen ja oppimisen tukeen panostaminen on investointi tulevaisuuteen, hyvinvoivaan yhteiskuntaan. Selonteon tavoitteet ovat vaarassa jäädä kau尼iksi puheeksi, mikäli niitä ei oteta huomioon koulutuksen rahoituksesta päätettäessä. On turha puhua koulutuksen kehittämisestä ja oppimisen tuen parantamisesta, mikäli niille ei varata riittäviä resursseja valtion budjetista.

Kuten tiedämme, korona-aika on jättänyt jälkeensä hyvinvointi- ja oppimisvajeen, jota tullaan paikkaamaan vielä monta vuotta. Nyt jos koskaan on tärkeää, että koulutuksen rahoitus on riittävää, pitkäjänteistä ja oikein kohdennettua, jotta kaikenlaiset oppijat pysyvät mukana.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vasemmiston eduskuntaryhmä, edustaja Kontula, olkaa hyvä.

15.25 Anna Kontula vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, hyvät edustajat! Olemme vastikään saaneet ikävällä tavalla jälleen muistutuksen siitä, että ennustettavuuden yhteiskuntapolitiikka on ohi. Vaikka sodat sodittaisiin ja pandemiat väsähtäisivät, ym-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

päristökatastrofi tulee varmuudella pysymään luonamme tässä salissa istuvien loppuelämän ajan.

Voi olla, että kukaan meistä ei enää näe maailmaa, jossa kunnat unohtavat päivittää huoltovarmuussuunnitelmansa, koska mitäänhän ei koskaan kuitenkaan tapahdu. Voi olla, että kaikkein jähmeimmätkin ennustetekijät — sellaiset kuin väestörakenne, ilmastovyöhykkeet ja kansanterveys — liikkuvat jatkossa hyvinkin nopeasti.

Tämän pitää näkyä myös koulutuspolitiikassa. Kouluttautumisesta eliniäksi on siirryttävä elinikäisiin opiskelumahdollisuuksiin koko väestölle. On jatkettava siirtymää kapeista ammattitutkinnoista yleisempiin taitoihin. On tuettava eri aloja yhdisteleviä opiskelukokonaisuuksia ja korostettava yleissivistyksen merkitystä. On tunnistettava nykyistä paremmin muodollisen koulutuksen ulkopuolella hankitut taidot.

Niin lapset kuin aikuisetkin tarvitsevat välineitä luotettavan tiedon tunnistamiseen ja punnintaan. Myös tiedon etsimisen ja monimutkaisten ilmiöiden hahmottamisen kansalais-taidot korostuvat.

Suomalaiset koulutusinstituutiot ovat olleet digitalisaation pioneereja, mutta vielä sillä saralla on paljon lupauksia lunastamatta. Valmius edelleenkehittää digitaalisia oppimisympäristöjä ja oppisisältöjä on ratkaiseva tekijä koulutusjärjestelmien resilienssissä.

Arvoisa puhemies! Avoimen edustuksellisen demokratian tärkein puolustus on kansalaisten hyvä yleissivistys. Monen kohdalla se on myös oman potentiaalinen täysipainoisen hyödyntämisen — uskaltaisiko sanoa onnen — välttämätön ehto. Sanon tämän nyt suoraan: koulutuksen tehtävänä on tuottaa autonomiaa, kukoistavia kansalaisia, jotka kykenevät rakentamaan hyvää elämää itselleen ja muille. Se on paljon laajempi tavoite kuin työmarkkinoiden tarpeiden tyydyttäminen, johon koulutuspolitiikka valitettavan usein typistetään.

Sivistys on jokaisen ihmisen perustuslaillinen oikeus. Sitä toteuttavat koulutusinstituutiomme varhaiskasvatuksen vauvaryhmästä kansalaisopiston järjestämään eläkeläisten lukupiiriin. Velvoite tarkoittaa myös muun yhteiskunnan suunnittelemista niin, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus sivistysoikeuksiaan käyttää.

Koulutuspoliittisessa keskustelussa on viime vuosina kiinnitetty paljon huomiota sukupuolten tasa-arvoon. On kiistatonta, että koulutusjärjestelmämme kärsii useissa kohdin sukupuolittuneista rakenteista, ja asiaan on ilman muuta suhtauduttava vakavasti. Samalla on kuitenkin muistettava, että myös monet muut yhteiskunnalliset jaot näkyvät lasten ja aikuisten mahdollisuuksissa oppia. Koulutuspoliittisessa selonteossa näistä keskeisimpinä mainitaan sosioekonominen status, maahanmuuttajatausta, äidinkieli, vanhempien koulutustaso, asuinpaikka ja vammaisuus.

Koulutuksen eriarvoisuus on lisääntynyt. Selonteon mukaan tämä on keskeinen taustatekijä myös heikentyneille oppimistuloksille. Kun koulutus ja kouluttautuminen eriytyvät muun kuin kykyjen ja kiinnostuksen mukaan, tarkoittaa se yksilön kohdalla tyytymistä vähempään kuin mitä olisi voinut olla. Kansakunnan kohdalla se tarkoittaa lahjakkuusresurs-sin vajaakäyttöä.

Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Koulutus on keskeinen väline ihmisten ja ihmisryhmien välisen tasa-arvon edistämiseksi. Väestön laaja-alaiset opiskelumahdollisuudet ovat olleet pääoma- ja raaka-aineköyhän Suomen valttikortti koko itsenäisyyden ajan ja ovat sitä edelleen. Näin voi kuitenkin jatkua vain, jos oppimisen rakenteet kykenevät muuttumaan muun yhteiskunnan mukana. Haasteemme on nyt varmistaa, että tuli mitä tuli, on opiskelu ja oppiminen Suomessa mahdollista yhä useammalle, elämän eri vaiheissa, joka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

puolella Suomea, kaikenlaisissa elämäntilanteissa, monenlaisilla menetelmillä ja vaihtelevilla motiiveilla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Och sedan svenska riksdagsgruppens ledamot Rehn-Kivi, var vänlig.

15.30 Veronica Rehn-Kivi r (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman! Utbildningen är Finlands stolthet. Utbildningen skapar Finlands framtid. Det är vår uppgift att se till att även kommande generationer får undervisning och utbildning av hög kvalitet, att vårt system representerar stabilitet men samtidigt flexibilitet i en föränderlig värld.

Under denna regeringsperiod har regeringen genomfört många betydande reformer som förbättrar studerandenas ekonomiska situation. Exempelvis har studerandenas förutsättningar att jobba vid sidan av studierna förbättrats genom en höjning av inkomstgränserna. Familjernas liv har i sin tur underlättats av sänkta avgifter för småbarnspedagogiken, återinförandet av subjektiv rätt till dagvård och reformen av familjeledigheterna.

Arvoisa puhemies! Uudistuksia on toteutettu läpi koko järjestelmän. Koulutuspolitiikkaa on katsottu nyt entistä enemmän kokonaisuutena, ja nyt käsittelyssä oleva koulutusselonteko on jatkoa tälle. Koulutusuudistukset tuleekin tehdä kokonaisuutta silmällä pitäen, ei yksittäisinä ratkaisuinä yksittäiseen ongelmaan.

Myös koulutuksen rahoituksessa meidän pitää liikkua tähän suuntaan. Rahoituksen tulee olla paremmin ennakoitavissa, ja koulutuksen tarjoajilla tulee olla parempi mahdollisuus suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti. Niin rahoituksessa kuin järjestelmässäkkin pitää olla jatkuvuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Ärade talman! Redogörelsen och de teman som lyfts fram i den har fått positiv respons på bred front i samhället. Redogörelsen har också redan gett upphov till konkreta åtgärder. Undervisnings- och kulturministeriet ska bland annat få en anställd som ansvarar för den svenskspråkiga utbildningen. Det är en mycket välkommen förändring.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on hyvin tunnistettu, että eriytyvät oppimistulokset ja koulujen väliset erot vaihtelevat alueellisesti. Oppimistulokset voivat vaihdella suuresti sekä kuntien välillä että kuntien sisällä. Heikkoihin oppimistuloksiin vaikuttavat esimerkiksi vanhempien matalampi koulutustaso, työllisyyden pulmat, maahanmuuttotaustaisuus ja perheiden ja oppilaiden psykososiaaliset ongelmat. Sosioekonominen tausta vaikuttaa myös eri tavalla tyttöjen ja poikien oppimiseen. Tähän tietoon on tärkeä kiinnittää yhä paremmin huomiota jatkossa. RKP:llä on selkeä lähtökohta: koulutuksen tulee voimistaa oppilaiden edellytyksiä toimia alati muuttuvassa yhteiskunnassa ja antaa heille tietoa, joka tulee heitä läpi elämän. Se ei ole liikaa vaadittu. Meillä on tietoa ja taitoa auttaa nuoria elämässä eteenpäin. Meidän tehtävänämmä on löytää oikeat keinot.

Toinen lähtökohta meille RKP:ssä on, että opiskelijoiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta tulee huolehtia. Hyvinvointi ei ole itsestäänselvyys, vaan sitä pitää tukea. Siksi esimerkiksi kuraattorien ja psykologien määrän lisääminen perusopetuksessa ja toisella asteella on ollut keskeinen toimenpide. Kun koulutussuunnitelmia kehitetään, tulee myös liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistäminen huomioida tärkeänä osana kokonaisuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Ärade talman! I samband med utbildningsredogörelsen gjordes också den första samlade utredningen om utvecklingen av den svenskspråkiga utbildningen. Det är mycket fint att man satsar på undervisningen i det andra inhemska språket i och med utvecklingsprogrammet. På det sättet kan man etablera högklassiga och attraktiva studievägar på alla utbildningsstadier. Det är också värdefullt att vi har fått flera nya nybörjarplatser inom den svenskspråkiga högskoleutbildningen och att utbudet av utbildningsområden utvidgas inom en nära framtid. Såväl näringslivet, staten som tvåspråkiga regioner i Finland behöver språkkunniga experter, och flera utbildningsplatser är det enda sättet att svara på det här behovet.

Ärade talman! Vår värld har förändrats i en aldrig tidigare skådad takt under de senaste två åren. Det har medfört utmaningar när det gäller att klara sig i vardagen och skapat osäkerhet om framtiden. Händelserna under de senaste veckorna och de senaste åren kommer att återspeglas långt in i framtiden också i skolvärlden. Därför är det viktigt att komma ihåg detta: Satsningarna på utbildningen och våra unga betalar sig alltid tillbaka. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tack. — Ja sitten edustaja Tanus, kristillisten eduskuntaryhmä.

15.35 **Sari Tanus kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on rakennettu sivistykselle, ja siitä on pidettävä kiinni myös tulevana vuosikymmeninä. Maailmassa, jossa demokratian perustuksia koetellaan ja informaatiosta on tullut ase, koulutuksen merkitys on yhä suurempi. Kiitos valiokunnalle laajasta mietinnöstä. Koulutuksesta ja lasten ja nuorten hyvinvoinnista ei voi tinkiä.

Hallitus tavoittelee varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostoa. Lähtökohta on, että varhaiskasvatuksesta hyötyvät kaikki. Valiokunta muistuttaa, että varhaiskasvatukseen osallistumiseen liittyy tutkimusten mukaan sekä hyötyjä että haasteita, ja että kodilla on tärkeä tehtävä lasten elämässä.

Varhaiskasvatusta vaivaava resurssipula haastaa hallituksen tavoitteen. Juuri uutisoitiin helsinkiläisestä päiväkodista, jossa lakia on henkilöstömitoitusten osalta jouduttu rikkomään keskimäärin joka kolmas päivä. Huonosti resursoitu varhaiskasvatus ei ole lapsen etu, puhumattakaan henkilöstöstä, joka joutuu kantamaan vastuuta enemmän kuin laki sallii, kirjaimellisesti. Samaan aikaan monessa kaupungissa kotihoidontuen kuntalisä on poistettu. Tämä on lyhytnäköistä. Hallituksen tulisi tavoitella varhaiskasvatuksen laadun ja resurssien tasapainoa enemmän kuin osallistumisasteen kasvua.

Mietinnössä kritisoidaan selontekoa siitä, ettei se ota huomioon suomalaisen varhaiskasvatuksen kentän moninaisuutta. Perhepäivähoito ja muu ohjattu päiväkodin ulkopuolinen toiminta on hallitukselta unohtunut kokonaan. KD-eduskuntaryhmän mielestä perheille pitää mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja ja jättää tilaa tehdä omaan tilanteeseen ja omalle lapselle paras ratkaisu. Lähtökohtana on lapsen oikeus kasvurauhaan kaikissa vaiheissa — lapsen on saatava olla lapsi, ei aikuisten toiveiden toteuttaja.

Arvoisa puhemies! Tyttöjen ja poikien ero oppimistuloksissa on Suomessa poikkeuksellisen suuri. Vallalla oleva trendi häivyttää sukupuolen merkitys opetuksessa on nurinkurinen. Järjestelmän tulee nimenomaan vastata poikien ja tyttöjen erilaisiin tarpeisiin. Pojat ovat nyt joutuneet häviäjiksi, ja heidän aktiivisuutensa tukemiseksi on pikimmiten löydettävä keinoja. Toiseksi meidän on onnistuttava paremmin tukemaan myös toisen polven maahanmuuttajien oppimista. Tästä tarvitaan tutkimusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Ammatillisista opinnoista putoaa yli 10 000 nuorta vuosittain — osa siksi, etteivät perustaidot riitä. Ongelma ei ratkea pidemmällä oppivelvollisuudella, vaan perusta luodaan jo peruskoulussa. Lähiopetustunteja ammattikoulussa tulee lisätä.

Sivistysvaliokunta huomauttaa, ettei oppisopimuskoulutusta mainita selonteossa lainkaan. Monilla käytännön aloilla on pian huutava pula tekijöistä, ja oppisopimus on hyvä vaihtoehto niille opiskelijoille, jotka oppivat parhaiten tekemällä. Näitä mahdollisuuksia on pikaisesti lisättävä.

Selonteossa esitetty tavoite vapaan sivistystyön rahoituksen paremmasta ennakoitavuudesta on tervetullut. Kansanopistot ja kansalaisopistot tekevät tärkeää työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja koko kansan elinikäisen oppimisen tukemiseksi.

Arvoisa puhemies! Maailma on jo muuttunut sitten selonteon ja mietinnön kirjoittamisen. Sota Ukrainassa heijastuu niin opiskelijoiden kuin opettajien arkeen. Valiokunta kantaa huolta hyvinvoinnin, jaksamisen ja positiivisten mielenterveystekijöiden puutteista koulutuksessa. Kansalaisyhteiskunta ja kolmas sektori voisivat olla tässä avuksi.

Lopuksi vielä iso kiitos kaikille opettajille ja kasvattajille, jotka korona-aikana ovat osoittaneet sitoutuneisuutensa ja luovuutensa poikkeuksellisten haasteiden keskellä. Nyt edessä on uusia haasteita. Olen kiitollinen ja ylpeä siitä, että Suomi on toiminut ripeästi ja ensimmäiset Ukrainasta saapuneet lapset ovat jo päässeet aloittamaan perusopetuksen. Lämmin kiitos siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja Liike Nyt -eduskuntaryhmän edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

15.40 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies, ärade talman! Pienen maan, kuten Suomen, kannattaa pitää huolta sellaisista asioista, joihin se pysyy itse vaikuttamaan. Koulutus on tästä erinomainen esimerkki. Olemme menestyneet erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa loistavasti, mutta jatkossa koulutuksen laatuun pitää panostaa yhä enemmän, koska kilpailu kiristyy.

Koulutusputken lopussa tulee vastaan työelämä. Siinä vaiheessa meidän on pystyttävä parempaan yhteistyöhön. Oppilaitoksilla, yrityksillä ja julkisilla toimijoilla on tässä yhteistyössä paljon petrattavaa. Tutkimus-, kehitys- ja innovointi- eli tki-toiminnan toimivuus on Suomen elinehto. Juuri tässä tarvitaan oppilaitosten, yritysten ja julkisen puolen saumatonta yhteistyötä.

Meillä oli liian pitkään elossa oppi, jonka mukaan mitään hevosta pienempää ei Suomen pidä kehittää eikä yrittää saada minkään pienemmän vientiä aikaiseksi. Onneksi ne ajat ovat takana. Esimerkiksi pelifirmojen kehitys ja menestys kansainvälisillä markkinoilla on antanut uskoa siihen, että suomalainen voi menestyä myös hevosta pienemmällä tuotteella.

Globaali digitalisaatiomaailma on todella houkutteleva, kun pienellä alkupääomalla ja kohtuullisilla tuotantokustannuksilla voi valloittaa maailmaa. Suomi on edelläkävijä tekoälyn hyödyntämiseen liittyvissä asioissa ja palveluissa. Meillä on meneillään useita lupaavia hankkeita, joista kuullaan vielä. Myös pienten yritysten tutkimuksen tukemisesta pitää huoli. Rahat ovat näinä aikoina vähissä, mutta tutkimuksesta leikkaaminen olisi hyvin lyhytnäköistä: leikkaus tutkimuksesta on leikkaus koulutuksesta. Tutkimuksen rahoitus on jatkuvasti heikoilla jäillä. Nuoret huippututkijat tähyilevät ulkomaille. Tähän aivovuotoon meillä ei ole varaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Arvoisa puhemies, ärade talman! Insinööritaito on Suomessa maailmanluokkaa, ja se on hieno asia. Tutkimus ja tuotekehitys on kaikkien lähtökohta, mutta meidän suomalaisten olisi opittava myös markkinoimaan ja myymään. Oppia ei tarvitse lähteä hakemaan pitkältä.

Ärade talman! Finns det någon orsak varför inte brand som Ikea eller H&M skulle kunna vara finska brand? Svenskarna är bättre på att marknadsföra och sälja. Det borde vi få en ändring på i vår skolning. På exportmarknaden är språkkunskap en självklarhet, men att uppträda borde också tas med i läroordningen. Fastän produkten är bra och konkurrenskraftig blir den på hyllan om försäljaren inte får upp sin mun och inte kan föreläsa eller berätta sina saker klart.

Arvoisa puhemies! Kouluissa opetetaan yrittäjyyttä ja taloustaitoja, mitkä ovat molemmat tärkeitä. Vielä pitäisi löytää aikaa esiintymistaidon koulutukseen. Työelämässä pärjääminen edellyttää jatkuvaa oppimista. Digitalisaation lisääntyminen ja tekoälyn tuominen moniin ammatteihin tarkoittaa tulevaisuudessa sitä, että neljä päivää viikossa tehdään töitä ja viides päivä kouluttaudutaan. Muuten emme pysy kehityksessä mukana.

Tämä hallitus pidensi oppivelvollisuutta liian kovalla kiireellä. Vain lakeja säätämällä asiat eivät tule kuntoon. Tavoite siitä, että kaikki suorittaisivat toisen asteen tutkinnon, on arvostettava mutta jää käytännössä toteuttamatta. Tällä hetkellä 15 prosenttia ikäluokasta tulee työmarkkinoille ilman toisen asteen koulutusta, ja heidän asemansa työmarkkinoilla on huono. Nämä 15 prosenttia ikäluokasta, joka ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa, on suurimmassa vaarassa syrjäytyä kokonaan, ja nuorten syrjäytymiseen meillä on kaikkien vähiten varaa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomessa on kaikilla yhtäläinen mahdollisuus käydä koulua ja kouluttautua niin pitkälle kuin rahkeissa on varaa. Se on ainutlaatuinen, tasa-arvoinen ja erittäin arvokas mahdollisuus, ja siitä pitää huolehtia myös jatkossa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri Andersson, olkaa hyvä.

15.45 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Kiitän sivistysvaliokuntaa syvällisestä paneutumisesta koulutuspoliittiseen selontekoon ja kattavasta mietinnöstä. Katson, että valiokunta antaa laajasti tuen selonteon keskeisille tavoitteille ja linjauksille, ja myönteisten lausumien ohella sivistysvaliokunta tuo mietinnössään myös esiin useita tärkeitä kehityskohtia. Työtä on siis jatkettava muun muassa tarkennuksilla, vaikutusarvioilla ja toimenpiteiden vaatimien voimavarojen määrittelyllä. Selonteon toimeenpanosuunnitelma on parhaillaan valmistelussa, ja eduskunnan kannanotot tullaan huomioimaan suunnitelmassa, kuten asiaan kuuluu.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituskauden tärkeimpiä koulutuspoliittisia painotuksia on ollut koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen. Tämä on ollut se punainen lanka, joka on ohjannut kaikkea sitä työtä, mitä koulutuspolitiikan saralla on tehty tämän vaalikauden aikana. Ajattelen itse, että se kaikkein tärkein koulutuslupaus on lupaus siitä, että jokainen lapsi ja nuori tässä maassa koulutuksen avulla voi rakentaa tulevaisuuden itselleen riippumatta siitä, minkälaisesta taustasta tulee, riippumatta siitä, mikä kotipaikkakunta itsellään on, riippumatta siitä, mikä äidinkieli on, tai riippumatta siitä, minkälaisia vaikeuksia aikai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

semmin elämässään on kohdannut. Jotta me voimme tästä koulutuslupauksesta pitää kiinni, on äärimmäisen tärkeätä, että me löydetään keinoja, joilla me voidaan mahdollisimman tehokkaasti puuttua oppimistulosten eriytymiseen.

Koulutuksellinen tasa-arvo korostuu myös koulutuspoliittisessa selonteossa. Se saa vahvan painotuksen myös valiokunnan mietinnössä, ja valiokunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimia koulutuksen tasa-arvon vahvistamiseksi. Juuri näin myös aiomme tehdä.

Yksi tällainen toimi on koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa vahvistava myönteisen erityiskohtelun niin sanottu tasa-arvorahoitus. Sen vakinaistamista koskeva lakiesitys on jo ollut lausuntokierroksella, ja valmistelua jatketaan nyt niin, että lakiesitys annetaan eduskunnalle vielä kuluvana keväänä. Tasa-arvo on keskiössä myös ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -ohjelmassa. Oppivelvollisuuden toimeenpano on itse asiassa sujunut erittäin hyvin, jatkamme sitä työtä, ja sen lisäksi olemme myöskin käynnistäneet toisen asteen kehittämishankkeen, jossa on tarkoitus toimeenpanna monia niitä linjauksia ja painotuksia, jotka sisältyvät niin selontekoon kuin tähän sivistysvaliokunnan mietintöön.

On myös tärkeää huomata, niin kuin myös sivistysvaliokunta tekee, että monet merkittävät ja laajat tavoitteet kytkeytyvät toisiinsa. Näin on erityisesti osaamisen, hyvinvoinnin ja tasa-arvon kohdalla. On todettu, että tasa-arvoisemmissa yhteiskunnissa oppimistulokset ovat kokonaisuudessaan parempia. On selvää, että vain hyvin voidessaan lapset, nuoret ja aikuisetkin saavat kaiken irti oppimismahdollisuuksistaan ja oppiminen ja osaaminen taas tuovat onnistumisen kokemuksia ja edistävät hyvinvointia ja osallisuudentunnetta.

Toimintaympäristömme on selonteon laatimisen jälkeen taas muuttunut tavalla, jota harva olisi uskonut eikä kukaan olisi toivonut. Sota Ukrainassa tulee vaikuttamaan myöskin koulutuspolitiikkaan ja koulutusjärjestelmämme toimintaan. Ukrainasta pakenevien ihmisten vastaanottaminen tulee edellyttämään konkreettisia toimia, ja ihmisten hätään on vastattava. Kuten myös tässä globaalissa pandemiassa, taas kerran koulun rooli myös tässä kriisissä korostuu erittäin voimakkaasti. On äärimmäisen tärkeätä, että kaikki lapset pääsevät mahdollisimman nopeasti takaisin kiinni arjen rutiineihin, koulunkäyntiin, että he saavat mahdollisuuksia viettää aikaa muiden samanikäisten lasten kanssa. Kaikki lapset voivat osallistua Suomessa esi- ja perusopetukseen, ja etsitään parhaillaan keinoja, joilla voimme mahdollistaa varhaiskasvatuksen kaikille sotaa pakeneville lapsille.

Arvoisa puhemies! Vielä päätteeksi: Sivistysvaliokunta katsoo viisaasti, että mietintö ja koulutuspoliittinen selonteko yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalle koulutusta on kohti 2040-lukua rakennettava. Valiokunta katsoi hyväksi näkemyksen sivistyksen itseisarvoa läpileikkaavasti koko koulutusjärjestelmässä — erittäin tärkeä painotus. On myös todella tärkeää, [Puhemies koputtaa] että saamme yhdessä luotua sitoumuksen riittäviin voimavaroihin tämän päämäärän saavuttamiseksi. Tällä vaalikaudella tosiaan on tehty koulutuksen kunnianpalautus, [Puhemies koputtaa] ja on äärimmäisen tärkeää, että tämä hyvä kehityssuunta nyt jatkuu [Puhemies: Aika!] tulevien vuosien ja kausien aikana.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kurvinen, olkaa hyvä.

15.50 Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen: Arvoisa herra puhemies, hyvät edustajat! Koulutus on supervoima, ja tapahtuipa maailmassa mitä tahansa ja minkälaisia myllerryksiä tahansa, on selvä, että Suomen ja suomalaisten pärjääminen ja menestys no-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

jaa jatkossakin koulutukseen. Tiedeministerinä haluan muistuttaa, että maailman paras koulutus, kilpailukykyinen elinkeinoelämä tai kansakunnan henkinen kasvu eivät ole mahdollista ilman laadukasta tutkimusta. Kaikki koulutus nojaa tieteen ja tutkimuksen varaan. Tämä on myös koulutuspoliittisen selonteon päälinja.

Tiede ja tutkimus ovat meidän turvamme. Tästä tuore esimerkki on koronarokote, joka kehitettiin ennätyksellisen nopeasti. Siitä huolimatta tuntuu, että tässä ajassa erittäin muodikasta on tieteen väheksyminen, tutkijoiden kiusaaminen sekä Suomen Akatemian rahoittaman tutkimuksen kritiikki. Tämä tuo mieleeni historian tapahtumat ja yhden tieteen historian tunnetuimman hahmon Galileo Galilein kohtalon. Häntä jahtasi aikanaan inkvisitio, kun hänellä tuli vääränlaisia tutkimustuloksia, ja nyt tuntuu, että tämän päivän galileoiden inkvisitio ovat sosiaalisen median maalittajat. Hyvät edustajat, emme voi hyväksyä tätä, ja toivon, että yli puoluerajojen me päättäjät puolustamme vapaata tiedettä yhdessä.

Jotta tieteen hedelmät saadaan yhteiseksi hyväksi, on meidän huolehdittava myös siitä, että korkeinta koulutusta tarjotaan laajasti kautta Suomen. Tällä vaalikaudella korkeakoulutuksen keskittäminen on onneksi vihdoin lopetettu, sillä korkeakoulutuksen keskittäminen on johtanut todella tuhoisiin vaikutuksiin. Se on johtanut eriarvoisuuden kasvuun, osaaajapulaan ja epätasapainoiseen aluekehitykseen. Nämä uhat me torjumme valitsemalla korkeakoulutuksen laajentamisen ja alueellistamisen, keskittämisen ja supistamisen sijaan.

Kuten selonteossa todetaan, koulutuksen tasa-arvoa on vahvistettava. Koulutuksen suunnanmuutos on käynnistynyt tällä vaalikaudella, kuten tuossa kolleganikin totesi, ja tätä suunnanmuutosta on jatkettava. Tutkitun tiedon ja tutkittuun tietoon pohjautuvan koulutuksen arvostaminen on ollut perinteinen suomalainen isänmaallinen arvo, jota meidän tulee jatkossakin vaalia yhdessä.

Herra puhemies! Parlamentaarinen tki-työryhmä antoi joulukuussa erinomaiset ehdotukset tutkimus- ja kehitysrahoituksen nostamiseksi. Näiden linjausten toimeenpano ei ole mikään helppo juttu, ja niissä kyllä riittää pitkään töitä yli vaalikausien ja yli hallituskausien. Ylevät, hienot, yhteiset tavoitteet pitää saada muutettua myös euroiksi. Tämä ei ole helppo urakka, ja siinä onnistutaan vain yhteistyöllä. Näinä vaikeina aikoina on muistettava, että kaikissa tilanteissa koulutus ja tiede ovat tulevaisuuden pärjäämisen kulmakiviä. Tämän on näyttävä, arvoisa puhemies, silloin kun budjetteja laaditaan ja kehyksiä piirrellään: Täytyy laittaa tiede ja koulutus tärkeysjärjestyksen kärkeen. On uskallettava priorisoida koulutus- ja tiedemenoja kaikkien muiden, kilpailevien tarpeiden kohdalla. Tässä tärkeässä työssä otetaan ensimmäisiä askeleita pian koittavassa hallituksen kehysriihessä.

Puhemies! Kiitän eduskunnan sivistysvaliokuntaa erittäin perinpohjaisesta ja huolellisesta työstä hallituksen selonteon käsittelyssä. Pidän erittäin perusteltuina niitä nostoja, joita olette tehneet mietinnössänne. Olen erittäin tyytyväinen siitä, että sivistysvaliokunta on pitänyt tärkeänä yliopistokeskuksia. On tärkeää, että yliopistokeskukset jatkavat hyvää tutkimus- ja koulutustoimintaansa, ja sen vuoksi myönsinkin viime syksynä kolme miljoonaa euroa lisää rahaa yliopistokeskusten toimintaan. [Pasi Kivisaari: Järkevää!] Tulen vahvistamaan yliopistokeskuksia ministerikaudellani jatkossakin. [Eduskunnasta: Hienoa!]

Valiokunta pitää tärkeänä, että korkeakoulujen ja yritysten väliseen yhteistyöhön luodaan toimivia kannusteita. Kannatan myös tätäkin erittäin lämpimästi.

Erityisesti haluan kiittää sivistysvaliokuntaa siitä, että valiokunta muistuttaa koulutuksen laadusta huolehtimisesta. Muistutetaan tästä toinen toisiamme; ilman riittäviä resursseja ei laadusta voida pitää kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Herra puhemies! Lopuksi: Opettajiin, päiväkodeista yliopistoihin, kohdistuu valtavia odotuksia. Tämä on myös perusteltua, sillä osaavat opettajat ovat Suomen koulutusihmeen perusta. He tekevät työtä suurella sydämellä erinomaisin tuloksin. Kuitenkin korona-aikana opettajamme ovat venyneet kaikilla koulutusasteilla paljon, ja on myös muistettava kohtuus, kun opettajille asetetaan vaatimuksia.

Herra puhemies! Kun asetetaan korkeita tavoitteita koulutuspolitiikassa, asetetaan samalla myös tavoitteita riittäville voimavaroille koulutukseen. [Puhemies koputtaa] Muuten tavoitteisiin ei voi päästä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

15.56 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Selonteossa määritellään koulutuspolitiikan tavoitteita vuoteen 2040. Koska Suomi on rakentanut menestyksensä sivistyksen ja korkean osaamisen varaan, näen sen jatkossakin parhaimpana mahdollisuutenamme pärjätä. Voikin sanoa, että käsittelemme Suomen tulevaisuuden kannalta äärimmäisen merkityksellistä selontekoa ja mietintöä. On tärkeää määrittää sama kunnianhimon taso myös tulevaisuudellemme. Maamme ikääntyy ja samalla väestö keskittyy, tieteen ja tutkimuksen kehitysvauhti kiihtyy, osaamisen ja osaavaan työvoiman tarve kasvaa, ekologinen ja ilmastokriisi vaativat globaaleja ratkaisuja. Näihin haasteisiin koetetaan selonteossa esittää vastauksia, ja näihin haasteisiin koulutusjärjestelmämme pitää vastata.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvuus on ollut se, että laadukkaan, kaikki tavoittavan peruskoulutuksen avulla on luotu pohja yhteiskunnan tasa-arvolle. Näin pitää olla jatkossakin. Koulutusmahdollisuudet eivät saa riippua ihonväristä, sukupuolesta, varallisuudesta eikä asuinpaikasta — tämä läpi linjan varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Sivistys on myös yhteiskunnallisen osallistumisen avain. Demokratian toimivuuden edellytys on, että jokaisella on mahdollisuus ja kyky seurata vapaata mediaa ja osallistua päätöksentekoon. Tämä on myös yhteiskuntarauhan tae.

Olisin toivonut selonteolta vahvempaa linjaa koulutuksen rahoituksesta. Nyt linjataan, että ikäluokkien pienentyminen ei vähentäisi koulutuksen rahoitusta, vaan säästyvä raha käytetään koulutuksen laadun parantamiseen. Tämä on erinomaista, mutta linjaus ei ole riittävä. Koulutusmenojen suhde kansantuotteeseen vuonna 2007 oli meillä 5,2 prosenttia. Osuus oli silloin sekä OECD- että EU-maiden keskiarvoa hieman korkeampi mutta muita Pohjoismaita alhaisempi. Koulutuksen rahoituksen tavoitetaso pitäisi asettaa vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle pärjätäksemme tulevaisuudessa.

Sote-rahoituksessa päätettiin tarveperustainen malli. Se johtaa tulevaisuuden edellytysten turvaamisen kannalta heikkoon tulokseen, jos vastaavaa tarpeisiin vastaamista ei pystytä turvaamaan koulutussektorilla. Väestömme ikääntyy, terveydenhoito kehittyy ja kulut sote-puolella kasvavat varmasti vauhdilla.

Kasvukaupungeissa tiukkaa tekee vastata myös kasvaviin investointitarpeisiin koulu-, oppilaitos- ja päiväkotirakentamisen osalta. Koko ajan kasvava tarve on myös integroida ja kouluttaa vieraskielinen väestömme, tällä hetkellä oppilaista noin neljäsosa ja tulevaisuudessa jo kolmasosa opiskelijoista. Suomi on OECD-maiden hännänhuippu niin sanotun kantaväestön ja maahan muuttaneiden osaamiseroissa, eli ne ovat meillä suurimpia jopa toisen polven maahanmuuttajien osalta. Toisaalta lisäratkaisuja tarvitaan myös siihen, kuinka koulutuksen saavutettavuus ja laatu turvataan harvenevilla alueilla etenkin koulupolun varhaisissa vaiheissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Tällä hetkellä niin sanottu kolmoiskriisi — korona, sota ja ilmastokriisi — haastaa merkittävästi lasten ja nuorten hyvinvointia, ja tämä tulee huomioida kehysriihessä koulutuksen ja nuorten palveluiden resursseista päätettäessä, kuten ministerit, kiitos siitä, hyvin totesivatkin.

Arvoisa puhemies! Koko selonteko vaatii konkreettisia uudistuksia sisältävän toimenpideohjelman laatimista, johon valiokunta ottaa mietinnössään hyviä kantoja. Yhtenä kiireellisimpänä tarpeena haluan nostaa oppimisen tuen kehittämistarpeet. Tällä hetkellä on iso huoli siitä, että ne lapset ja nuoret ja myös aikuiset, joilla on erityisiä oppimisen haasteita, kuten oppimisvaikeuksia tai oppimista hankaloittavia neuropsykologisia vaikeuksia, jäävät liian usein vaille tarvitsemaansa tukea. Jatkossa tulisi varmistaa tuen riittävät resurssit, tuen oikea-aikaisuus, opetushenkilöstön osaaminen ja oikeanlaisen tuen saanti ja etenkin nivelvaiheiden sujuvuus.

Arvoisa puhemies! Koulutusjärjestelmän kyky tunnistaa ja tunnustaa työelämässä syntyvää ja esimerkiksi harrastuksissa tai ulkomailla hankittua osaamista tulisi olla yksi keskeinen kehittämiskohde kaikilla koulutuksen toimijoilla. Vuoropuhelua työelämän kanssa tulee vahvistaa, mikä ei suinkaan tarkoita, että sivistyksellisen roolin koulutuksessa soisi yhtään heikkenevän, päinvastoin, siinäkin voi olla vahvistamisen paikkoja. Työelämän ja yksilön jatkuvan oppimisen tarpeisiin etsittiin ratkaisuja myös parlamentaarisessa jatkuvan oppimisen ryhmässä. Tätä työtä on syytä jatkaa ja tunnistaa entistä paremmin myös teknologisen ja digitaalisen kehityksen tuomat tarpeet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Huomasin, että täällä oli halukkuutta debatoida. Nouskaa seisomaan ja painakaa V-painiketta. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko, olkaa hyvä.

16.02 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerien puheenvuoroista. Todellakin on niin, että kyllä yhteiskunnan ja yksilön pärjäämisen ehtoja ovat sivistys ja osaaminen.

Arvoisat ministerit, kun käytin puheenvuoroni tuosta mietinnöstä, niin kysyn vielä tarkemmin siitä. Me kiinnitettiin huomiota valiokunnassa siihen, että koulutuskenttää ei niinkään oltu kuultu, ja he toivoivat nyt, että toimeenpanosuunnitelmaan sitten otetaan koulutuskenttä laajasti. Miten toimeenpanosuunnitelman teko ihan oikeasti aiotaan hoitaa? Jos siitä saisimme hieman täällä tietää.

Sitten toinen tärkeä asia on rahoitus. Kun ajattelee, että ennen oli perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa jopa yli 50 prosenttia valtionosuus, niin nyt se on noin 30 prosenttia, ja tämä on kyllä erittäin huono monille kunnille.

Kolmas asia: Hyvinvoiva oppilas on se, joka jaksaa opiskella. Miten huolehditaan hyvinvoinnista näinä aikoina?

Ja sitten vielä opetus- ja kasvatustieteiden työntekijöiden täydennyskoulutuksesta: eikö olisi aika [Puhemies koputtaa] lakisäätöä? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Gustafsson.

16.03 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäinen asia, sitten toisenlainen asia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Minusta oli upeata kuulla lähes kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa yleissivistyksen, kulttuuripääoman, sivistyksen korostus ja merkitys. Haluan ihan erikseen todeta, että keskustan Mikko Kinnusella, Pirkka-Pekka Peteliuksella vihreistä ja Anna Kontulalla se painotus oli voimakas. Se on mielenkiintoista todeta senkin takia, että ehkä hallituspuolueiden tällainen ihmiskuva, ihmiskäsitys on täällä hyvin samantyyppinen.

Sitten toinen asia, ei ole siihen nyt aikaa mennä enemmälti: Totean ammatillisesta koulutuksesta, kun se on nyt kehysneuvotteluissa ja tulevan kauden ydinkysymys. Siinä on nyt nämä investointimäärärahat. Opettajien palkkaaminen hoidettiin niillä. Niille pitää saada nyt jatko. [Puhemies koputtaa] Haluan tähdentää ministereille: hoidattehan [Puhemies koputtaa] te sen 80 miljoonaa euroa nyt sitten... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt puheenvuorolle ei sen sijaan tule jatkoa. — Edustaja Koponen.

16.04 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aiemmin kysellyt opettajamitoituksen selvittämisestä täällä salikeskusteluissa, ja ministeri tuolloin lupasi sitä, mutta asia ei ole nyt edennyt. Olisi todella tärkeää, että opettajamitoitus ainakin selvitettäisiin välittömästi vielä tällä hallituskaudella. Selvityshän ei käytännössä juuri mitään maksa, ja sen ehtisi vielä tehdä, jotta selvityksen tiedot olisivat käytettävissä vaikkapa seuraavan hallitusohjelman valmisteluun. Myös sivistysvaliokunta mietinnössään linjasi, että tämä olisi selvitettävä, mutta tosiaan mitään ei ole vielä tapahtunut. Milloin tämä etenee, ministeri Andersson?

Lopuksi vielä: kannatan edustaja Antikaisen esittämää vastalauseita.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nämä kannatuspuheenvuorot sitten varsinaisessa puheenvuorossa, ei debatissa. — Edustaja Vikman.

16.05 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa totesin, pienen kansan voima on sivistys, ja siksi me kokoomuksessa haluamme tehdä pysyviä arvovalintoja sivistyksen puolesta.

Useat hallituksen selonteossa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet jäävät hyvin ylimalkaiksi. Erityistä huolta herättivät nämä kirjaukset toisen asteen koulutuksesta. Sivistysvaliokunta otti onneksi kokoomuksen esityksestä yksiselitteisen kannan lausumassaan sen puolesta, että jatkossakin lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on omat erilliset lainsäädäntönsä.

Kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriössä on jo marraskuussa käynnistetty hanke toisen asteen järjestäjäjärakenteen uudistamiseksi. Sitä on perusteltu koulutuspoliittisen selonteon epämääräisellä, sivistysvaliokunnan sittemmin oikaisemalla toimenpide-ehdotuksella. Ministeriö ei kuitenkaan odottanut eduskunnan kannanottoa asiaan. Kysyisinkin opetusministeriltä: aiotteko kunnioittaa eduskunnan tahtoa [Puhemies koputtaa] ja pitää huolta lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen omista tärkeistä tehtävistä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.06 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Elinikäinen ja jatkuva oppiminen on tärkeämpää kuin koskaan. Sivistysvaliokunta korostaa vapaan sivistystyön tehtävää tulevaisuutemme rakennustyössä mutta tuo esiin myös haasteita.

Tutkimukset osoittavat, että vapaa sivistystyö lisää ihmisten osaamista ja hyvinvointia ja tukee yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset tekevät täysin korvaamatonta työtä koko kansamme elinikäisen oppimisen toteuttajina. Koulutusta on joka kunnassa. Vapaa sivistystyö toteuttaa joustavasti ja ketterästi täsmä- ja muuntokoulutusta ja täydennyskoulutusta joka puolella Suomea. Se on myös merkittävä maahanmuuttajien kouluttaja ja kotouttaja. Huolta on kuitenkin rahoituksen tasosta. [Puhemies koputtaa] Kysyn ministeri Anderssonilta: miten hallitus aikoo huolehtia siitä, että vapaassa sivistystyössä pysyy rahoituksen ennakoitavuus, [Puhemies: Nyt on aika täyttynyt!] kuten selonteossa linjataan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hyrkkö.

16.08 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sydämeni läikähää joka kerta, kun kaksivuotiaani hymyilee päiväkodin ovella tutulle aikuiselle. Tuo tunne on sellainen turvallisuudentunne, ja se on minun oman työkykyni perusta — se on sen kanalta aivan välttämätöntä.

Useimmat pienten lasten vanhemmat ja oikeastaan kaikki järkevät ihmiset arvostavat varhaiskasvatuksen ammattilaisten työtä ihan valtavasti, mutta viimeistään korona-aika teki päivänselväksi sen, että ilman heitä tämä yhteiskunta ei yksinkertaisesti pyöri. Laadukas varhaiskasvatus ei saa olla vain sanahelinää. Sellaiseksi se kuitenkin uhkaa muuttua, jos henkilökunnan hätähuutoja ei kuulla. Laadukas varhaiskasvatus voi toteutua vain jos ammattilaisilla on aito mahdollisuus tehdä työtään hyvin.

Tämä sama koskee luonnollisesti koko koulutuspolkua ja sekä lapsia, nuoria ja aikuisia oppijoita että sitten ammattilaisia. Iso ajattelutavan muutos tässä selonteossahan on se, että tunnistamme sen, että oppiminen ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. Tämän täytyy näkyä aivan kautta linjan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kontula.

16.09 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uusi kolmannen asteen sisäänpääsyjärjestelmä on lisännyt erityisesti matematiikan painoarvoa toisella asteella. Hyvä matematiikalle, mutta on viitteitä siitä, että häviäjien joukossa samaan aikaan ovat historia ja yhteiskuntaoppi, joiden tuntimäärä on muutenkin pieni. Tässä maailmassa näille aineille olisi tarvetta enemmän kuin aikoihin. Niillä on keskeinen rooli esimerkiksi informaatiovaikuttamisen torjunnassa, ja siten ne ovat myös kansallinen turvallisuuskysymys. Korjausliikettä tähän sisäänpääsyuudistukseen tarvitaan muutenkin, mutta tämä huomio osaltaan kiirehtii sitä. Ja kysyisinkin, arvoisat ministerit: mitä me nyt teemme tälle asialle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eloranta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.10 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustellemme tänään yhteisestä koulutuspolitiikan viitoituksestamme vuoteen 2040 asti. Katsomme nyt eteenpäin tulevaisuuteen, emme taaksepäin. Sivistysvaliokunta teki selonteosta 17 eri huomiota siitä, mihin asioihin erityisesti tulee sen toimeenpanosuunnitelmassa keskittyä. Olemme yhtä mieltä siitä, että suomalaisten osaamistasoa on aivan välttämätöntä nostaa, jotta Suomi pärjää ja voi hyvin.

Näistä painopisteistä nostaisin esiin etenkin sen, että on aivan välttämätöntä keskittyä etenkin laskusuunnassa olevien perustaitojen — lukutaito, kirjoittaminen, matematiikka — parantamiseen ja toisena tuohon oppimisen tuen vahvistamiseen ja uudistamiseen, jotta jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisoppijalla on oppimisvaikeuksista riippumatta edellytykset oppia ja saavuttaa vähintään toisen asteen tutkinto ja yhä useamman myös korkea-koulututkinto.

Erityisen iloinen olen siitä, että tämä oppimisen tuen vahvistaminen tuli jo nyt esiin lähes jokaisessa pidetyssä puheenvuorossa tänään. Elikkä jäämme odottamaan sitten ministeriönkin toimia tuohon toimeenpanosuunnitelmaan liittyen tässä asiassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Antikainen.

16.11 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kuten aiemmassa puheessani toin esille, Suomessa on tällä hetkellä valitettavasti se tilanne, että poikia jopa syrjitään Suomen peruskouluissa. Ja tästä on tosiaan tehty myös väitöstutkimus, jossa on todettu, että opettajat arvioivat tyttöjä ja poikia eri tavoin. Kysyisin ministereiltä: milloin hallituksessa otetaan myös tämä poikiin kohdistuva sukupuolisyrrjintä yhtä tosissaan kuin kaikki muukin syrjintä, ja mitä aiotte tehdä asialle? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kaunisto.

16.12 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen päässyt viime aikoina taas suorittamaan kouluvierailuja, ja ne ovat olleet silmiä avaavia kokemuksia sivistysvaliokunnan työn rinnalla. Ensinnäkin haluan sieltä tuoda positiivisena asiana tähän alkuun sen, että kovin moni oppilas sanoo, että kaiken etäilyn jälkeen koulussa on älyttömän mukava olla, ja se on oikeastaan aika kiva viesti ollut kuulla. Negatiivisena asiana monet heistä mainitsevat erakoitumisen tunnetta ja vaikeutta toimia jälleen ryhmissä ihmisten kanssa kasvotusten, ja tämä on kyllä suunnaton huoli itselläni. Isona haasteena on myös kasvanut oppimisvelka ja se, että jos nuorella, joka siirtyy peruskoulusta jatko-opintoihin, ei ole riittäviä perustaitoja, niin eihän hän voi millään saavuttaa sitä omaa potentiaaliaan, ja tämä on erittäin valitettavaa.

Tähän loppuun kysyisin vielä ministereiltä: pystyttekö te takaamaan omilla päätöksillänne sen, että opettajat saisivat työrauhan [Puhemies koputtaa] ja mahdollisuuden keskittyä nimenomaan siihen perusopetustyöhön, ja miten tätä kehitystä pystyttäisiin tukemaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

16.13 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Koulutuksella on merkittävä rooli ja keskeinen tehtävä lasten, nuorten ja koko väestön hyvinvoinnin edistämässä. Hyvinvointi on oikeutta hyvään elämään, oikeutta oppia ja oikeutta tulla hyväksytyksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Koulutus ei ole kuitenkaan kilpajuoksu paremmuudesta eikä lopulta edes pääsylippu paremmaksi ihmiseksi vaan väline kohti sivistystä ja kohti terveyttä. Se on myös kasvua ihmisyyteen, elämänhallintataitoja, oikean ja väärän erottamista, osaamista ja oivaltamista. Hyvinvointi on siis edellytys kaikelle oppimiselle.

Puhemies! Selonteko huomioi tämän tosiasian melko hyvin, mutta kysyisin: mitä täsmällisiä toimenpiteitä hyvinvoinnin, jaksamisen ja positiivisten mielenterveystekijöiden lisäämiseksi [Puhemies koputtaa] koulutuksen piirissä voitaisiin tehdä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Och ledamot Strand.

16.14 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Oli hienoa huomata, kuinka sivistysvaliokunnan mietinnössä tartuttiin myös useaan tulevaisuusvaliokunnan lausunnon pointtiin ja pidettiin tärkeänä tulevaisuustaitojen huomioon ottamista koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelman valmistelussa: ”Tulevaisuuslukutaito edellyttää systeemisen ajattelun lisäksi moninaisten tulevaisuuksien hahmottamista; epävarmuuden sietokykyä, proaktiivista vastuullista toimintaa; omien tulevaisuuskuvien ja niiden vaikutusten tunnistamista; oman aikaperspektiivin laajentamista ja itsereflektiota; omien tulevaisuutta koskevien tunteiden ja olettamusten tunnistamista ja arvoreflektiota.”

Det var fint att märka att många av de saker vi har lyft upp från framtidsutskottets sida också togs upp här i betänkandet från utskottet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tanus.

16.15 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille puheenvuoroista. Jokainen lapsi on yhtä lailla arvokas, ja jokaisen tulisi peruskoulun alaluokilla oppia ainakin lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan, ja mahdollisimman hyvin, jotta koulutus ja opiskelu jatkossa voisi sujua. Realiteetti kuitenkin on, että meillä on yhä enemmän erilaisista taustoista tulevia lapsia niin kielellisesti kuin oppimistaidoiltaan ja osalla lapsista on arjessa hyvinkin kuormittavia tekijöitä, jotka syövät oppimista. Eli oppimisen tukea tarvitaan, varhaista tukea tarvitaan, ja monet lapset ja perheet tarvitsevat tiivistä yhteistyötä myös sosiaalipuolen kanssa.

Opettajat ovat myös kuormittuneita. Lähes 60 prosenttia opettajista on miettinyt alan vaihtoa. Varhaiskasvatuksessa jopa yli 60 prosenttia on nyt miettinyt alan vaihtoa. Kysyisinkin ministereiltä: miten nyt taataan se, että meillä on riittävästi tarpeellista henkilökuntaa, niin opettajia kuin varhaisen tuen antajia ja sosiaalityöntekijöitäkin, jotta lasten ja nuorten oppiminen on mahdollista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, Anneli.

16.16 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, mikrofoni päälle. [Jukka Gustafsson: Minä kuulin hyvin! — Naurua]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan kannanottoehdotus opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksesta on erittäin tärkeä. Opintotuen tärkein tehtävä on mahdollistaa opiskelijoille riittävä toimeentulo ja opiskelun eteneminen suunnitelmallisesti. Nyt kuitenkin opintotuen lainapainotteisuus on vaikuttanut siihen, että velanotto on kasvanut merkittävästi, ja yhä useammalla on haasteita maksaa valmistuttuaan opintolainan lyhennykset. Tilanne on erittäin vaikea niiden kannalta, joilla on vaikeuksia työllistyä opintojensa jälkeen. Tästä syystä nykyinen opintotukijärjestelmä tulee uudistaa ja opintolainapainotteisuutta tulee vähentää ja opintotukijärjestelmä tulee saattaa lähemmäksi pohjoismaista tasoa. Me tiedämme, että Suomen opintorahataso on Pohjoismaiden heikoin, ja tästä syystä toivoisin, että sivistysvaliokunnan vahva kannanotto opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksesta toteutuisi mahdollisimman nopeasti.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Otetaan vielä edustajat Elomaa ja Sarkomaa ja sen jälkeen hieman vastauksia. — Edustaja Elomaa.

16.18 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Digitalisaatio puskee joka paikkaan. Lasten ja nuorten ruutuaika aiheuttaa myös ongelmia monessa perheessä. Laitteet valtaavat luokkahuoneita entistä enemmän. Digitalisaatiota ollaan päättäväisesti edistämässä suomalaisessa koulutuksessa. Se on tietysti tätä päivää ja hyvin tärkeää, mutta siihen liittyy kuitenkin riskejä, kuten lasten ja nuorten entisestään lisääntynyt ruutuaika, joka haastaa keskittymiskykyä sekä hyvinvointia. Mielestäni tämä on vakava haaste jo perustaitojen eli lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen oppimiselle. Kysyisinkin: ollaanko hallituksessa, ministeri Andersson, vastaamassa näihin haasteisiin, ja mitä voidaan tehdä tällä saralla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sarkomaa.

16.19 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sivistysvaliokunta teki hyvää työtä esittämällä valtavan määrän lausumia, joilla pyritään korjaamaan asiantuntijoiden ja parlamentaarisen ryhmän sivuuttaminen selontekovalmistelussa.

Korjauslistalla on selonteossa hellitty ajatus yhtenäisemmästä toisesta asteesta. Sivistysvaliokunta kuitenkin linjasi toisin: lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on oltava erilliset rahoitus-, ohjaus- ja järjestämislakinsa, jotka huomioivat oppimuotojen erilaiset tavoitteet ja tehtävät. Totta kai yhteistyötä tehdään, mutta nuorisokoulu- ja ammattilukiohaaveet on kuopattava. Näin onneksi sivistysvaliokunta linjaa.

Nyt herättää kysymyksiä, miksi ministeri valmistelee uudistusta, jossa rajoja yritetään edelleen hälventää ja ottaa askelia taaksepäin nuorten ja aikuisten ammatilliseen koulutukseen, ja vähintäänkin esityksessä flirttaillaan ajatuksella tuosta ammattilukiosta tai nuorisokoulusta. [Puhemies koputtaa] Kysynkin: aikooko ministeri kunnioittaa nyt eduskunnan tahtoa? [Jukka Gustafsson: Ei kukaan muu puhu nuorisokoulusta kuin kokoomus! Vanha mantra päällä!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt ministeri Andersson, kolme minuuttia.

16.20 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tähän viimeiseen kysymykseen on ainakin helppo vastata, eli aion ehdottomasti, ja suuresti ihmettelen tätä keskustelua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

lua. Aivan itsestäänselvästi ammatillisella koulutuksella ja lukiokoulutuksella on myöskin tulevaisuudessa omat lainsäädännöt, omat rahoitusjärjestelmät ja omat erilliset roolinsa, mutta miksi me emme mahdollistaisi yhteistyötä näiden koulutusmuotojen välillä? [Anna Kontula: Juuri näin!] Minkä uhkakuvan te siinä näette? Eikö se voisi olla aivan perusteltua, että mahdollistetaan opiskelijoille esimerkiksi sitä, että voi yhdistellä opintosisältöjä lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta, jos opiskelijat näin haluavat? Miksi me haluaisimme sellaista estää? Sitä minä en itse ymmärrä. Mutta tältä osin ei siis syytä huoleen. Tämä sivistysvaliokunnan mietinnössä linjaama linja totta kai on sellainen, mitä myöskin kunnioitetaan, ja noin muuten mietinnössä oli aivan sensuuntaisia linjauksia tästä yhteistyöstä, [Jukka Gustafsson: Juuri näin!] mitä hallitus nyt myös tässä hankkeessa vie eteenpäin, eli sekin täysin linjassa mietinnön kanssa.

Huomiot koulutuksen kentän kuulemisesta tässä toimeenpanosuunnitelmassa ovat äärimmäisen tärkeitä. Pidetään huolta siitä, että tämä kuuleminen tapahtuu riittävän laajasti ja kattavasti, ja selvitetään myöskin mahdollisuutta esimerkiksi laittaa tätä toimeenpanosuunnitelmaa lausuntokierrokselle. [Paula Risikko: Hyvä hyvä!]

Opettajamitoituksesta: Edelleen pyritään siihen, että saadaan mahdollisimman hyvä selvitys siitä. On osoittautunut, että on vaikeata selvittää, koska tietopohja on vähän heikko, mikä aiheuttaa sen, että kun pyritään arvioimaan esimerkiksi sitä, mitä opettajamitoitus kustantaisi, niin tullaan saamaan hyvin suurta haarukkaa. Eli kovin tarkkoja lukuja ei välttämättä saada, mutta jonkunlaista selvitystä on kyllä ainakin minun tarkoitukseni saada aikaiseksi, ja tästä on myöskin toimeksianto mennyt ministeriön sisällä.

Todistusvalinnan osalta ministeri Kurvinen voi varmasti kertoa lisää, mitä huomenna tapahtuu, mutta jaamme nämä huolet tämän uudistuksen vaikutuksista lukiokoulutukseen.

Nämä esille nostetut huomiot liittyen poikien asemaan koulussa ovat äärimmäisen tärkeitä, ja minusta on syytä painottaa, että silloin kun me puhutaan koulutuksellisesta tasa-arvosta, me emme puhu vain tasa-arvosta, joka liittyy sosioekonomiseen taustaan ja perhe-taustaan vaan myöskin alueellisesta tasa-arvosta ja ennen kaikkea myös sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Mitä pitää tehdä? Opettajankoulutukseen on ehdottoman tärkeää saada houkuteltua monipuolisesti eri hakijoita, myös nuoria miehiä. On tärkeää, että opettajan-koulutuksessa käydään läpi koulutusta ja opetusmetodeja tasa-arvonäkökulmasta ja pyritään saamaan kiinni ehkä sellaisiin ajatusmalleihin tai ehkä tiedostamattomiinkin asenteisiin, jotka saattavat vaikuttaa siihen, miten opettajat sitten kohtaavat eri oppilaita.

Paljon tärkeitä huomioita, ja myöskin edustaja Kaunisto nosti esille korona-ajan vaikutukset oppimiseen ja hyvinvointiin: Me olemme jo kahtena peräkkäisenä vuotena antaneet lisäresursseja koulutuksenjärjestäjille, jotta tähän oppimis- ja hyvinvointivajeeseen voidaan vastata, ja tarkoitus olisi, [Puhemies koputtaa] että pystyisimme tällaisia ylimääräisiä resursseja nyt myöskin kolmannelle lukuvuodelle myöntämään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ministeri Kurvinen, myös kolme minuuttia.

16.23 Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen: Kiitoksia, herra puhemies, ja kiitoksia oikein elävästä ja asiantuntevasta keskustelusta.

Lähden liikkeelle vähän ehkä puheenvuorojen peräpäästä, niin sanotusti:

Edustaja Kiljuselle kiitos hyvästä puheenvuorosta opintotukilakiin liittyen. Valmistelut opintotukilain kokonaisuudistuksesta ovat käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä, ja jaan sen näkemyksen, että se on hieman repaleinen kokonaisuus, ja varmasti tällainen ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

konaistseksi tarvitaan. Toki ne muutokset ovat varmasti laajemman poliittisen keskustelun paikka, mitä sinne sitten edellytetään.

Edustaja Kontulalla oli puheenvuoro ja asia, joka leikkaa meidän molempien opetusministeriön kahden ministerin salkut, eli tämä enemmän lukio-opintoihin ja ylioppilastodistukseen perustuva opiskelijavalinta korkeakouluihin, josta tulee varmasti paljon palautetta myös teille edustajille. Nämä vaatimukset, valintakoevaatimukset, ratkaisee jokainen korkeakoulu itse. Se on korkeakoulujen autonomiassa, tai he tekevät siinä yhteistyötä. Ja olen kyllä samaa mieltä siitä, että nyt tämä on liian yksipuolista. Tämä on sellainen asia, missä me jaamme opetusministeri Anderssonin kanssa yhteisen käsityksen, ja muutenkin kiitän ministeri Anderssonia tässä kymmenen kuukauden aikana tehdystä erittäin hyvästä yhteistyöstä opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Olemme kutsuneet koolle korkeakoulujen opiskelijavalinnasta huomenna pidettävän pyöreän pöydän keskustelun. Eli meillä ei ole semmoista vipua tai nappia, että voisimme määrätä, miten eri ylioppilastodistuksen aineita painotetaan vaikkapa yliopistojen valinnoissa, mutta haluamme keskustella tästä, että me tarvitsemme monipuolisempia valintaperusteita, me tarvitsemme ehdottomasti tekoälyn aikana, robotisaation, teknologian aikana, vahvaa pitkän matikan osaamista, vahvaa luma-aineiden osaamista, mutta me tarvitsemme myös ranskan kielen, venäjän kielen, espanjan kielen, kiinan kielen, ynnä muuta osaamista. Me tarvitsemme historian, yhteiskuntaopin, taloustiedon, filosofian osaamista jatkossakin. Lukiota pitää tulla edelleen monipuolisilla valmiuksilla. Pitää olla mahdollista valita erilaisia vaihtoehtoja elämänpolulla. Ei vain yksi oppiaine ole autuaaksi tekevä. Tästä myös aineenopettajat ovat tavanneet minua, ja myöskin luonnontieteitä opettavat, fyysiikkaa ja kemiaa opettavat opettajat ovat huolissaan siitä, jos vain yhdenlainen suuntautuminen ja yhdenlaiset kiinnostukset huomioidaan lukiokoulutuksessa.

Hyvinvointi nousi esille täällä useamman edustajan puheenvuorossa. 12 miljoonaa euroa olemme kohdentaneet tässä hyvinvointihankkeisiin korkeakouluopiskelijoille, ja olen jakanut ne rahat sillä tavalla, että jokaisessa korkeakoulussa on hanke ja jokainen korkeakouluopiskelija voi näiden hankkeitten pariin päästä.

Sitten ehkä, arvoisa puhemies, haluan tietyllä tapaa laaja-alaisesti loppuun todeta, että pidän tosi tärkeänä juuri näiden perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen haasteiden kannalta sitä, että meillä on erittäin laadukas opettajankoulutus ja meillä on erittäin laadukas varhaiskasvattajien koulutus. Olen lisännyt ja edeltäjäni ovat lisänneet esimerkiksi varhaiskasvatusalalla aloituspaikkoja. Koulutuspaikkoja ja täydennyskoulutusta pitää siellä vahvistaa, muun muassa Helsingin kaupunki on lähestynyt minua tästä asiasta.

Ja sanon loppuun, arvoisa puhemies: Kiitän sivistysvaliokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Elorantaa puheenvuorosta. [Puhemies koputtaa] Kaikilla on oikeus oppimiseen koko elämän aikana, kaikilla tasoilla, umpiperiä ei saa tulla. Ja kiitän jo tässä vaiheessa, kymmenen kuukauden ministeriyteni aikana, sivistysvaliokunnan johtoa ja koko valiokuntaa erinomaisesta yhteistyöstä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: No niin, kiitoksia. — Ja nyt, edustaja Asell.

16.27 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko on kattava, ja sillä pyritään pitkällä aikajänteellä vastaamaan osaamiseen, lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin. Hyvinvoiva lapsi ja nuori oppii ja kehittyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Aiempien hallitusten koulutusleikkauksilla on ollut seurauksensa, ja riman nostolle ja resurssien nostolle, joita Marinin hallitus on tehnytkin, on tarvetta, ja sitä on myös jatkossa. Perustaidot ovat heikentyneet, ja tutkitusti lasten ja nuorten hyvinvointi on heikentynyt. Nyt lisäksi korona-aika on tuonut entisestään haasteita hyvinvointiin, ja näinä surullisina aikoina myös Ukrainan tilanne aiheuttaa pelkoa ja epävarmuutta nuorille ja lapsille. Kuinka tämä nykyinen haastava aika, joka voi jatkua pitkäänkin, otetaan huomioon jatkossa ja tässä toimeenpanovaiheessa?

Liikunta lisää hyvinvointia. Onko sille riittävästi painoarvoa, ministeri Kurvinen, selonteossa, ja tulee se näkymään toimeenpanovaiheessa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Lundén.

16.28 Mikko Lundén ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Koulutus merkitsee suomalaisille paljon. Viimeisten 10—15 vuoden aikana kehityskulku koulutuksen kehittämisessä on saanut kuitenkin ikäviä käännteitä. Vaikka tietyissä asioissa on toki menty myös eteenpäin, niin nyt on valitettavasti todettava, että monessa asiassa on menty myös taaksepäin. Kehitys ei todellakaan mene aina eteenpäin, ainakin tämä on tilanne tuntemallani kaupan alalla.

Kannan erityistä huolta toisen asteen koulutuksesta. Nyt riittää, että opiskelijat oppivat kapea-alaisesti suorittamaan työtään ymmärtämättä laajempaa kokonaiskuvaa. Lähes kaikki kaupallisesti yleissivistävät oppiaineet ovat jo miltei kokonaan pois opetuksesta tai ainakin niitä on kovalla kädellä karsittu. Myös matematiikkaa, äidinkieltä ja kieliä on radikaalisti vähennetty, mistä seuraa, että monen opiskelijan osaaminen saattaa jopa rapautua näissä asioissa toisella asteella. Arvoisa ministeri Andersson: Minkälaisia suunnitelmia hallituksella on toisen asteen ammatillisen koulutuksen laadun parantamiseksi? Milloin me voimme odottaa konkreettisia tuloksia? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Autto.

16.29 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sivistys ja koulutus ovat tietysti Suomen tulevan menestyksen tae. On todella tärkeää ja hyvää keskustelua käyty sekä tässä selonteossa itsessään että valiokunnan mietinnössä että tänään täällä suuressa salissa.

Jatkaisin oikeastaan keskustelua tästä edustaja Lundénin erittäin tärkeästä näkökulmasta toisen asteen koulutukseen liittyen, ja siinä varmasti erityisesti tähän ammatilliseen koulutukseen. Suomessahan on merkittävä työvoiman kohtaanto-ongelma tällä hetkellä, kun meillä on paljon työttömyyttä ja samaan aikaan paljon avoimia työpaikkoja. Työ ja tekijät eivät kohtaa, ja varmasti yksi näistä kysymyksistä on osaaminen.

Erityisen hankalaa yhteiskunnan kannalta on se, kun työttömyys kohtaa nuoria. Minkälaisia ajatuksia on edelleen toisaalta tämän toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi? Ja kun monia meitä vahvempia kansantalouksia katsotaan, siellä vaikkapa mestari—kisällimallista oppimista käytetään oppisopimuskoulutuksen pohjana, [Puhemies koputtaa] niin onko tässä jotain ajatusta Suomelle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kemppi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.30 **Hilkka Kemppi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän vuosikymmenen koulutuspolitiikassa on keskityttävä oppipolun alku- ja loppupäähän. Toisen ihmisen ymmärtäminen, perustaidot, elämässä pärjääminen ja jopa sotien estäminen lähtevät ihan kotikasvatuksesta asti sekä laadukkaasta, monipuolisesta varhaiskasvatuksesta. Kiitos ministerille, että nostit esille varhaiskasvatuksen ammattilaisten saatavuuden. Se on aito ratkaistava kriisi. Tämän osalta tilanne on myös muuttunut selonteon tekemisen jälkeen, ja sen osalta meidän tulisi tehdä nyt yhteinen arvovalinta ja päätös siitä, että me emme säästä oppimisen alkupäästä. Toisin sanoen: valtiontaloutta pitää hoitaa myös koronan jälkeen niin, että lapsilta ei leikata ja perheistä pidetään huolta. Olemmeko yhdessä valmiita linjaamaan tämän ilman vastalauseita, tekemään parlamentaarisen yhteisen valinnan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

16.31 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei säästetä mielellään mistään päästä. Opetusta ja koulutusta ja sen laatua tosiaan pitää vahvistaa. Ja lämmin tuki opettajamitoitusehdotukselle ja sen jatkoselvittelylle ja muutenkin kaikille lainsäädäntötoimille, joilla tätä opetuksen laatua voidaan varmistaa ja vahvistaa. Kuntien taloustilanne kuitenkin kurjistuu, ja se juuri näkyy siellä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja luokikoulutuksessa.

Tällä hetkellä kuntien tulee saada riittävä tuki, jotta Ukrainasta tulevien lasten koulutus saadaan järjestettyä hyvin ja nopeasti ja myös varhaiskasvatusoikeus turvattua näille tilapäistä suojelua saaville mutta myös paperittomille ja turvapaikkaa hakeville. Oikeastaan toivoisinkin ministerin vastausta, kannanottoa siihen, onko tämä etenemässä ja järjestettävissä. Apulaisoikeusasiamies otti myös kantaa, että tämä olisi varsin hyvä turvata. Itse kylä näen, että lapset [Puhemies koputtaa] juuri leikkien, oppien toipuvat myös traumaista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt edustaja Myllykoski.

16.32 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministereille hyvistä vastauksista. Ja vaikka ei ehkä niin keskiössä olekaan, niin täytyy tässä kiittää ministeri Kurvista — ja Satakunta kiittää — että korkeakoulukeskuksemme siellä on saanut lisärahoitusta. Kysynkin: mitä se jatko on, mitä ministeri tuossa kaavaili?

Itse haluaisin, että me voitaisiin jossain vaiheessa keskustella siitä, onko yliopistojen autonomia liian kattava, niin että se ei huomioi alueellisia korkeakoulukeskuksia niitten elinkeinoelämän tarpeiden mukaan. Esimerkiksi meillä Satakunnassa on vahvaa metallurgista teollisuutta, meillä on vahva kemian teollisuus, meillä on erittäin vahva elintarvikeklusteri, mutta ei meillä valmistu yhtään diplomi-insinööriä siellä. Tässä on se, että mitenkä me tämä alueellinen kehitys turvataan niin, että siellä, missä on työpaikkoja, olisi sitä koulutusta, jotta voimme pitää alueellisesti tasa-arvoisen Suomen, mitä ministeri Kurvinenkin toi esille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

16.34 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! On erittäin hienoa, että sivistysvaliokunnassa on kuultu nuoria. Myös tulevaisuusvaliokun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

ta Nuorten parlamentin yhteydessä kuuli nuoria viime perjantaina, ja siitä sitten vähän enemmän varsinaisessa puheenvuorossani.

Mutta tuon terveisiä tarkastusvaliokunnasta, jossa meillä on omana aiheenaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus, ja viime viikolla kuulimme siellä nuoria. Sieltä tärkeä viesti oli sellainen, että nuoret kokevat, ettei kenelläkään ole aikaa kohdata apua tarvitsevaa nuorta, ja heitä pompotellaan luukulta toiselle. Tämä on todella vakava viesti kaikille nuorten kanssa toimiville. Nuoret kokivat, että samanlaista on myöskin koulussa, eli koulussakaan ei ole kenelläkään aikaa heille. Tässä meidän kaikkien toimijoiden pitäisi nyt mennä itseemme, koska niin kiire ei saisi olla, että nuoret jäävät ongelmiensa tai oppimisvaikeuksiensa kanssa yksin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

16.35 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen koulutuksen laatu taitaa olla vähän sellainen samanlainen myytti kuin suomalaisen työn laatu tai suomalaisen rakentamisen laatu, eli kyllähän sitä jonkinlainen laatu on olemassa ja joissain asioissa onnistutaan, mutta kyllä niitä hometalojakin sitten pukkaa sieltä rakentamisen puolelta, ja samanlaisia piirteitä on myös koulutuksessa. Eli sen, että olemme jo useita vuosia sitten jääneet Virosta jälkeen Pisa-tuloksissa, pitäisi jo herättää meitä jollain tavalla reagoimaan asioihin. Ja sen, että erityisesti poikien oppimistulokset ovat huonoja ja koulu-rauha on monin paikoin mennyttä, pitäisi kiinnittää meidän huomiotamme näihin epäkohtiin. Ja vielä se, että monista yrityksistä tuleva viesti on se, että kouluista ei valmistu ammattilaisia, eli yritykset samalla vaivalla sitten itse kouluttavat osaavaa työvoimaa itsellensä, niin mitä tällainen koulutusjärjestelmä palvelee, joka ei tuota osaavia ammattilaisia? Mistä tämä johtuu ja mitä tälle pitäisi tehdä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

16.36 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvostettu puhemies! Opettajien jaksaminen on vedetty ääri rajoille: pienluokkia ei ole, ja isoissa luokissa on monentasoisia oppilaita. Ennenhän opettajien aika meni muutamia opettaessa, jotka vaativat enemmän tukea, ja muu luokka meni siinä sitten vierellä itseohjauksella. Nyt opettaja joutuu juoksemaan pitkin pihoja ja metsiä pahiten oireilevien perässä, jotka siinä samalla sitten vielä vahingoittavat itseään, ja oppilaat opettavat toisiaan. Nämä oppilaathan eivät kuulu normiluokkaan vaan vähintäänkin pienluokkaan, ja vaikeimmat kuuluvat sinne sairaalakouluun. Mutta hyvin useinhan he ovat liian huonossa kunnossa, että heitä sinne voisi ottaa, ja kun meillä on Suomessa oikeus oppimiseen, niin siksi nämä tapaukset otetaan takaisin sinne normiluokkaan.

Tässä on paljon korjattavaa. Ja arvoisat ministerit, mistä oikein aloitetaan? Moni opettaja on lähtenyt ja moni tekee lähtöä alalta. Heille on aivan sama, minne ja millä palkalla, kunhan pääsevät pois. Mutta onko se ainoa vastaus tähän: opettajamitoitus? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Ovaska, ja sen jälkeen vielä ministereille lyhyet vastaukset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.37 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson, täytyy sanoa, että te olette hyvä ministeri. Kyllä ministeri Kurvinenkin on hyvä, [Naurua] mutta erityisesti haluan kiittää teitä teidän vastauksestanne. Jäin pohtimaan tätä ja muistelemaan esimerkiksi edellishallituskautta, että kyllä pitää käydä näitä arvokeskusteluja, se on tärkeää. Esimerkiksi lukiossa opetussuunnitelmia on muutettu aikamoisella vauhdilla ilman että on oikeasti käyty keskustelua siitä, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuu ja mitä suomalaisessa yhteiskunnassa halutaan. Viime kaudella kävi esimerkiksi lukiouudistamisessa sillä tavalla, että siitä ei ollut sovittu hallitusohjelmassa, mutta kuitenkin sitten hallituskumppani vei sen läpi vähän niin kuin pyytämättä ja yllättäen. Niin että jos tässä vielä hallituskaudella aiotaan tehdä jonkinlaisia uudistuksia ja reformeja, käydään hyvissä ajoin keskustelua siitä koko eduskunnan kesken, jotta kaikki tietävät mitä tapahtuu ja olemme sen oikean tiedon ääressä.

Joten ei muuta kuin jatkakaa samaan malliin, arvoisat ministerit.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt, arvoisat ministerit Andersson ja Kurvinen, vastaamaan. Kaksi minuuttia molemmille.

16.38 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia kiitoksista, ja ehdottomasti pitää toimia juuri näin kuin edustaja Ovaskakin tässä toivoi ja linjasi.

Edustaja Mäkelä ja monet muut ikään kuin kysyivät, mistä johtuu oppimistulosten eriytyminen, mistä johtuu oppimistulosten lasku Suomessa. Kuten olen joskus aikaisemminkin tässä salissa sanonut, niin kyse on tästä yhdistelmästä, minkä me olemme nähneet Suomessa, että yhteiskunta muuttuu. Me tiedetään, että Suomessakin huono-osaisuus kasautuu, me tiedetään, että esimerkiksi vieraskielisten oppijoiden määrä kasvaa, kaupungit kasvavat, kaupunkien sisällä tapahtuu eriytymistä, ja samanaikaisesti Suomi oli niitä harvoja OECD-maita, joissa oppilaskohtaiset panostukset koulutusjärjestelmään vuosina 2012—2018 laskivat. Jos me emme ole valmiita huolehtimaan siitä, että koulutuksen resurssipohja on kunnossa, että opetusalan ammattilaiset saavat ne työvälineet, mitkä he tarvitsevat, kun ympäröivä yhteiskunta koko ajan muuttuu monimutkaisemmaksi ja oppilaiden tuen tarpeet kasvavat, niin emme kyllä voi myöskään sitten yhteiskuntana olettaa ja odottaa, että heidän ikään kuin niukkenevilla resursseilla pitäisi pystyä pääsemään vielä parempiin oppimistuloksiin. Eli jotta me saadaan tämä suunta käännettyä, niin se vaatii myöskin sitä, että me täällä salissa, kaikki puolueet, sitoudumme koulutustason nostoon ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseen.

Nuoret kokevat, että kellään ei ole aikaa kohdata. Tämä on erittäin hälyttävä viesti, ja tämä on myöskin yksi syy, minkä takia itse olen pitänyt tätä sitouttavaa kouluyhteistyötä, mitä nyt pilotoidaan, niin tärkeänä, koska se idea siinä on se, että meillä on koulussa aikuisia, joilla ei ole opettamiseen sidottua aikaa. Eli heillä pitäisi olla aikaa sitten kohdata niitä nuoria, joilla on se kaikkein suurin kohtaamisen tarve: on voinut olla paljon poissaoloja, ehkä vaikeuksia myöskin tietää, kenen puheille pitäisi kääntyä, jotta saa apua omiin ongelmiinsa.

Ukrainalaisten lasten osalta aivan oikea huomio: tämä tulee olemaan aikamoinen ponnistus kunnille, jos nämä ennusteet ukrainalaispakolaisten määrästä toteutuvat Suomessa, ja tähän asti noin puolet tulijoista tosiaan on ollut alaikäisiä. Valmistavan opetuksen osalta tämä rahoitusjärjestelmä itse asiassa tukee kuntia aika hyvin, koska kunnat saavat takaisin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

sen, mitä tämä valmistavan opetuksen järjestäminen kustantaa. Ja varhaiskasvatuksen osalta tosiaan olen ministerinä tehnyt esityksen siitä, että nyt antaisimme valtionavustuksia [Puhemies koputtaa] kunnille tämän hoitamiseksi, ja sitten sen lisäksi tehtäisiin tällöinen määräaikainen lakimuutos, jotta se olisi myös lain tasolla turvattu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt myös ministeri Kurvinen, reilu kaksi minuuttia.

16.41 Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitan tuosta edustaja Myllykosken mielenkiintoisesta puheenvuorosta. Meillä on hyvin samanlainen tavoite: se, että vahvistetaan alueellista korkeakoulutusta ja tuodaan yliopistokoulutusta ja -tutkimusta myös niihin maakuntiin, joissa sitä ei ole perinteisten yliopistojen kautta ollut. En itse ehkä näe autonomian kaventamista keinona — yliopistojen autonomian — vaan pikemminkin voisi ajatella, että sitä autonomiaa jopa pitäisi lisätä yliopistokeskuksille. Nythän ne ovat vähän niin kuin alihankkijoita tai useamman yliopiston ikään kuin sopimusrakenne. Tulisi ehkä harkita, pitäisikö yliopistokeskuksella olla vähän omaakin päätösvaltaa. Tietyissä tilanteissa on tullut palautetta, että heillä on haasteita, kun he tavallaan joutuvat pyytelemään ehkäpä hyvin moneltakin yliopistolta tukea. Rahoitusjärjestelmään vaikuttaminen on yksi tapa, jolla tehdään kannustavaksi toteuttaa vaikkapa diplomi-insinöörikoulutusta Satakunnassa tai jotakin muuta yliopistokoulutusta. [Jari Myllykosken välihuuto]

Sitten edustaja Asell otti erittäin tärkeän asian esille sivistyksen näkökulmasta: sehän lisää myös oppimistuloksia ja työssä jaksamista ja kaikkia meidän tavoitteita, jos me liikkuisimme enemmän ja liikunnallinen elämäntapa opittaisiin lapsuudessa ja nuoruudessa. Toimeenpanosuunnitelma toteutetaan tässä kevään aikana. En nyt tässä vaiheessa ota kantaa mihinkään tuntikehyksiin, ja ne kuuluvatkin tuonne naapurikollegan tontille, mutta tämä harrastamisen Suomen malli, pitkään odotettu, toivottu — se, että koulupäivän yhteyteen tuodaan jokaiselle nuorelle, lapselle mahdollisuus yhteen mielekkääseen maksuttomaan harrastukseen — se on aivan keskeinen juttu sen liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa, että koulupäivän yhteydessä on... Itsekin olen käynyt katsomassa tanssikurssia, missä oli semmoisia pieniä poikia, tai ei nyt ihan pieniä, varhaisnuoria poikiakin, tanssimassa, ja tanssin kautta sai sitä liikunnan riemua.

Arvoisa puhemies! Ehkä tähän mielenkiintoisen koulutuspoliittisen keskustelun loppuun vielä kolme asiaa.

Opettajuus professiona: Se on valtavan tärkeä juttu juuri tässä, mikä täällä nousi esille, että opettajat uupuvat. Edustaja Kilpi taisi ottaa sen esille. Opettajuutta pitää arvostaa. Opettajalla pitää olla työkalut toimia niin opettamisessa kuin sitten niin sanotussa kurinpidossakin.

Jatkuva oppiminen: koskaan ei ole liian myöhäistä oppia ja saada uusia tietoja ja taitoja.

Ja sitten tämän YK:nkin tavoitteen, ketään ei saa jättää taakse, leave no one behind -periaatteen pitää toteutua. Kaikilla pitää olla oikeus oppia ja kehittää itseään, ja sieltä se rakentuu niin inhimillisesti menestyvä kuin taloudellisesti menestyvä Suomi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. Ja nyt siirrytään puhujalistaan takaisin. — Edustaja Ovaska.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.44 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa puhemies! Täytyy kuitenkin lähteä siitä, että suomalainen peruskoulu ei ole kunnossa. Ne viestit, mitä opettajilta tulee, mitä vanhemmilta tulee ja mitä me jokainen näemme ja kuulemme mediasta, kertovat sen, että ydintaidot rapistuvat. Lapsilla ja nuorilla on yhä enemmän ongelmia lukemisessa, laskemisessa ja aivan myöskin ymmärtämisessä. Kun peruskoulussa ei hallita näitä taitoja, ei niitä osata hyödyntää myöskään myöhemmin toisella asteella tai korkeakoulussa tai sitten lopulta työelämässä. Olen saanut palautetta esimerkiksi siitä, että Aalto-yliopiston fuksit eivät hahmota peruslaskutaitoja, kuten heidän kuvitellaan hahmottavan.

Myös lukion on oltava yleissivistävä. Tässäkin keskustelussa on käynyt ilmi esimerkiksi juuri tuo historian opetus. Lukio-opettajat kertovat, että nuorten analyysikyky on heikentynyt. Eli näyttää siltä, että valtavirta kaventuu ja erityisten määrä lisääntyy.

Meillähän on monessa kohtaa ollut myös keskustelua siitä, että entistä enemmän osaminen on korvautunut osallisuudella. Kyllähän jokainen meistä löytää itselleen jotain mielenkiintoista, mutta sitten kun jää miettimään, että mitä oikeasti osataan, niin siitä puhutaankin sitten vähemmän. Nykyajassahan pelätään paljon pitkästymistä ja ajatellaan, että aina pitää olla jotain kivaa ja mukavaa, kun välillä pitäisi myöskin opetella jo ihan varhaiskasvatuksesta lähtien sitä mielenmalttia ja odottamista. Oppilaat, pienet lapset ja isommat, tarvitsevat sen oman kotiluokan, oman pulpetin ja oman reviirin. Eli niin opettajat kuin oppilaat ja perheet haluavat palata takaisin perusasioihin. Että hallitaan perustaidot, huolehditaan yleissivistyksestä — erityisesti niillä taidoilla meistä jokainen pärjää entistä pidemmälle tässä maailmassa.

Tiedonhankinta on muuttunut, tavat käsitellä tietoa ovat muuttuneet, mutta myöskin se, miten me sosiaalisen median kanssa, erilaisten älylaitteiden kanssa toimimme, pitää huomioida tuolla koulussa. Kyllä varmasti jokaisella lapsella ja nuorella aika kuluu helposti noitten laitteiden parissa, mutta se ei välttämättä auta sitä kehitystä ja oppimista, mitä koulussa tänä päivänä tarvitaan.

Tätä viestiä pitää minun mielestäni ihan tältä ylimmältä poliittiselta tasolta viedä sinne kouluihin ja koteihin, ja vastaavasti sitä tulee myöskin sieltä kouluista ja kodeista tänne meille asti, eli mietitään, mitä oikeasti halutaan, ja puhutaan siitä, mitkä ne tavoitteet ovat.

Vielä muutama sana, arvoisa puhemies, näistä Pisa-tuloksista: Ne kertovat karua kertomaa Suomesta. Toisaalta ne kertovat vain osan siitä, mutta minun mielestäni Suomessa on väheksytty Pisa-tulosten romahtamista. Kun olin tässä muutama viikko sitten Pohjoismaiden neuvoston matkalla, niin huomasin Ruotsin aamutelevisiossa, miten siellä verrattiin tuloksia, ja siellä kannetaan huolta omista tuloksista ja samalla näytetään kaaviokuva, jossa Suomen tulokset laskevat. Olemmeko me tosiasiaassa havahtuneet tähän? Olemmeko me havahtuneet siihen, mitä meidän yleissivistykselle, mitä meidän perustaidoille tuolla kouluissa tapahtuu? Toivon, että tämä asia otetaan ja erityisesti seuraava hallitus ottaa sen agendalleen. Lähtisin aivan siitä, että tehtäisiin hankkeita — vihaan sanaa ”hankkeita” —, ovat ne sitten pidempiä tai lyhyempiä, että ihmiset, lapset, nuoret lukisivat enemmän, on se sitten kilvoittelun kautta tai on se sitten sitä, että se näkyy arjessa, mutta me tarvitsemme sitä taitoa, jos tässä maailmassa meinaa pärjätä.

Näin, arvoisa puhemies, hiukan paatunutta sanomaa, mutta mielestäni asia on vakava.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä. — Edustaja Eloranta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

16.48 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Kansalaisten korkea osaamistaso ja ammattitaito sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta, suomalainen edelläkävijä-osaaminen, ovat tae ja edellytys hyvinvoivalle suomalaiselle tulevaisuudelle. Meillä on nyt käsissämme yhteinen yli hallituskausien kestävä selonteko, yhteinen käsitys siitä, miten varmistamme suomalaisen koulutuksen ja tutkimuksen pitkäjänteisen kehittämisen.

Arvoisa puhemies! Sekä yritykset että julkiset palvelumme kärsivät työvoimapulasta. Yrityksille tehdyissä kyselyissä osaavan työvoiman puute on yksi suurimpia kasvun esteitä. Samaan aikaan ikäluokat pienenevät. Syntyneiden määrät ovat laskeneet vuosi toisensa perään. Muuttuva työelämä ja työn murros asettavat kasvavia vaatimuksia osaamiselle ja korostavat osaamisen merkitystä. Eri arvioiden mukaan 60 tai jopa lähes 80 prosenttia synnytyistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulutasoista osaamista. Samaan aikaan osaamistasomme on laskenut. Nykyisistä 30-vuotiaista enää noin 35 prosenttia on suorittanut korkeakoulututkinnon, kun kymmenen vuotta vanhempien ikäluokassa tutkinto on noin 45 prosentilla. Pelkän peruskoulun varassa on edelleen noin 16 prosenttia ikäluokasta, ja niin kuin tiedämme, pelkällä peruskoulupohjalla on vaikea työllistyä — vain alle puolet heistä on töissä. Huolta herättävät myös Pisa-tulokset. Niissä on 2000-luvun kuluessa tapahtunut laskua lukutaidon lisäksi myös luonnontieteissä ja matematiikassa.

Arvoisa puhemies! Tähän koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoitteeseen pääsemiseksi kiinnitimme sivistysvaliokunnan käsittelyssä erityistä huomiota perustaitojen parantamiseen, oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin, oppimisen tukeen, jatkuvaan oppimiseen sekä korkeakoulutettujen määrän lisäämiseen. On välttämätöntä huolehtia siitä, että kaikki suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon ja vähintään puolet suorittaa korkeakoulututkinnon. Itse asiassa meidän tulisi jo tavoitella 70 prosentin tasoa korkeakoulutettujen määrässä, sillä monet meidän kilpailijamaistamme ovat jo ylittäneet 60 prosentin tason. Tarvitsemme lisää aloituspaikkoja korkeakouluihin, avoimen korkeakouluväylän vahvistamista ja toimia koulutuksen läpäisyasteen parantamiseksi, jotta saamme kehityksen suunnan muutettua. Osaamistason nostolle myös jatkuvan oppimisen tavoite on tärkeä, samoin se, että koko nuorten ikäluokka suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon, joka avaa ovet jatko-opintoihin ja työelämään. Eduskunnan jo hyväksymä oppivelvollisuuslaki vie tätä tavoitetta ison askeleen eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Erityistä huolta herättää, että peruskoulun päättävien osaamisen taso on Pisa-tutkimusten mukaan laskenut jo vuoden oppimista vastaavan määrän reilussa vuosikymmenessä. Esimerkiksi heikkojen lukijoiden osuus on kaksinkertaistunut 2000-luvun aikana seitsemästä prosentista 14 prosenttiin. Peruskoulun päättävistä nuorista harvempi kuin joka kymmenes ymmärtää ja omaksuu tekstiä niin heikosti, että se vaikeuttaa jokapäiväisessä elämässä selviytymistä ja on esteenä jatko-opinnoissa. Tämä suunta on välttämätöntä muuttaa, sillä lukutaito on kaiken oppimisen perusta ja yhteiskunnassa toimimisen edellytys. Hallituksen tuleekin valmistella kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen toimenpideohjelma, jolla varmistetaan jokaisen oppilaan perusopetuksen aikana vaadittavien perustaitojen oppiminen. Eduskunnan toiveesta on jo tehty lukutaitostrategia, joka valmistui viime syksynä, ja nyt on tärkeä huolehtia siitä, että tehdään kaikki mahdolliset toimet lukutaidon suunnan kääntämiseksi ylöspäin. Pitäisikö esimerkiksi äidinkielen määrää opetuksessa lisätä?

Arvoisa puhemies! Koronan aiheuttamat poikkeusolot ovat erityisen painavasti tuoneet esille henkisen hyvinvoinnin merkityksen oppimiselle. Vain hyvinvoiva lapsi ja nuori voi oppia sekä kasvaa potentiaaliinsa ja tasapainoiseksi aikuiseksi. Onkin välttämätöntä huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

lehtia siitä, että kouluyhteisöissä kaikki voivat hyvin: ehkäistään kiusaamista sekä yksinäisyyttä ja annetaan tukea sitä tarvitseville. Me kaikki olemme erilaisia ja opimme eri tavoin. Jopa noin kuudesosalla ihmisistä on oppimisvaikeuksia. Niitä voivat aiheuttaa esimerkiksi lukivaikeudet tai neuropsykologiset ongelmat, kuten ADHD. Myös mielenterveyden ongelmat voivat vaikeuttaa oppimista. Jotta voimme saavuttaa kansalliset tavoitteemme osaamistason nostamiseksi, on välttämätöntä huolehtia siitä, että jokainen oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita kokeva ja tukea opinnoissaan tarvitseva saa tarvitsemansa tuen jo varhaisessa vaiheessa, ja että ongelmat ylipäättään huomataan. Tätä varten tarvitsemme oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuudistuksen koko koulutuspolulle alkaen varhaiskasvatuksesta. Meidän on huolehdittava siitä, että tuen tarve osataan tunnistaa, tukea annetaan oikea-aikaisesti ja vaikuttavasti ja että se on kaikille saavutettavaa. Tämä on tärkeä edellytys sille, että jokaisella lapsella, nuorella ja myös aikuisoppijalla on mahdollisuus tasavertaiseen oppimiseen, että jokainen pystyy suorittamaan joko ammattitutkinnon tai korkeakoulututkinnon.

Arvoisa puhemies! Selonteon myötä voimme yhdessä sitoutua koulutus- ja osaamistason nostamiseen ja koulutuksellisen tasa-arvon turvaamisen tavoitteisiin sekä keinoihin, joilla tavoitteisiin päästään. Niin tiukkaa paikkaa ei ole, että säästölistalle kannattaa laittaa tulevaisuus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Myllykoski.

16.54 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitos näkemyksekkästä vastauksesta ministeri Kurviselle. Ostan ajatuksenne, mutta ajattelen, että meillä pitää kyllä korkeakoulukoulutusta määrällisesti pystyä niin kuin koordinoimaan, ja siinä vaiheessa, jos meille tulee korkeakoulukeskuksille paikkakunnittain omia mahdollisuuksia ja intressejä, silloin me syömme toinen toisiltamme, ja se ei varmasti ole kansantalouden eikä koulutussuuntautumistenkaan osalta järkevää. Mutta tarkoitin juuri sitä, että meillä pitää olla mahdollisuus juurruttaa ihmisiä sinne, missä on työtä, niin ettei Satakunnasta tarvitse lähteä vuorimiehen oppiin Espooseen, kun täällä ei yhtään sellaista työpaikkaa juuri olekaan. On tärkeää, että me pystymme alueellisesti viemään korkeakouluopintoja niille alueille, missä on niitä niin sanottuja työssäoppimisen mahdollisuuksia myös korkeakouluopiskelijoille, ja silloin tutkimuksen ja kehityksenkin rahoja voidaan ohjata sinne, missä se toiminta tapahtuu, ja silloin myös tuetaan samalla yritystoimintaa ja elinkeinoelämää.

Tähän alkuun täytyy kiittää keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoroa. Edustaja Kinnunen, se oli erittäin hienosti, yleisesti kuvaava, tähän tilanteeseen sopiva puheenvuoro, ja arvostin sitä kovasti — niin kuin jokaista muutakin ryhmäpuheenvuoroa.

Mitä me sitten tarvitaan nykyisessä tilanteessa? En muista, kuka edustajista nyt teikään, että opintosuunnitelmaan pitäisi lisätä sosiaaliset taidot, mutta mielestäni on erityisen tärkeää, että meillä opettajankoulutuksessa ehkä vielä enemmän annettaisiin evästä siihen, että tämä sosiaalisten taitojen opettaminen olisi mahdollisempaa ja se olisi yksi osa opetusta, jotta epätasapainoisissa perhetilanteissa oleville nuorille ja lapsille pystyttäisiin tukemaan elämisen ja oppimisen edellytykset mahdollistavaa sijoittumista opetuksen äärelle.

Kuten valiokunnan puheenjohtaja Risikko totesi, lukutaito on keskeistä, jotta me pärjäämme sitten kun halutaan oppia ammatillisesti, mutta täällä tuotiin myös se, että se luku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

taito täytyy yleisesti ymmärtää myös medialukutaitona. Tänä päivänä kun katselemme ympärillemme, minkälaista vaikuttamista Venäjän toimien osalta Ukrainan sotaretkellä hybridi-vaikuttaminen ja muu on, niin medialukutaito on erityisen tärkeä.

Minulle erityiset oppijat ovat tärkeä asia. Itselläni on kohtuullisenkin paha lukihäiriö, ja enempi sitten on tällä lailla puhumalla pärjännyt kuin kirjottamalla, mutta se, että meillä tunnistetaan oppimista heikentävät elementit jo varhaisopetuksessa, on erittäin tärkeää, eli varhainen tuki niille, jotka tarvitsevat tukea oppimisprosessissa. Sitä kautta pitää myös mahdollistaa meille ”kädellisille oppijoille” polkuja oppisopimuskoulutuksen kautta tulla työelämään paremmin. Nyt meidän oppisopimuskoulutusjärjestelmä valitettavasti osiltaan edellyttää tutkintoa tai ylioppilastodistusta, jotta pääsee työpaikalle oppisopimuskoulutukseen. Se este pitäisi pystyä purkamaan ja vielä enemmän pystyä tunnistamaan osaaminen ja synkronoida sitä oppimiseen. Ja varmasti niin kuin nyt tänä päivänä tapahtuu, myös varusmieskoulutuksessa tämä osaamisen tunnistaminen ja hyväksilukeminen olisi erittäin tärkeää.

Ja kyllä pitää olla mahdollisuus, että meillä luotaisiin toisen asteen oppilaille lisäkoulutusta, jos he haluavat siirtyä ammatilliseen korkeakouluopetukseen. Eli meiltä puuttuu yksi pala, jonka me vielä tarvitsemme, jotta toiselta asteelta on mahdollisempaa jatkokoulutukseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Kivisaari.

16.59 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko, mikä nimenä ei ole mitenkään luokseen kutsuva, on äärimmäisen tärkeä asiakirja, johon tulee suhtautua suurella vakavuudella. Samoin sivistysvaliokunnan analytyttiset huomiot ja selontekoa täydentävät vaateet tekevät siitä merkittävän kokonaisuuden. Syvä lähtökohta on, että koulutuspolitiikassa emme voi epäonnistua. Sivistys kauttaaltaan on kansakuntamme olemassaolon edellytys ja tulevaisuuden keskeisin pyrkimys. Meidän on yksinkertaisesti onnistuttava. Ja tämä aika todella kaipaa sivistystä. Tämä aika kaipaa koulutusta, oppimista, osaamista ja kasvua, oikean ja väärän erottamista, hyvinvointia.

Saattaa olla, että meiltä on puuttunut näkymä. Saattaa olla, että olemme välillä kadottaneet suunnan, mitä tavoittelemme ja mitä tahdomme. Olemme luoneet järjestelmiä, syösee ihmisiä koulupolkuihin ja toivottaneet hyvää matkaa. Toki siinäkin on ollut paljon oikeaa. Esimerkiksi suomalainen peruskoulu on ollut monin paikoin mestariteos, jonka avulla olemme yhteiskuntaa kannatelleet. Silläkin varjolla, että tie on ollut tyylikäs, on oikeutettua murehtia paitsi nykyhetken haasteita vaikkapa perustaitojen, työrauhan ja opettajien jaksamisen osalta myös sitä, olemmeko menossa oikeaan suuntaan. Rehellinen vastaus lienee se, että emme kaikilta osin.

Puhemies! Koulutuspoliittisessa selonteossa ja sivistysvaliokunnan huomioissa on paljon viisautta. Tarvitsemme kokonaisvaltaista näkemystä koko koulutusjärjestelmän kehittämiseksi. Kohtaamme suuria muutosilmiöitä, kuten väestönkehitys, teknologia, työelämän murros, kansainvälistyminen ja yhteiskunnan moninaistuminen. Suuriin muutoksiin vastaaminen todella edellyttää kansallista, yli vaalikausien menevää, yhteistä ymmärrystä ja näkemystä suomalaisen koulutuksen suunnasta.

No, tässä sellainen on. Selonteossa asetetaan tavoitetilä siis vuoteen 2040: vahva, laadukas ja vaikuttava kasvatus, koulutukselle, tutkimukselle ja kulttuurille rakentuva sivistysperusta, oppijoiden hyvinvointi, koulutuksellinen tasa-arvo ja saavutettavuus, korkea kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

lutus- ja osaamistaso ja paljon muuta — kaikki arvokkaita ja oikeita päämääriä. Lisäisin listaan vielä liikunnan. Koulutuspoliittinen selonteko ei tosiaan tunnista riittävällä tavalla liikuntakasvatuksen merkitystä. Me kaikki tiedämme, että tässä ajassa, jossa teknologia tulee syliimme kännykät ja iPadit käsilaukkunamme, liikunnan fyysiset ja psyykkiset hyvinvointivaikutukset ovat keskeinen osa myös koulutuspolitiikkaa. Ilman hyvinvointia ei ole osaamista. Ilman hyvinvointia ei ole oppimista.

Puhemies! Lopulta kyse on myös ohi järjestelmien tapahtuvasta toiminnasta. Siihen kuuluvat päiväkotien leikinomaisuus ja kasvurauha. Siihen kuuluvat koulujen kivijalat, perustaidot ja opettajien mahdollisuus pysähtyä vierelle, oikean ja väärän opettaminen, yhdessä oppiminen, yhdessä kasvu. Siihen kuuluvat vanhemmuus, aikuisuus, johtaminen, opettajien ja ohjaajien hyvinvointi ja jaksaminen. Tämä ihmisten välinen toiminta jatkuu läpi toisen asteen, läpi korkeakoulujen, läpi elämän. Oleellisuus on siis edelleen kohtaamisessa, ihmisen työssä ihmisen kanssa.

Puhemies! Vaikka selonteko itsessään ei tarkoita sitä, että lukemalla sen läpi maailma muuttuu välittömästi paremmaksi, sen sisällöllä on merkitys. Keskeisintä jatkossa on se, mitä käytännön toiminna tapahtuu. [Sari Sarkomaa: Hyvää linjausta!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kemppi.

17.05 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Muistan, kun teimme tätä koulutuspoliittista selontekoa. Se oli rauhallinen aamupäivä, tuntui, että Suomi oli vahva ja pärjäävä. Talouskasvu alkoi hämmöittää, mutta huoli siitä, että kaikki pääsevät kasvuun osalliseksi, oli mielen päällä. Lähtökohtaisesti kuitenkin tuntui, että ihminen pärjää ja meillä ei ole ylitsepääsemättömiä esteitä.

Tilanteet muuttuvat, ja se seesteinen hetki on mennyt. Korona, Ukrainan sota ja keskustelun polarisoituminen, ylipäättään turvallisuudentunteen heikkeneminen, vaativat uudentyyppistä keskustelua kuin sinä päivänä. Oleellista on pysähtyä sen ääreen, että me emme enää ole Pisa-maiden ykkönen. Itse asiassa silloin naapurivaltiot Viro ja niin edelleen kävivät oppimassa Pisa-maiden ykköseltä Suomelta, ja nyt he edustavat kärkisijoja. Matematiikassa olemme vasta kahdeksas. Tunnistan kyllä, että yksi tutkimus ei tee suomalaisesta koulutusjärjestelmästä tuomittavaa, mutta kun tuloksia esimerkiksi talouden osaamisen puutteista on ollut nähtävissä jo kymmenen vuotta sitten, ajattelen, että tämän selonteon pitää myös löytää näihin tilanteisiin ratkaisuja, tilanne on nimittäin hälyttävä.

Tarvitsemme kehittämiseen enemmän yhteistä linjaa, emme vastalauseita, mitä perussuomalaiset esimerkiksi haluavat tähänkin selontekoon tuoda. Tarvitsemme myös priorisointia ja vaikuttavuuden nykyistä parempaa tunnistamista yhteistyöllä. Olen valmis priorisoimaan oppimisen alku- ja loppupäätä. Lähdän siitä, että sivistys on jokaisen oikeus eikä vain harvojen etuoikeus. Toisen ihmisen ymmärtäminen, perustaidot, elämässä pärjääminen, kaikki olennainen lähtee kotikasvatuksesta, laadukkaasta, monipuolisesta varhaiskasvatuksesta ja esimerkiksi siitä leikistä, jonka kollega Kivisaari juuri nosti esille. Meidän tulisi tehdä yhteinen periaatepäätös siitä, että oppimisen alkupäästä ei säästetä, lapsilta ei leikata ja perheet huomataan.

Varhaiskasvatukseen tarvitaan nykylainsäädännön mukaan yli 4 000 uutta opettajaa lisää vuoteen 2030 mennessä. Tämä on aito huoli, jonka ratkaisemisessa tarvitsemme jonkinlaista muutosta nykytilaan, jotta se on ylipäättään mahdollinen. Olen kiitollinen siitä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

että lasten perustaitoja vahvistava pienten lasten koulu on saatu eteenpäin tällä hallituskaudella, ja toivon todella, että saisimme siitä jatkossa varhaista vaihetta vahvistavan mallin.

Ja sitten se loppupää: oppiminen ei saa loppua koskaan, ei ainakaan työuran aikana. Suuri kiitos korkeakoulutetuille naisille, jotka pitävät hyvin huolta oman osaamisensa täydentämisestä tarpeen tullen. Kannan kuitenkin huolta siitä, että miehet, pojat ja matalammin koulutetut eivät löydä näitä jatkuvan oppimisen palveluita. Me tarvitsemme useita avauksia, ja tässä tulee yksi avaus tähän ongelmaan: nimittäin ajattelen, että tarvitsemme jatkuvan oppimisen etsijöitä. Kaikki ihmiset eivät tunne heille kuuluvia etuuksia, jonka vuoksi meidän on lisättävä matalan kynnyksen hakevaa toimintaa jatkuvan oppimisen lisäämiseksi koulutuksessa aliedustetuille ryhmille. Jatkuvan oppimisen palvelut tulee tuoda lähelle: kyläkouluihin, kirjastoihin, kortteleihin ja työpaikoille. Jatkuvan oppimisen ja sen etsijöiden on oltava aina lähellä.

Arvoisa puhemies! Keskustalaisessa ihmiskäsityksessä kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Sivistys kannattelee ihmistä, yhteisöjä ja ympäristöä. Olen ylpeä siitä, että selonteko ja hallituksen päätökset tunnistavat huolen siitä, että koulutetut nuoret aikuiset kasautuvat vain muutamille kasvaville kaupunkiseuduille ja erityisesti suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella nuorten aikuisten koulutustaso on heikentynyt hälyttävästi. Tähän on tuotava pysyvää muutosta, ja osaltaan ministeri on ollut sitä jo tällä kaudella hallituksen tuella viemässä eteenpäin. Nimittäin aloituspaikkalisäykset, koulutusvastuut, yliopistokeskuskien vahvistaminen, tämä kaikki on osa koulutuksen alueellisen saatavuuden parantamista. Me tarvitsemme mielestäni 50 000 uutta korkeakoulujen aloituspaikkaa vuoteen 2030 mennessä. Se on niin merkittävä tavoite, että sitä ei yksikään puolue tässä eduskunnassa yksin tee. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

17.10 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Vaikka maailma kuinka muuttuu, niin yksi asia ei muutu, ja se on se, että Suomen hyvinvointi voi perustua vain sivistykseen, koulutukseen ja korkeaan osaamiseen, ja kyllä on niin, että tämä selonteko on ihan tärkein selonteko, mitä eduskunta tällä eduskuntakaudella käsittelee.

Sivistysvaliokunta teki hyvää työtä linjatessaan perustaitojen ja koulutustason noston keskeisiksi painopisteiksi, näin juuri on. Yhtä lailla valiokunnan moitteet selonteon valmistelussa sidosryhmien ja parlamentaarisen työryhmän ikävästä sivuuttamisesta olivat kohdallaan, koska kyseessä on selonteko, jonka pitäisi olla yhteinen, ja linjausten pitäisi olla pitkälle tulevaisuuteen, niin kuin täällä edustaja Kemppi totesi. Kovasti ihmetyttääkin se, miksi ministerit näin halusivat toimia ja sivuuttaa sidosryhmät, asiantuntijat ja parlamentaarisen työryhmän. Siihen olisi ollut hyvä saada vastaus, mutta totta kai katsotaan tulevaisuuteen. Ja onneksi sivistysvaliokunta ansiokkaasti paikkasi selonteon valuvikoja kuulemalla asiantuntijoita ja lukuisilla lausumilla loi yhtenäisemmän näkemyksen tähän selontekomietintöön, eli lämmin kiitos valiokunnalle ja puheenjohtaja Risikolle.

Sivistysvaliokunta edellyttää hallituksen antavan vielä kevätistuntokaudella selvityksen selonteon toimeenpanosuunnitelmassa, jossa pitäisi sitten huomioida nämä korjauslausumat, nämä mietinnön kannanotot, ja hallitushan tässä sai ikään kuin kotiläksyksi tarkistaa linjauksiaan. Tämä oli poikkeuksellista mutta välttämätön toimi, ja olisi hyvä nyt kuulla: tuleeko tällä kevätistuntokaudella, aivan kuten sivistysvaliokunta edellyttää, tuo toimeenpanosuunnitelma eduskuntaan, ja kuullaanhan siinä asiantuntijoita?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Korjauslistalla oli selonteossa hellitelty ajatus yhtenäisemmästä toisesta asteesta. Ja oli todella hyvä, kuten täällä on todettu monta kertaa, että sivistysvaliokunta linjasi sen, että lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on oltava erilliset lainsäädännöt ja että on huomioitava koulutusmuotojen erilaiset tavoitteet ja tehtävät. Totta kai, edustaja Gustafsson, yhteistyötä pitää tehdä. Meillä on jo nyt mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto ja kolmoistutkinto. Se on raskas tutkinto, se ei ole ratkaisu todellakaan monelle, vaan meidän täytyy kehittää myöskin sitä yleissivistävyyttä ammatillisessa koulutuksessa ilman että luodaan tällaisia rakenteita, joista tuntuu nyt, että erityisesti vasemmisto niitä mielessään hellii.

Oli mainiota, että valiokunta edellytti rahoitustarpeiden huomioimista julkisen talouden suunnitelmassa ja budjetissa, ja kyllähän tämä korostuu erityisesti, kun iso osa hallituksen lisäpanostuksista koulutukseen — ne, jotka menevät siihen opetukseen — ovat todellakin pätärahoja ja tieteseen on kohdistumassa historiallisen suuret leikkaukset. Eli nyt hallitukselta edellytetään — viisaasti sivistysvaliokunta edellyttää — että luodaan uskottava näkymä siitä, miten tulevaisuuden koulutustarpeet ja suomalaista koulutusjärjestelmää rahoitetaan. Se oli tärkeä vaade valiokunnalta.

Totean tässä, että kysymys on asioiden tärkeysjärjestykseen laittamisesta. Kokoomuksen kehyksiä kunnioittavassa vaihtoehtobudjetissa panostetaan pysyvästi varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, ja myöskin tekisimme noista ammatillisen koulutuksen pätärahoista pysyviä, eli me kannamme huolta siitä, mitä tapahtuu opettajille kouluissa, kun nämä määräaikaisten rahat päättyvät. Juurihan nyt tarvittaisiin työrauhaa sinne opettajille koronan jälkeen tässä vaikeassa tilanteessa ja työrauhaa myöskin opiskelijoille keskittyä siihen työhön.

Lukiosta muutama sana. Siitä puhutaan liian vähän, lukio tarvitsee puolustajansa. Me panostaisimme 50 miljoonalla lukioon ja myöskin uudistaisimme sen rahoitusmallin, joka on sellainen, että se leikkaa itse itseään, eli lukiokoulutusta ei saa unohtaa.

Suomen tärkein tavoite on, että jokainen nuori saa sellaiset tiedot ja taidot ja oppimisen ilon, jotka kantavat vähintään toisen asteen tutkintoon ja omien unelmien tavoitteluun, ja tämä ei todellakaan kaikkien kohdalla toteudu. Ongelmiin on tartuttava vaikuttavasti jo varhaisessa vaiheessa, ja maailman tärkeimpiä töitä on todellakin pienten lasten opettajuus, sillä varhaiset vuodet ovat tärkeimmät oppimisen vuodet, ja siksi varhaiskasvatuksen opettajapulan ratkaisemiseen tarvitaan useita eri keinoja ja erityisesti niitä aloituspaikkoja: pito- ja vetovoimaa on parannettava. Ja kyllä itse tulevaisuuden haaveena toteaisiin varhaiskasvatuksen maisterin.

Puhemies! Sivistysvaliokunta toteaa, että tiede ja tutkimus ovat selonteossa hyvin ohuesti, ja tämä on todella vakava puute. Onkin epäselvää, aikooko hallitus nyt perua kaikki koulutus- ja tiedeleikkaukset. Ja totean tässä yhdessä, parlamentaarisessa sovussa [Puhemies koputtaa] sovitusta tki-panostusten nostamisesta neljään prosenttiin, että olisi todella tärkeää, että hallitus tekisi toimia tässä omalla vahtivuorollaan. [Jukka Gustafsson: Puhemies, saanko vastata puheenvuoroon?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Gustafsson, minuutin vastauspuheenvuoro. Ei laajempaa debattia tässä vaiheessa.

17.15 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Lyhyesti edustaja Sarkomalle: Tarkistin sen vielä lähteistä, että välihuutoni olisi ollut oikea, jos olisin to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

dennut, että nämä kaksoistutkinnon suorittajat keskittyvät tiettyihin oppilaitoksiin, koulutuksiin. Minulla on tässä vielä paperilla, jonka olin aikanaan pyytänyt, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ilmoittivat vuonna 2020—21 mahdollisuuden suorittaa lukio-opintoja ammatillisen tutkinnon ohella 275 toimipisteessä, eli 32 prosentissa kaikista, kun valtakunnallisia toimipisteitä oli yhteishaussa 857. Eli tavallaan nyt on tarkoitus laajentaa ja saada nekin koulutuksen järjestäjät mukaan kaksoistutkinnon tarjoajiksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Koponen.

17.17 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Minulla oli tänään kunniavieraana täällä eduskunnassa yhdeksänvuotias koululainen, Aida. Hän ajaa nepsy-lasten asioita myös kouluissa. Lupasin välittää hänen terveisensä meille päättäjille, ja ne sopivat varsin hyvin tähän tämän päivän koulutuspoliittiseen keskusteluun:

”Nepsyjä ovat autistit, ADHD-, Tourette- ja muut neurobiologisesti erilaiset aivot omaavat henkilöt. Me emme ole sairaita. Meitä on kymmenen prosenttia väestöstä. Jos ette huomioi meitä, sairastumme ja syrjäydymme ja emme saa sitä hyvää elämää, mihin meillä on oikeus.

Missä on yhdenvertaisuus? Meillä pitää olla sama mahdollisuus kuin muilla käydä peruskoulua, opiskella ammattiin ja käydä töissä ja saada hyvä elämä. Meidän hyvä elämä on usein erinäköinen kuin sellainen, mitä neurotyypilliset haluavat. Tarvitsemme rauhallisia tiloja, pieniä ryhmiä, erilaista opetusmateriaalia, mahdollisuutta oppia asioita eri tavalla, esimerkiksi visuaalisesti urakalla, yksi aine kerrallaan, monikanavaisesti, omassa rauhassa. Tarvitsemme tulkkeja auttamaan meitä ymmärtämään ulkomaailmaa ja auttamaan ulkomaailmaa ymmärtämään meidän erilainen tapa nähdä ja kokea maailma. Meille pitää luoda oma polku, joka on yksilöllistetty meille, sillä emme voi hyvin ja kykene selviämään ilman, että sairastumme tai meistä tulee käytöshäiriöisiä neuronormaalien maailmassa.

Meidän tarpeet ovat erilaiset. Jos meidät kohdataan ja meidän tarpeet huomioidaan, me saamme olla sellaisia kuin me olemme. Me olemme einsteineja, vangogheja, elonmuskeja ja hienoja ihmisiä. Nähkää vaivaa huomata, kuinka yhteiskuntamme pitää muuttua niin, että mekin mahdumme siihen.” — Kiitos, Aida, rohkeudestasi ja työstäsi nepsy-lasten eteen.

Ja lopuksi: kannatan edustaja Antikaisen esittämää vastalauseetta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Koskela, edustaja Koskela poissa. — Edustaja Hyrkkö.

17.19 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Yksi olennaisimmista ajattelutavan muutoksista, mikä tämän selonteon myötä tapahtuu, on se, että me tunnistamme vihdoinkin laajasti, että hyvinvointi ja oppiminen kulkevat käsi kädessä. Pahoinvointi ja turvattomuus ovat oppimisen jarruja, ja siksi meidän on tehtävä kaikkemme, jotta ne eivät pääse pysäyttämään yhdenkään lapsen matkaa. Se tarkoittaa oikea-aikaista apua, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, yhteisöllisyyttä ja tukea ihmisenä kasvamiseen. Turvallisuudentunne syntyy myös vapaudesta olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä ja häirinnästä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Koronalla on ollut järjestyttävä vaikutus lasten, nuorten ja opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen. Tilanne on hälyttävä niin peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa kuin ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissakin. Sen korjaaminen vie todennäköisesti vuosia, ja on tärkeää, että hallitus on tähän tarttunut erilaisilla tukipaketeilla.

Koulutuksen laadun ja tasa-arvon takana on työstään innostunutta ja ammattitaitoista henkilökuntaa, jonka osaamisesta ja jaksamisesta on niin ikään tärkeää pitää huolta. Jatkuva resurssipula uuvuttaa parhaimmatkin opettajat. Tämä näkökulma on pidettävä mielessä myös koulutuksen kehittämisessä. Hyvistä ideoista ja tavoitteista tulee totta vain, jos varhaiskasvatuksen ja koulujen henkilökunta on voimissaan ja sitoutunut toteuttamaan näitä uudistuksia. Tätä ei tule pitää itsestäänselvytenä.

Arvoisa puhemies! Laadukas koulutus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ovat yhteiskunnan tulevaisuuden turva ja tie kohti tasa-arvoa. Korkeatasoinen tutkimus ja tiede puolestaan auttavat meitä ymmärtämään maailmaa ja tuottavat ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin. Näistä tulee pitää kiinni. Esimerkiksi parlamentaarisen tki-työryhmän linjaukset tutkimusrahoituksesta, sen pitkäjänteisyydestä, ennustettavuudesta ja laadusta antavat poliittisia muotivirtauksia paremmat eväät tulevaisuuden menestyksen rakentamiseen.

Selonteon tavoitteena on, että tulevaisuudessa vähintään puolet nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tämä tavoite voisi olla kunnianhimoisempikin, mutta tässäkin toki riittää vielä tekemistä. Vihreille on ollut tärkeää linjata, että aloituspaikkojen lisäys ei tarkoita tinkimistä koulutuksen laadusta. Tässä työssä ei tule myöskään unohtaa kasvavien kaupunkiseutujen nuoria. Täällä usein puhutaan siitä, että koulutuspaikat keskittyvät, mutta muistuttaisin, että esimerkiksi Uudellamaalla pula koulutuspaikoista nuorille on ihan aito yhtä lailla.

Laadukas koulutus ja tutkimus edellyttävät vakaata, riittävää ja ennustettavaa rahoitusta ihan kaikilla koulutusasteilla. Tässä selonteossa sitoudutaan kohdentamaan ikäluokkien pienenemisestä säästyvät rahat jatkossakin koulutukseen. Se ei ole mikään yhdentekevä linjaus, sillä ottajia olisi kyllä muillakin sektoreilla, mutta ei se vielä riitä. Vihreät ovat ehdottaneet, että Suomi sitoutuisi nostamaan koulutuksen rahoituksen vähintään pohjoismaiselle tasolle. Esimerkiksi lukiokoulutuksen rahoitus heikkenee jatkuvasti, ja ennemmin tai myöhemmin se uhkaa jo lukion perustehtävää, yleissivistävää koulutusta. Toivon, että kaikki puolueet voivat sitoutua siihen, että koulutuksesta tosiaan ei leikata.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on tänään hiukan kyseenalaistettu korkeakoulujen autonomiaa. Ymmärrän totta kai alueiden toiveet ja tarpeet, mutta tällaisten ajatusten kanssa olisin kyllä todella varovainen. Suomi on pieni maa. Ei ole mitenkään itsestäänselvää, että meillä syntyy maailmanluokan osaamista ja tutkimusta. Juuri autonomiset yliopistot ja sittemmin myös ammattikorkeakoulut ovat vuosikymmenten ajan olleet kivijalka tälle. Porttia autonomian rajaamiseen ei tule avata. Kansainvälisesti kilpailukykyinen vapaa tiede ja laadukas koulutus ovat puolustamisen arvoisia, ja sen autonomian on oltava aitoa. Strateginen ohjaus ei saa olla poliittisten tavoitteiden pakkosyöttöä.

Arvoisa puhemies! Tämä ylivaalikautinen selonteko on tärkeä toimi, sillä koulutuksen järjestäjät ja nuoret kaipaavat nyt tosiaan tempoilun sijaan visiota ja jatkuvuutta. Pidän tärkeänä, että hallitus ottaa vakavasti tämän sidosryhmiltä ja asiantuntijoilta tulleen viestin, jossa valmistelua ei ole koettu aidosti osallistavaksi ja läpinäkyväksi. Tämän täytyy näkyä tulevisissa valmisteluissa ja hankkeissa. Muutenkin kiitän sivistysvaliokuntaa erinomaisesta työstä, joka täydentää tärkeällä tavalla tätä hallituksen selontekoa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Arvoisa puhemies! Sivistys on niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin vapauden tae. Kyse ei ole vain osaamisen, tiedon ja taitojen kartuttamisesta vaan myös ihmisenä kasvamisesta, yhteisöön kuulumisesta ja uuden luomisesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.24 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos sivistysvaliokunnalle hyvästä mietinnöstä. Nostan siitä muutaman mielestäni tärkeän asian esille.

Ensinnäkin pari sanaa koulutuksellisesta tasa-arvosta. Kuten mietinnössä todetaan, Suomen heikkenevät ja eriytyvät oppimistulokset sekä koulujen välisten erojen kasvu kytkeytyvät yleiseen yhteiskunnalliseen eriytymiskehitykseen. Eriarvoisuuden riskitekijöitä ovat muun muassa perheen heikko taloudellinen tilanne, maahanmuuttotaustaisuus, oppilaiden psykososiaaliset ongelmat, oppimisvaikeudet ja lapsen varhaiskasvatukseen osallistumattomuus. Sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta tärkeimpiä tulevaisuusinvestointeja on vähentää edellä mainittujen syiden johdosta tapahtuvaa eriytymistä ja lasten osattomuuden kokemusta. Mikään ei ole niin järjetöntä ja kallista kuin menettää jokaisessa lapsessa oleva tulevaisuuspotentiaali avun ja tuen tarpeen vähäisyyteen.

Puhemies! Kiitän selontekoa ja myös valiokunnan mietintöä siitä, että molemmissa on huomioitu vammaisten ihmisten yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja opiskeluun. Edelleen on syytä korostaa sitä, että vammaisten kohdalla yhdenvertaisuuden varmistamiseen tarvitaan myös positiivista erityiskohtelua, jonka avulla vammaisen henkilö saadaan samalle viivalle ei-vammaisen kanssa. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yhdenvertaisuuden välttämättömiä edellytyksiä. Esteettömyys on muutakin kuin fyysisten esteiden poistamista. Siinä on huomioitava kaikki aistit, mutta erityisesti kysymys on asenteista. Vammaisten oikeuksien sopimuksen tulisi ohjata entistä enemmän myös koulujen ja oppilaitosten suunnittelua, ja kunnissa olisi opittava tekemään vammaisvaikutusten arviointia osana päätöksentekoa.

Tässä yhteydessä haluan mainita myös inklusion. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, jotka velvoittavat inklusiivisen pedagogiikan kehittämiseen. Inklusiota voidaan toteuttaa hyvin tai huonosti, ja molemmista on kokemuksia eri puolilla Suomea. Hyvin toteutuakseen se edellyttää myös riittäviä resursseja, ja valitettavasti joissakin kunnissa sitä on käytetty säästökeinona. On tärkeää, että inklusion toteutumista ja vaikutuksia eri puolilla Suomea selvitetään ja epäkohdat korjataan pikaisesti.

Myös eri syistä erilaisten oppijoiden tunnistamiseen ja tukeen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota, sillä mitä varhaisemmassa vaiheessa esimerkiksi oppimisvaikeudet tunnistetaan, sitä paremmin oppijaa voidaan yksilöllisesti tukea. Olen samaa mieltä valiokunnan kanssa siitä, että asia on laaja ja edelleen osittain huonosti hoidettu, ja siksi kansallisen toimenpideohjelman laatiminen tuen tarpeen tunnistamiseksi sekä oikea-aikaisen ja vaikuttavan tuen varmistamiseksi on kannatettava.

Arvoisa puhemies! Kolmantena tärkeänä asiana nostan esille lasten ja nuorten hyvinvoinnin oppimisen edellytyksenä. Perjantaina nuorten parlamenttipäivänä keskustelimme nuorten kanssa tästä teemasta tulevaisuusvaliokunnassa. Nuoret kertoivat meille, että monella nuorella on tällä hetkellä ahdistusta, masennusta ynnä muuta psyykkistä oireilua. Myös kilpailuhenkisyys opiskelussa oli monelle raskasta. Nuoret korostivat, että heidän tehtävänsä on tulevaisuuden rakentaminen ja siksi kriisien keskelläkin tulisi korostaa myös tulevaisuudentoivoa ja sitä, että monet asiat ovat paremmin kuin ennen. Nuorilla pitäisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

olla mahdollisuus myös unelmoida, sillä ilman unelmia ei ole tulevaisuutta. Uupunut ihminen ei kuitenkaan jaksa unelmoida, ja siitä tulee toivottomuus. Siksi nuorten hyvinvointiin on panostettava. Näin viisaita ajatuksia kuulin nuorilta tulevaisuusvaliokunnassa.

Myös koulukiusaamisesta keskustelimme, ja nuorten viesti oli se, että siihen pitäisi puuttua nykyistä nopeammin, sillä siitä aiheutuu monenlaisia mielenterveysongelmia.

Samantyyppisiä asioita korostivat myös sivistysvaliokunnassa kuultavana olleet oppilaat. He korostivat myös yhteisöllisyyden merkitystä ja yhdessä tekemisen tärkeyttä. Valiokunta tuo mietinnössään esille myös sen, että hyvinvoinnin edellytyksenä on hyvä itsetuntemus ja käsitys siitä, mitkä ovat omat vahvuudet, joiden avulla kykenee elämään maailman muutoksissa. Lisäksi jokaisen lapsen ja nuoren tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehityksen tukeminen on tärkeää. Näiden taitojen avulla voidaan ennaltaehkäistä myös koulukiusaamista.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä asiana nostan esille tulevaisuusvalmiudet ja tulevaisuus- taidot, joita valiokuntakin ansiokkaasti korostaa. Tulevaisuustaidot ja -valmiudet antavat varmuutta toimia epävarmassa ja ennakoimattomassa tilanteessa. Ne vahvistavat koko yhteiskunnan resilienssiä sekä kriisistä selviytymistä. Erilaisten tulevaisuuksien hahmottamisen avulla lisätään epävarmuuden sietokykyä, omien tulevaisuutta koskevien tunteiden ja oletusten sekä omien tulevaisuuskuvien tunnistamista sekä oman aikaperspektiivin laajentamista. Juuri näitä taitoja tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa.

Myös näistä asioista keskustelimme tulevaisuusvaliokunnassa perjantaina. Erityisesti siellä korostettiin luovuutta [Puhemies koputtaa] ja kykyä nähdä mahdollisuuksien maailmaa ja kuvitella asioita, joita ei vielä ole. Juuri tällaista luovuutta yhteiskunnassa tarvitaan nyt. [Mikko Kinnunen: Juuri näin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Said Ahmed.

17.30 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa herra puhemies! Koulutus on yksi merkittävimmistä tasa-arvoa edistävästä välineistä. Tasa-arvoinen ja yhtäläinen koulutus on Suomen valttikortti. Meillä kaikilla on mahdollisuus kouluttautua. Korona-aika on kuitenkin rapauttanut tätä valttikorttiamme. Se on kiihdyttänyt entisestään koulutuksen eriarvoistumista, koska tosiasiaa kaikilla ei ole samat lähtökohdat. Esimerkiksi perhetausta voi vaikuttaa siihen, kuinka paljon nuori saa opiskeluunsa tukea kotoa.

Arvoisa puhemies! Aivan erityisen huolissani olen korona-ajan vaikutuksista ammattikoululaisiin. Viime hallituksen ammattikoulureformin myötä opiskelu ammattikoulussa on nykyään aiempaa itsenäisempää. Silti viime hallitus ei nostanut ammattikoulujen resursseja niin, että opiskelijat saisivat itsenäisempään opiskeluunsa riittävästi tukea. Korona-aika on vielä syventänyt ammattikoululaisten jo olemassa olevaa jaksamisongelmaa. Viimeisin ammattikoululaisten kouluterveyskysely antaa huolestuttavaa kuvaa opiskelijoiden henkisestä hyvinvoinnista.

Arvoisa puhemies! Ammattikouluopiskeluun kuuluu olennaisena osana myös erilaisia harjoitteluja. Koronan vuoksi moni näistä harjoitteluista on kuitenkin peruuntunut vaikeut- taen ja hidastaen ammattikoululaisten opintoja tai pahimmissa tapauksissa jopa keskeyt- täen ne. Lähes joka toinen ammattikoululainen arvioi, että hänen ammatillinen osaamisen- sa on poikkeustilanteen vuoksi jäänyt heikommaksi.

Samalla korona-ajan myötä ammattikouluista valmistuneiden työllisyys on jäänyt aiem- paa heikommaksi. Ero muihin koulutusmuotoihin on tässä merkittävä ja surullinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Arvoisa puhemies! Koronan aiheuttama oppimis- ja hyvinvointivelka tulee kalliiksi, jos siihen nyt ei puututa. Ammattikoululaiset tarvitsevat nyt tukeamme — annetaan sitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitos. — Edustaja Simula.

17.33 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko Suomen koulutuspolitiikasta maalaa kuvaa vuoteen 2040 saakka, siis 20 vuoden päähän. Olemme olleet koulutuspolitiikassa pitkään maailman kärkimaa, kunnes jotain tapahtui ja oppimistulokset alkoivat laskea dramaattisesti.

Kuten koulutuspoliittisen selonteon lähete keskustelussa totesin, koulutusta on kehitetty paljon viime vuosina, mutta onkohan uudistusvimma ollut kuitenkin liian nopeaa ja mahdollisesti jopa tarpeetonta. Avoimet oppiympäristöt, luokaton opetus ja itseohjautuvuus kuulostavat paperilla upealta, mutta valitettavasti nämä uudistukset ovat tehneet koulupäivästä repaleisen, vailla tarvittavaa rakennetta. Samaan aikaan varhaiskasvatus, peruskoulu ja toinen aste ovat hankkeistuneet, eli erilaisilla hankerahoituksilla pyritään paikkaamaan rahoitusvajetta ja esimerkiksi henkilöstövajasta. Tämä ei ole kestävä tie, ja sivistysvaliokunta onkin kiinnittänyt mietinnössään asiaan huomiota.

Vihdoinkin Suomessa on myös ryhdytty keskustelemaan muidenkin kuin perussuomalaisten suulla etnisesti eriytyvistä kouluista. Jotkut koulut ja asuinalueet eriytyvät, ja maahanmuuttajataustaisia alkaa näissä olla jopa enemmistö. Samaan aikaan oppimistulokset eriytyvät, tavoitteita ei saavuteta ja oppimisympäristöt ovat levottomia. Yhteistä kieltä oppilaiden kanssa tai kodin ja koulun välillä ei välttämättä ole lainkaan. Oravanpyörä on valmis, ja kantaväestöön kuuluvat oppilaat siirretään vanhempien toimesta herkästi toiseen kouluun, jotta työrauha palautuisi. Sivistysvaliokunta ehdottaa mietinnössään painotettua ja tarveperusteista rahoitusta eli että nämä etnisesti eriytyneet koulut saisivat lisää rahoitusta. Valitettavasti raha ei korjaa kaikkea, ja jos suomalaisiin kouluihin tulee yhä enemmän oppilaita, jotka eivät edes halua oppia, eriytyminen vain jatkuu.

Kuten olemme useasti kertoneet, Suomessa harjoitettava maahanmuuttopolitiikka on paljon muutakin kuin vastaanottokeskuksien kustannukset tai tulonsiirrot. Se vaikuttaa laajasti myös suomalaisen koulutuksen tasoon, asuinalueisiin ja koko yhteiskuntaan. Jos suuntaa ei saada käännettyä, pelkään pahoin, että suomalainen peruskoulutus suuntautuu tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin yksityiskouluihin, joihin pääsevät ne lapset, joiden vanhemmillä on siihen varaa. Koko ikäluokkaa koskettava maksuton suomalainen peruskoulutus on siinä vaiheessa historiaa. Toivottavasti näin ei käy vaan sekä nykyhetken että tulevaisuuden valinnoilla ja tärkeysjärjestyksellä tämä skenaario saadaan estettyä.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan mietintö on suhteellisen kriittinen, ja se nostaa esille useita puutteita, joita selonteosta on ilmennyt. Kaikkein keskeisin puute on mielestäni se, että selonteossa on keskitytty luomaan ruusuista tulevaisuudenkuvaa ja korkeita tavoitteita suomalaiselle koulutuspolitiikalle mutta mittarit ja toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi useilta osin puuttuvat. Ongelmia on tunnistettu, mutta ratkaisut ongelmien taklaamiseksi uupuvat.

Kuitenkaan esimerkiksi tyttöjen ja poikien välistä poikkeuksellisen suurta oppimiserojen kasvua ei selonteossa ole tunnistettu sen vaatimalla tavalla. Oppimiserot ovat kasvaneet huomattavasti viime vuosina, ja yhä useampi poika tai nuori mies tippuu keltasta, mikä lisää syrjäytymisen riskiä, työttömyyttä ja yksinäisyyttä. Tämä on aito ongelma, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

siihen on järeästi puututtava, vaikka valitettavasti yhteiskuntamme pohjavire onkin tällä hetkellä omiaan tunnistamaan lähinnä tyttöjen ja naisten kokemaa epätasa-arvoisuutta.

Lopuksi haluan korostaa valiokunnan mietinnöstä kumpuavaa suomen kielen taidon korostamista sivistyksen pohjana. Kuten mietinnössä todetaan, suomalaisten kielitaidon kapeatuminen on todellinen uhka, koska kielitaito on avain kaikkeen. Se mahdollistaa monipuolisen ja luovan ajattelun, lisää mahdollisuuksia analysoida, eritellä ja sisäistää tietoa sekä parantaa ihmisten vuorovaikutustaitoa ja kykyä ilmaista itseään erilaisilla tavoilla. Meidän tehtävämme on varmistaa, että suomen kielen asema on jatkossakin vahva ja äidinkielemme pysyy elinvoimaisena ja ainutlaatuisena kielenä tulevaisuudessakin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Kaunisto.

17.37 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Maailma muuttuu, ja valitettavasti ne muutokset eivät tuo pelkkää helpotusta ja iloa vaan ennemminkin haasteita ja niukkuutta — ja pahimmassa tapauksessa jopa sotaa, jota olemme joutuneet todistamaan Venäjän käyttävän keinovalikoimassa vielä tänä päivänäkin. Tämä todellisuus vaatii erittäin paljon niin lapsilta ja nuorilta kuin niiltä aikuisilta ammattilaisilta, jotka heidän kanssaan päivittäin toimivat.

Mutta jatkuva muutos haastaa myös meidät päättäjät. Rohkeutta ja uskallusta ymmärtää tulevaisuutta ei voi ikinä korostaa liikaa. Tässä yhteydessä haluan kiittää sivistysvaliokuntaa hyvästä yhteistyöstä lasten ja nuorten eteen. Nykypäivänä on tärkeää muistaa, että erilaiset näkökulmat eivät ole huono asia vaan jopa vaatimus paremman huomisen rakentamiselle.

Arvoisa puhemies! Haluan välttää päällekkäisyyttä täällä jo esitettyjen erinomaisten puheenvuorojen kanssa, ja siksi nostan muutamia huomioita paikallisesta näkökulmasta.

Ensinnäkin liikunnan merkityksestä lasten ja nuorten tulevaisuudelle, kyvyille oppia, menestyä ja tavoitella oman potentiaalinsa huippua. Kolmannes peruskouluikäisistä ja 14 prosenttia toisella asteella opiskelevista nuorista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Toistan: kolmannes perusopetusikäisistä ja 14 prosenttia toisella asteella opiskelevista nuorista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Tämä ei ole kestävä.

Toisaalta kannan huolta myös niiden nuorten puolesta, jotka haluavat urheilla tavoitteellisesti ja samalla yhdistää siihen opiskelun. En ole yhtään varma, tuetaanko opiskelun ja urheilun kaksoisuramallia riittävällä tavalla Suomessa. Tässä yhteydessä haluan nostaa ministeri Anderssonille tietoa siitä, että esimerkiksi kotikaupunkini ja Suomen johtava urheilukaupunki Kouvola haluaa parantaa nuorten mahdollisuutta yhdistää urheilu ja opiskelu ja toivomme ministeriöltä tukea urheilulukiohankkeelle. [Jukka Gustafsson: Tampereen jälkeen seuraava!] — Kouvola on ykkönen, ei hätää, edustaja Gustafsson. Teillä on väärää tietoa. Vai sanoitteko, että Tampere on? [Jukka Gustafsson: Ei kun Tampereen jälkeen heti kakkonen on Kouvola!] Ei, teillä on väärää tietoa, pahoittelen. [Naurua] Mutta jatkakaamme.

Arvoisa puhemies! Ministeri Kurvinen totesi täällä tänään, että hän tulee vahvistamaan yliopistokeskuksia loppuministerikautensa ajan, ja mielestäni tämä on ihan hyvä asia. Jälleen nostan paikallisen esimerkin: Meillä Kouvolassa muutama menestynyt taustavaikuttaja laittoi itsensä likoon, ja yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa he perustivat Yrityspalvelutalon kaupunkimme keskustaan. Talo yhdistää niin yksityiset kuin julkiset toimijat. Sen palvelut takaavat yrittäjille mahdollisuuden saada palveluita yhdeltä luukulta, oli kyse

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

sitten yrityksen perustamisesta, kansainvälistymisestä tai kasvusta. Kun ymmärrämme, että yhä useamman ihmisen tulevaisuuden työ on yrittäjyyttä, niin tässä on todellakin kyse meidän lastemme ja nuoremme tulevaisuudesta.

Kouvolassa on tehty valtavasti töitä sen eteen, että oppilaitokset voivat olla mukana tässä kokonaisuudessa. Samalla kuitenkin yhtenä suurena haasteena Kouvolalle ja koko Kymenlaaksolle on sieltä puuttuva yliopisto ja/tai yliopistokeskus. Tällaisia maakuntia on Suomessa kaksi. Toivoisinkin, että ministeri Kurvinen huomioi tämän lähes ennennäkemättömän yksityisen puolen panostuksen Suomelle strategisestikin tärkeällä alueella ja että valtiolta ottaa niitä ministerin lupaamia askelia, joilla yliopiston tai yliopistokeskusten puute pyritään korjaamaan. Esimerkiksi yliopistokeskus voisi erinomaisilla synergiaeduilla sijoittua juuri nostamani Yrityspalvelutalon yhteyteen. Saa tehdä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Strand.

17.42 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Edellisessä puheenvuorossani kiitin siitä, että tulevaisuusvaliokunnan useat pointit on otettu myös huomioon tässä mietinnössä ja kävin läpi tulevaisuusvalmiuksia ja tulevaisuuslukutaitoa. Kaksi muuta asiaa ovat ekososiaalinen sivistys sekä aikuisten jatkuva oppiminen.

Ekososiaalisella sivistyksellä viitataan kykyyn omaehtoiseen tietoperustaiseen arvopohdintaan ekologisen kestävyuden, yhteiskunnan kehityksen, hyvinvoinnin saavuttamisen ja materiaalisen kulutuksen suhteista sekä merkityksellisen ja laadukkaan elämän osatekijöistä.

Kouvolan ja Tampereen inspiroimana mainostan itse Vaasan kaupungin energia-alan koulutusstrategiaa, jossa ihan varhaiskasvatuksesta tuonne korkeakouluihin asti pyritään luomaan yhdessä seudun elinkeinoelämän kanssa mielenkiintoa energia- ja ympäristöteknologiaan ja myös laajemmin kansainväliseen kauppaan ja sellaisiin valmiuksiin, jotka eivät välttämättä tule mistään opetusohjelmasta, projektin johtamisesta small talkiin usealla kielellä ja paljon sellaisia case studyja, mitä ei muuten tehtäisi, aina siihen asti, että Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta fokusoi energijuridiikkaan Vaasassa. Se on aivan avainasemassa: jos meinataan uusiutuvia järjestelmätason energiateknologiaratkaisuja maailmalle viedä, energijuridiikka on tärkeä osa sitä. Se vain esimerkkinä sellaisesta asiasta, missä voi olla maailman paras, mutta mikä ei vaadi valtavia investointeja. Ei tarvita mitään Cernin kaltaisia kahdeksan miljardin hiukkaskiihdyttimiä vaan motivoituneita professoreita ja opiskelijoita.

Vielä jatkuvasta oppimisesta: Jatkuvan oppimisen tarve on Suomessa ilmeinen, ja painotetaan edelleen, että osaamisen uudistamiseen ja päivittämiseen tarvitaan joustavia menettelyitä läpi työelämän. Tässäkin haluaisin korostaa yhteistyötä erilaisten yritysten, yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Erityishuomiota tulee kiinnittää myös matalan koulutustason omaavien tavoittamiseen. Kaikkien ei todellakaan tarvitse olla energijuristeja, vaan päinvastoin kaikkia tarvitaan Suomea ja tulevaa hyvinvointia rakentamaan. — Tack.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tack. — Edustaja Kiviranta.

17.44 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta katsoo, että monista ansioistaan huolimatta selonteko ei ole ongelmaton. Tarvitsemme selkeää tavoitteiden priorisointia, jotta koulutuspolitiikan fokus pysyy olennaisimmissa asioissa. Tarvitsemme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

luotettavat arviot esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuudesta, kustannuksista ja koulutuksen laadun varmistamisesta. Koulutus on jokaisen menestyvän yhteiskunnan peruskivi. Oppimispolun varhaiskasvatuksesta peruskoulun ja lukion kautta korkeakouluun tulee olla mahdollisimman laadukas ja yhteiskunnalle tuottava sijoitus. Sama tavoite koskee aivan yhtä lailla ammatillista koulutusta. Yleissivistävä opintojen osa ja sosiaalisten taitojen oppiminen ovat olennainen osa kaikkia opintoja. On tärkeää myös ymmärtää ja muistaa, että sivistys syvemmässä merkityksessä on koulutuksen tärkeä päämäärä ja tulevaisuuden vakaan yhteiskunnan perusta.

Arvoisa puhemies! Poikien tyttöjä huonommat oppimistulokset ovat aiheuttaneet keskustelua viime vuosina, ja ero on kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen suuri. Koulutuspolitiikassa onkin kohdistettava lisää resursseja sukupuolten tasa-arvoon. Selonteon tavoitteissa ja toimenpiteissä sukupuolten tasa-arvo sivuutetaan käytännössä täysin, joten tässä suhteessa on paljon parantamisen varaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Elomaa.

17.46 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko toimii tien näyttäjänä suomalaisen koulutuksen tulevaisuuden matkalla. Selonteolla on paljon hienoja tavoitteita, mutta käytännön toimia niiden saavuttamiseksi selonteko tarjoaa kovin vähän. Esimerkiksi taloudellisista edellytyksistä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole perusteellisia arvioita.

Selonteossa nousi esille lukuisia haasteita ja kehityskohteita, aivan kuten ryhmäpuheenpuheen esittäjä, perussuomalainen Antikainenkin esitti. Tämä selonteko pyöri vahvasti myös tasa-arvon ympärillä. Näyttää siltä, etteivät haasteet lopu kesken ja tarve koulutuksen kehittämiseksi on palava. Tästä kertoo laskeva trendi suomalaisten koululaisten oppimista ja osaamista arvioivissa testeissä sekä se tyly tosiasia, että peruskoulun päättävistä kaikki eivät edes osaa lukea kunnolla.

Selonteko on laaja kokonaisuus, joten keskityn seuraavaksi muutamiin oppimisen perusedellytyksiin:

Selonteossa hyvinvoinnin merkitys oppimiselle tunnustetaan, mutta konkreettiset ehdotukset sen edistämiseksi jäävät vähän laihoiksi. Kannan suurta huolta muun muassa koulujen kyvystä tarjota tukea psyykkisiin haasteisiin tai puuttua kiusaamiseen. Mielenterveyden lisäksi fyysinen kunto määrittää hyvinvointia. Nuorten terveysongelmat ja jopa perusarkea rajoittava heikko fyysinen suorituskyky ovat vakavia haasteita. Tähän ongelmaan tulisi pureutua toden teolla, jotta nuorisoa voitaisiin auttaa jaksamaan. Liikuntaa ja tietoa terveellisistä elämäntavoista on ehdottoman tärkeää lisätä systemaattisesti kaikilla koulutusasteilla sekä ihan jo varhaiskasvatuksessa.

Sivistysvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, ettei selonteko sisällä liikunnan ja urheilun osalta erityisiä koulutuspoliittisia tavoitteita tai toimenpiteitä. Tämä on selvä puute, etenkin, kun fyysisen aktiivisuuden vähäisyys lasten ja nuorten keskuudessa ja siihen nivoutuvat vakavat haitat ovat olleet viime vuosina paljon esillä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan nostaa esille perustaitojen merkityksen: lukeminen, laskeminen ja kirjoittaminen. Perustaidot ovat pohja uuden oppimiselle ja asioiden sekä elämänmenon ymmärtämiselle. Ne mahdollistavat myös yhteiskunnallisen osallistumisen ja aktiivisena kansalaisena toimimisen. Koulutuspoliittisessa keskustelussa keskitytään jos jonkinmoiseen kehittämishankkeeseen. Pitäisi kuitenkin miettiä oppilaita ensin, ja nostan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

esille keskittymiskyvyn, joka on edellytys perustaitojen riittävälle omaksumiselle. Uudistustarve tuntuu olevan kova, ja halutaan ajaa eteenpäin esimerkiksi avoimia oppimisympäristöjä ja rempataan luokkahuoneita. Digitalisaatiota halutaan tunkea vähän joka paikkaan. Nämä ovat hienoja juttuja, mutta tuntuu, että käytännön vaikutukset ovat jääneet taka-alalle. Suuri avoin luokkatila ei välttämättä palvelekaan parhaiten oppilaita, jos on keskittymisessä haasteita tai sitten hieman villimpi meno luokassa. Digitalisaation, tai oikeastaan ruutuajan lisääminen koulupäivään voi olla myrkyä älypuhelinien, tablettien ja muun ruutuajan yliannostuksen kanssa kamppaileville nuorille.

Pointtini on se, että onko mahdollista, että kouluja on kehitetty itse asiassa perustaitojen opettamista ja oppimista jarruttavaan suuntaan. Vähän tätä yritin ministeri Anderssonilta kysyä, kun oli debattivaihe, mutta siihen ei tullut vielä vastausta. Esimerkiksi puutteet lukutaidossa on hälyttävä palaute, josta on otettava opiksi. Perhetausta vaikuttaa määrittävän entistä enemmän oppimistuloksia. Suomalaisen koulutusjärjestelmän maine perhetaustojen tasoittajana oli ennen vahva, ja sitä pidettiin porttina hyvään elämään taustasta riippumatta. Mielestäni juuri perustaitojen tinkimätön opettaminen oli tämän menestyksen taustalla. Toivoisin, että selonteossa perustaitojen omaksumista olisi alleviivattu vielä enemmän ja niiden omaksumiseen panostettu varhaiskasvatuksesta lähtien.

Iso syy koulujen ja päiväkotien arjen haasteille on resurssipula. Rahaa ja tekijöitä tarvitaan. On päivänselvää, etteivät strategiset linjaukset pure, jos ei ole resursseja toteuttaa niitä ruohonjuuritasolla. Hallitus päätti venyttää oppivelvollisuutta. Olisiko sittenkin parempi keino ollut vastata samoihin haasteisiin käyttämällä rahat esimerkiksi perusopetuksen vahvistamiseen kouluttamalla ja palkkaamalla lisää opettajia? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Marttinen.

17.51 Matias Marttinen kok: Arvoisa kunnioitettu puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää sivistysvaliokuntaa tästä heidän tekemästään työstä, sillä valiokunta on käynyt mietinnössään läpi erittäin tärkeitä teemoja, joiden näen antavan myös erinomaisen pohjan yhteiselle puolueiden väliselle jatkotyölle.

Mutta, herra puhemies, haluan omassa puheenvuorossani keskittyä yhteen teemaan, jota itse asiassa aika monet kollegat ovat tässä myös tuoneet esille tämän keskustelun aikana, ja se on tärkeiden perustaitojen merkitys. Me olemme olleet hyviä viimeisten vuosien ja vuosikymmenten aikana tekemään erilaisia hankkeita, strategioita, määräaikaista päätöksä ja määräaikaista rahoitusta. Mutta onko samalla käynyt myös niin, että kansallisessa päätöksenteossa ja koulutuspolitiikassa huomiota on jäänyt liian vähän myös siihen, miten perusasiat voitaisiin aidosti saada kuntoon? Sillä tiedämme sen — mikä on aika karu fakta — että peruskoulun päättävistä pojista joka kahdeksas ei osaa lukea kunnolla. Tämän tietäen ei ole ihme, jos toisella asteella opinnoissa tulee ongelmia tai oppimisessa asiat menevät heikosti eteenpäin. Tämä on merkittävä, iso asia, johon meidän täytyy saada tehtyä ratkaisuja.

Olen saanut aika paljon palautetta vuosien aikana siitä, miten opettajat kokevat arjensa, että heidän työmääränsä on kasvanut. Vaikka monessa kunnassa perusopetuksen ryhmät ovat varsin maltillisia, niin on myös niitä kuntia, missä nämä ryhmät ovat huomattavankin suuria. Se, mistä olen ennen kaikkea saanut paljon palautetta ja mikä liittyy nimenomaan perusopetuksen tilaan, on kolmiportaisen tuen malli ja se, miten se on monessa kunnassa käytännössä vain sanoja paperilla, kun näitä erityisen tuen oppilaita on sitten sijoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

tettu yleisopetuksen ryhmiin ilman että vastaavasti niitä olisi resursoitu lisäämällä tarpeeksi tunteja ja avustajaresurssia myös sinne opetuksen ryhmiin. Siksi on tärkeää, että jokainen opettaja pystyy tekemään työnsä hyvin, pystyy keskittymään työhönsä täysin, ja että jokaisella opettajalla on aikaa jokaiselle luokan oppilaalle.

Me tiedämme myös sen, että myös Opettajien Ammattijärjestö OAJ on pitänyt vahvasti esillä tätä kolmiportaisen tuen uudistamista, josta on myös hallitusohjelmassa olemassa kirjaukset, ja kiinnitin huomiota sivistysvaliokunnan mietinnössä tähän: ”Selonteosta esimerkiksi käy ilmi, että inklusiota on käytetty monessa kunnassa jopa säästökeinona samalla, kun erityisluokkia ja pienryhmiä on lakkautettu viime vuosina. Valiokunta pitää tärkeänä, että inklusion toteutumista ja vaikutuksia selvitetään perusteellisesti ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.” En voisi, herra puhemies, olla tämän enempää samaa mieltä sivistysvaliokunnan tekemistä huomioista, ja toivon, että nämä valiokunnan tekemät huomiot menevät nyt aidosti eteenpäin, jotta myös näihin tilanteisiin pystytään tuomaan aidosti sitten myös muutoksia, eli toisin sanoen siis, että perusopetuksessa me voimme resursoida opetuksen riittävällä tavalla ja siten, että myös inklusion osalta aidosti toteutuu se, että mikäli sitten erityisen tuen oppilaita on sijoitettu yleisopetuksen ryhmiin, se myös tarkoittaa sitä, että sinne vastaavasti siirtyy myös sitten tukea, eikä niin, että opettaja kokee, että omassa työssä selviytyminen muuttuu raskaaksi tai jopa mahdottomaksi.

Herra puhemies! Loppuun oikeastaan se, millä aloitin: myös itse opetusministeriössä aikaisemmin työskennelleenä olen tätä kyllä paljon pohtinut, että kun eri hallitukset tekevät isoja uudistuksia, toimeenpanevat erilaista uutta lainsäädäntöä, niin jos tosissaan tilanne on se, että joka kahdeksas poika, joka päättää peruskoulun, ei osaa lukea kunnolla, kyllä se kertoo myös siitä, että meillä on edelleen kyllä pahasti jotain vialla siellä perusopetuksen pohjassa, joka täytyy korjata, sillä jokainen lapsi ja nuori ansaitsee ja hänen pitää saada riittävät perustaidot elämäänsä, jotta taas sitten ne jatko-opinnot sujuvat ja jotta esimerkiksi jokainen nuori saa myös sen toisen asteen tutkinnon suoritettua.

Herra puhemies! Uskon, että tämä on semmoinen teema ja asia, joka yhdistää meitä kansanedustajia tässä salissa: etsiä tähän ratkaisuja ja niitä keinoja, miten asia saadaan muutettua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Aittakumpu.

17.57 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa herra puhemies! Olemme hyvin tärkeän aiheen äärellä, ja kiitän sivistysvaliokuntaa laajasta ja hyvästä, voisi sanoa, realistisesta mietinnöstä. Suomessa on vuosikymmenten ajan, pitkään jo, ymmärretty koulutuksen ja sivistyksen merkitys paitsi yhteiskunnalle myös ihmisen hyvinvoinnille. Maamme opettajat, koulun henkilökunta ja koulun toimintaan vaikuttavat muut ihmiset tekevät todella arvokasta työtä ja ansaitsevat siitä tunnustuksen ja arvostuksen.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta tuo mietinnössään hyvin vahvasti esille sivistyksen merkitystä meille kaikille. Koulutus antaa ihmiselle monia hyviä eväitä elämää varten. Tässä ajassa tärkeä huomio on myös se, että koulutus antaa yhteiskuntaan vakautta ja kestävyyttä esimerkiksi erilaisia valeutisia ja informaatiovaikuttamista vastaan.

Arvoisa puhemies! Kuten todettu, koulutus liittyy miltei kaikkeen yhteiskunnassamme. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olemme käsitelleet monia samoja teemoja kuin tässä mietinnössä. Tällä hetkellä on syytä olla erityisesti huolissaan maamme poikien

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

tilanteesta, eikä pelkästään olla huolissaan: koulua ja yhteiskuntaa on kehitettävä sillä tavalla, että pojat pysyvät paremmin mukana. Pidänkin tärkeänä sitä valiokunnan huomiota, että sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen olisi tullut ottaa huomioon koulutuspoliittisen selonteon valmistelussa vahvemmin. Valiokunta aivan oikein painottaa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä koskevien toimien sisällyttämistä osaksi koulutuksen kehittämistyötä.

Äskettäin muussa yhteydessä tutustuin valtioneuvoston julkaisuun vuodelta 2018 nimeltä Tytöt ja pojat koulussa. Siinä todetaan muun muassa, että koulutustasolla on havaittu olevan monia sellaisia tekijöitä, jotka osaltaan voivat selittää sukupuolieroja koulusuoriutumisessa. Tuossa julkaisussa todetaan, että esimerkiksi koulun on esitetty olevan enemmän feminiininen kuin maskuliininen ympäristö ja että sillä on yhteyksiä poikien koulumenestykseen.

Valiokunta pitääkin aivan oikein tärkeänä, että poikien ja nuorten miesten koulutuksesta syrjäytymisen syitä ja alisuoriutumista tutkitaan ja selvitetään tarkemmin. Pidän hyvin tärkeänä, ettei tämä jää vain selvitykseksi vaan että teemme todella vaikuttavia toimia poikien aseman parantamiseksi. Yksi keino voisi olla se, että yrittäisimme saada miesopettajia lisää kouluun. Pitäisikö harkita opettajakoulutukseen mieskiintiöiden palauttamista?

On myös muistettava se, että niin poikien kuin tyttöjen kotiolot näkyvät koulussa ja opiskelumaailmassa. Siksi on edistettävä perheiden hyvinvointia ja eheyttä. Kodin ja koulun yhteistyö on äärimmäisen tärkeää, että tieto kulkee kodista kouluun ja koulusta kotiin.

Arvoisa puhemies! Myös vanhempien sosioekonominen asema on selkeästi yhteydessä lasten koulumenestykseen. On hyvä, että entistä enemmän kiinnitetään huomiota siihen, että lapsen on hyvä olla koulussa riippumatta esimerkiksi siitä, minkälainen hänen vanhempiensa taloudellinen tilanne on.

Hyvänä nostona valiokunnan mietinnöstä korostan vielä huomiota, että kulttuuri on tärkeä osa yhteiskunnan sivistysperustaa. Kulttuurin huomioiminen ja kulttuurin mukaan ottaminen koulutuksessa ja koulutuspolitiikassa on erittäin tärkeää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi poissa. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

18.02 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tulin vielä tänne pohtimaan hieman näitä samoja asioita, joista täällä on puhuttu. Kiitos hyvistä puheenvuoroista.

Näin sivistysvaliokunnan puheenjohtajana nyt sitten vähän myös lisäksi tällaista täydentävää omaa ajattelua. Olen siis täysin samaa mieltä siitä, mitä me kirjoitimme tuonne sivistysvaliokunnan mietintöön. Meillähan oli hyvin pitkälle yksimielinen mietintö, ja oltiin hyvin pitkälle samaa mieltä niistä asioista, siitä muun muassa, että sivistys ja osaaminen ovat yksilön ja yhteiskunnan pärjäämisen ja menestyksen edellytys. Muutamista kohdista nyt vielä haluan sitten painottaa. Minähän olen itse toiminut toistakymmentä vuotta ammatillisen koulutuksen opettajana ja rehtorin ja johtajan tehtävissä ja erilaisissa tutkijan tehtävissä, ja haluan nostaa täältä nyt muutamia sellaisia, joihin meidän pitäisi oikeasti löytää niitä keinoja.

Kyllä se perustaitojen oppiminen on yksi sellainen, johon meillä pitäisi olla vielä enemmän niitä mahdollisuuksia vaikuttaa. Valiokunnassakin me pidettiin erittäin tärkeänä huolehtia siitä, että jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella on riittävä luku-, kirjoitus- ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

laskutaito. On arvioitu, että jopa kahdeksannella nuorella joku näistä puuttuu, ja se on kyllä niin sanotusti erittäin huono testamentti tästä kaudesta tuleville kausille. Tähän on pakko puuttua, koska se vaikuttaa jatko-opintoihin. Me aika monesti käytämme juhlapuheita, että 50 prosenttia pitäisi mennä korkeakouluopetukseen, mutta miten se sitten onnistuu, jos siellä perustaidot heti prakaavat? Ja miten sitten se jatkuva oppiminen, ja miten esimerkiksi tämä, että oppivelvollisuuden pidentäminen oikeasti onnistuu, jos meillä perustaidot puuttuvat?

Toinen sellainen iso asia on tämä hyvinvointi. Oppimisen ja hyvinvoinnin keskinäisriippuvuus on tiedetty jo aina. Nyt sitten koronakin on pahentanut tilannetta. Sen lisäksi, että on tullut oppimisvelkaa, meillä on myöskin näitä mielenterveysongelmia. Noin 20 prosentilla nuorista on mielenterveysongelmia, puhumattakaan sitten siitä, miten nämä nepsyongelmat, eli neuropsykologiset ongelmat, ovat lisääntyneet. Me tarvitaan oikeasti tämän oppimisen tuen järjestelmä, se pitää uudistaa.

Sitten tietysti on mietittävä, miten saadaan oikeasti puolet ikäluokista suorittamaan korkea-asteen tutkinto. Kyllä siinä pitää todella pohtia sitä, miten me voidaan hyödyntää yliopistokeskuksia, miten avointa korkeakouluopetusta, miten myöskin yleensäkin sivistystyötä, vapaata sivistystyötä ja niin edelleen.

Tutkimuksen riittävä rahoitus: Siinä nyt muistuttaisin siitä, kun ollaan puhuttu, että neljä prosenttia bruttokansantuotteesta pitäisi saada — se on se meidän linjaus, koko eduskunta on siihen sitoutunut — että pitää muistaa aina, ettei niitä hyviä tutkijoita tule, jos meillä ei ole se perustaso kunnossa, jos ei se peruskoulutus ole kunnossa. Ei tule innovaatioita, ei tule hyvää tutkimusta, jos ei ole koulutus kunnossa, tämä peruskoulutus, ja puhun nyt esimerkiksi myös niistä kandi- ja maisteritutkinnoistakin.

Ihan lyhyesti vielä tähän loppuun, että rahoituksen kanssa painitaan, totta kai, se on aivan ymmärrettävää, mutta en haluaisi enää sitä, että näitä aloituspaikkoja halpuutetaan. On hienoa, että tulee aloituspaikkoja lisää, mutta ei voi olla niin, että ne ovat alempihintaisia kuin mitä nämä opinahjut tarvitsisivat, koska laatuhan siinä laskee, ja se sitten taas näkyy niissä tuloksissa.

Ja sitten myöskin kiinnitän vielä huomiota tähän kasvatus- ja opetusalan henkilöstön täydennyskoulutusoikeuteen. Sote-alalla on lakisääteinen oikeus täydennyskoulutukseen, ja ketkä muut nyt tälläkin hetkellä tarvitsisivat erityisesti sitä lakisääteistä täydennyskoulutusta kuin opettajat, joiden ympärillä maailma muuttuu koko ajan ja joiden pitää nämä nuoret kasvattaa tähän ja tulevaisuuden taitoihin.

Lainsäädännöstä täällä on puhuttu, ja kyllä olen samaa mieltä, että kyllä meidän pitää katsoa tämä peruskoulun lainsäädäntö ja myöskin opintososiaalisen etuuksien lainsäädäntö. Sehän huomattiin, kun esimerkiksi perustuslakiasiantuntijat toivat tuossa oppivelvollisuuden pidentämisen lainsäädäntöpaketin yhteydessä esille, että suomalaista koulutuslainsäädäntöä on tilkkutäkkimäisesti koko ajan vain täydennetty. Meidän pitäisi se läpivalaista.

Ihan lopuksi tähän totean sen, että jatkuvan oppimisen järjestelmä tarvitsee muutakin kuin putiikin Opetushallitukseen, että kyllä siinä tarvitaan vähän enemmän hommia ja enemmän päätöksiä kuin mitä tällä hetkellä on.

Ja kun täällä puhutaan koulutuksen kunnianpalautuksesta, niin minä kyllä palauttaisin perustaitojen kunnioittamisen, hyvinvoinnin kunnioituksen, sivistyksen kunnioittamisen — nämä ovat niitä, joihin me kunnianpalautus tarvitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Asell poissa. — Edustaja Vikman, olkaa hyvä.

18.07 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Risikon kunnianpalautukseen sivistykselle, hyvinvoinnille ja perustaidoille on helppo yhtyä. Eduskunnalla on tänään mahdollisuus keskustella koulutuspolitiikkamme näkymistä aina pitkälle 2040-luvulle asti. Sivistysvaliokunta kuuli mietintöä tehdessään laajasti asiantuntijoita. Selonteon toimeenpano tosin konkretisoituu kunnolla vasta ministeriön toimeenpanosuunnitelmassa. Tätä voidaanakin pitää hieman valitettavana näin eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta, kun selonteko itsessään on monin osin hyvin ylimalkainen.

Valiokuntakäsittelyssä nousi esille myös se, että koulutuskentän ääntä ei selonteon valmistelussa ollut riittävästi kuultu. Kokoomuksen esityksestä sivistysvaliokunta otti kantaa sen puolesta, että toimeenpanosuunnitelma on laadittava laaja-alaisessa yhteistyössä koko koulutuskentän ammattilaisten kanssa. Toivonkin, että, opetusministeri ja koko ministeriön väki, varmistatte toimeenpanosuunnitelman laadinnassa, että alan parhaat asiantuntijat pääsevät osallistumaan ja heidän äänensä todella tulee kuulluksi. Jotta selonteon tavoitteet ja toimenpiteet konkretisoituvat, tarvitsemme niille laajan koulutuskentän yhteisymmärryksen ja hyväksynnän.

Laadukas koulutus ja sivistys perustuvat korkeatasoiseen tieteeseen ja tutkimukseen, arvoisa puhemies, ja vielä tämän päivän keskustelun jälkeenkin on jäänyt hieman epäselväksi se, onko nyt varmaa, että hallitus on aikeissa omalla vahtivuorollaan kantaa vastuun parlamentaarisesti sovituista toimista, joilla päästään kasvu-uralle tieteen ja tutkimuksen rahoituksessa kohti neljän prosentin tki-tavoitetta. Ja toisaalta onko parlamentaarisesti sovittu pysyvä ja laaja tki-verokannustin yrityksille ja toimijoille valmisteilla ja tulossa eduskunnan käsittelyyn vielä tällä kaudella? Sitä me kokoomuksessa kovasti toivomme ja haluamme vauhdittaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Gustafsson, olkaa hyvä.

18.10 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puheenjohtaja! Tässä keskustelumme viimeisimmissä puheenvuoroissa on ihan oikeasti nyt nostettu vahvasti esille tämä perustaitojen vaje, joka on aivan liian monella lapsella ja nuorella, kun ovat päättämässä peruskoulua. En malta olla muistelematta sitä, kun arvostamani Opetushallituksen pääjohtaja Jukka Sarjala yli 20 vuotta sitten — minulla on tallella se lehtiartikkeli — kantoi huolta siitä, että meidän lapsista lähes 20 prosenttia alisuoriutuu. Meillä on ollut meidän kouluissa tämä tietynlainen ongelma, mutta sen luonne on tietysti nyt muuttunut merkittävästi yhteiskunnan erilaisesta kehityksestä johtuen. Minusta oli tärkeää, että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja tuossa puheenvuorossaan nosti myöskin esille tämän oppimisen tuen järjestelmän kehittämisen — se nyt ei kerta kaikkiaan meillä toimi riittävästi.

Sitten semmoinenkin tärkeä yksityiskohta, joka liittyy lukutaidon oppimiseen peruskoulussa ja erityisesti nyt yläasteella mutta yleisemminkin: Kun tein myöskin kotiläksyjä tätä keskustelua varten, niin kaivoin sivistysvaliokunnan mietinnön koskien vuoden 21 valtion tulo- ja menoarviota, jonka yhteydessä käsitelimme tällaista monilukutaidon opetusta, joka on siis opetussuunnitelmassa ollut vuodesta 2014 lähtien. Monilukutaito tarkoittaa lukutaitoja — peruslukutaito, numeerinen lukutaito, kuvanlukutaito, medialukutaito — ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

johtopäätös on se, että se on jäänyt lähes pelkästään äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan harteille, kun lähtökohta on ollut se, että koko koulun toimintakulttuurissa kaikki opettajat kantavat huolta luku- ja kirjoitustaidosta. Näinhän sen pitää olla. [Keskeltä: Näin se pitää olla!] Nostan tämän sen takia esille, että on hyviä kirjattuja tavoitteita, mutta sitten tämä koulun toimintakulttuuri... Minua jonkun verran myöskin välillä harmittaa, kun meillä pitäisi olla hyvät rehtorit ja apulaisrehtorit, että miten tämä pedagoginen johtaminen itse asiassa siellä tällä hetkellä toimii. Meidän opettajathan ovat hyviä, mutta he ovat välillä, että ”minä itse” ja ”minä yksin tein”, kun pitäisi tehdä yhdessä.

Sitten tässä käydyssä keskustelussa on minun mielestäni jäänyt liian vähälle semmoinen tärkeä asia, että missä luuraavat lasten vanhemmat, perhe. Siis se on minusta ihan selvää, että isolla osalla näistä lapsista, joilla on vaikeuksia suoritua koulutehtävistä ja yli-päättänsä olla virkeänä ja aktiivisesti mukana... Kyllä vanhempien mukanaolo ja heidän tuki on kaiken a ja o. No sitten me tiedämme ja tulemme tähän, että meillä on perheitä, joissa on läsnä vain isä tai äiti parhaimmillaan, ja sitten lähes 20 000 lasta on lastensuojelutoimenpiteitten piirissä, eli ei tämäkään ole sillä tavalla niin helppo juttu kuin äkkiä voisi ajatella, mutta haluan kuitenkin tähän keskusteluun nyt tuoda tämän lasten vanhempien, huoltajien mukanaolon ja sen merkityksen.

Nyt puheenjohtaja, oliko tässä viiden minuutin raja?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kyllä.

On myöskin? Ohhoh, ohhoh. Sitten minä teen niin — minulla on vielä yksi mielestäni tärkeä asia, jonka haluan rauhassa sanoa, se ei ole pitkä — että pyydän lyhyen puheenvuoron. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Täällä on kahdeksan sitä ennen. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

18.15 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä koulutuspoliittisessa selonteossa ei puhuta lainkaan yrittäjyyskasvatuksesta. Myös sivistysvaliokunta kiinnitti tähän huomiota lausunnossaan ja totesi, että koulutuksen tavoitteita ja niiden saavuttamisen toimenpiteitä asetettaessa tulee huomioida myös yrittäjyyskasvatus sekä talous- ja yrittäjäosaamisen vahvistaminen kaikilla kouluasteilla.

Taloudenpidon taidot ja rahan järkevä käyttö ovat tärkeitä elämäntaitoja kaikille. Yrittäjyys ja itsensä työllistäminen kiinnostaa nuoria entistä enemmän. Luomme myös itse työtä. Työmme voi tulevaisuudessa muodostua myös palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistelmästä. Tarvitsemme yrittäjyyskasvatusta eskarista yliopistoon. Yrittäjyyskasvatuksen avulla oppii yritystoiminnan perusteiden lisäksi yrittävää asennetta ja työskentelyn ja vuorovaikutuksen taitoja, luovuutta, innovointia, ongelmanratkaisua ja monenlaisia tulevaisuudessa tarvittavia taitoja, tulevaisuusvalmiuksia. Näiden valmiuksien puuttuminen ei saa olla esteenä, kun yrittäjyys alkaa kiinnostaa ammattikoulun, ammattikorkeakoulun, yliopiston tai tohtorin tutkinnon jälkeen.

Arvoisa puhemies! Kun nuori voi hyvin ja löytää koulussa vahvuutensa, hän voi kukois-
taa ja löytää myös paikkansa aktiivisena kansalaisena yhteiskunnassamme. Koulujen ja yritysten yhteistyötä on syytä lujittaa siinäkin mielessä, että nuoret löytävät niistä kesätyö-
paikkoja ja työssäoppimisen paikkoja esimerkiksi ammattikoulun aikana. Meidän kannat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

taa turvata yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen kaikilla kouluasteilla. Kehitetään elinikäistä ja sujuvaa koulupolkua niin, että jokainen saa sen varrella tarvittavan tuen ja se pikku-poika, joka lähtee silmät loistaen eskariin, myös päättää peruskoulunsa silmät loistaen ja ne silmät loistavat läpi elämän.

Siihen tarvitaan poikapedagogiikan kehittämistä. Olen harjoitellut sitä reilut 20 vuotta kansanopistossa, johon tuli joka vuosi koulussa lyttyyn menneitä poikia. Poikien kanssa tarvitaan toiminnallisia menetelmiä ja poikia kiinnostavia sisältöjä ja oppiaineita, tekemällä oppimista. Pojat tarvitsevat selkeitä raameja ja samalla sopivasti joustavuutta vähän pienemmissä asioissa. Pikkuasioissa nipottaminen ei tahdo toimia poikien kanssa. Kun tulee töppejä, asiat selvitetään ja lähdetään puhtaalta pöydältä eteenpäin eikä muistella menneitä. Reipas kannustus ja onnistumisen kokemukset vahvistavat poikien itsetuntoa, jolloin he säilyttävät oppimisen ilon ja innon.

Kouluun tarvitaan myös miesten malleja. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä kotien kanssa — kuten edustaja Gustafsson puhui vanhempien merkityksestä — ja kodit tarvitsevat muutaakin tukea kuin koulun tuen. Tarvitaan, niin kuin täällä on paljon puhuttu, perustaitojen vahvistamista ja varmistamista, tarvitaan yhteisöllistä ja innostavaa koulua.

Erityisopettajana olen sitä mieltä, että kolmiportaisen tuen toimivuus eri puolilla Suomea on tarpeen selvittää. Tuen keinovalikoiman tulee olla laaja, koska poikia on monenlaisia ja tyttöjä on monenlaisia. Tarvitaan myös pienryhmiä yhtenä erityisopetuksen mahdollisuutena, jotta kaikki saavat tarpeellisen tuen. Jos tukea yleisopetuksen ryhmässä ei ole tai se on riittämätöntä, erityistä tukea tarvitseva oppilas on jätetty heitteille. Erityisopetuksen tilanne vaihtelee aivan liikaa eri puolilla Suomea ja koulujen kesken.

Arvoisa puhemies! Huolehditään siitä, että niin pojat kuin tytöt säilyttävät uteliaisuutensa ja ihmettelyn taidon läpi elämän.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.20 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä koulutuspoliittinen selonteko on hyvä katsaus koulutukseen, osaamiseen ja tutkimukseen maassamme pitkäjänteisesti eteenpäin. Erityisesti huomiota herätti edustajakollega Gustafssonin puheenvuoro koulutuksen tasa-arvosta, peruskoulusta ja hyvinvoinnista ja oppimisvajeista, ja kaikkeen, mitä sanoitte, on helppo yhtyä.

Hyviä poimintoja tämänkin hallituksen aikaansaannoista: Erityisesti oppivelvollisuuden nostaminen on tärkeä uudistus, nimenomaan pitkällä aikavälillä. Lisäksi ehkä täältä omaltakin sektorilta, sote-sektorilta, erityisesti nostaisin mielenterveyspalveluitten vahvistamisen ja tukemisen koulussa. Ne ovat ehdottomasti asia, joka on tällä hetkellä hyvin aliresursoitu, ja sinne pitää saada resursseja.

Ylipäättänsä täällä on puhuttu paljon koulunkäynnistä, ja mielestäni tämänkin selonteon ja kaikkien meidän toimien pitää kohdistua siihen, että koulu on mahdollisimman turvallinen paikka ja siellä puututaan koulukiusaamiseen. Täällä on puhuttu, että tarvitaan erilaisia rooleja ja muuta, ja se on hyvä, mutta tarvitaan myös vapautta olla oma itsensä ja jokaisen nuoren tukemista.

Sitten ehkä vähän pienempiä ja paikallisempia huomioita tähänkin: Esimerkiksi meillä Tampereella oli asukasilta eilen, ja aika paljon keskustelutti esimerkiksi lukiopaikkojen osalta se, että kaikille alueen nuorille ei löydy lukiopaikkoja tai esimerkiksi pisterajat ovat jo pitkälti niin paljon yli yhdeksän, että on haastavaa päästä. Meidän täytyy mahdollistaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

kuitenkin myös näissä isoissa kasvukaupungeissa koulutuksen mahdollisuus jokaiselle ja tukea sitä.

Ehkä myös sellainen, mitä haluaisin nostaa tässäkin selontekokeskustelussa, ovat tieteen ja tutkimuksen resurssit. Täällä on paljon puhuttu tki-rahoituksesta ja sen nostosta, ja se on varmasti tärkeää, mutta kun nyt puhutaan Ukrainan tilanteesta ja meillä on tulossa ja on parhaillaan iso vihreä siirtymä ja me tarvitsemme digiosaamista ja mihin kaikkeen meidän täytyykään panostaa ja mitä kaikkea hyödyntää — sotateollisuus, avaruusteknologia — niin peilaan esimerkiksi vaikka Tampereeseen, kuinka paljon meillä on osaamista ja kuinka paljon kouluissa ja muualla panostetaan tähän. Ehkä tähän oppilaitos- ja yritysyhteistyöhön ja siihen, miten me saamme hyödynnettyä sen osaamisen paremmin yritysten käyttöön, pitää vielä paneutua ja selonteossakin sitä linjata vahvemmin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

18.24 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä tällainen koulutuspuolen selonteko, ja itseltänikin muutama sana siitä:

Täällä on ollut paljon hyviä puheenvuoroja, ja kyllä tätä selontekoa ja sen näkemyksiä osaltaan voi tukeakin. Olen itse koulutukseltani ammatillinen erityisopettaja, ja olen opettanut ammattikoulussa ja kymppiluokalla. Olen opettanut jopa kangaspuilla poppanaliinan tekoa. [Naurua — Jukka Gustafsson: Saako näytillä?] — Ne ovat niillä oppilailla nyt sielä...

Arvoisa puhemies! Tuossa ministeri Andersson sanoi jossakin vaiheessa tätä keskustelua suunnilleen, että ”tärkeää on koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen”, ja jollakin lailla tulee miettineeksi, että mitä se on se tasa-arvo koulutuksessa. Edustaja Gustafsson, onko inklusio opetuksessa mielestänne tasa-arvoa? Silloin kun tähän inklusioon lähdettiin, puhuttiin aika paljon tasa-arvosta, ja nyt minusta kuitenkin, itse opettajana, tuntuu, että saattaisiko se tasa-arvo ollakin juurisyy siihen, että oppimistulokset ovat heikenneet. Mielestäni siinä on ristiriitoja, mitä sillä tasa-arvolla tarkoitetaan, ja mielestäni se on tasa-arvoista, että kukin oppilas saa omantasoistaan opetusta ja sillä lailla, että oppilaat on ryhmitetty niin, että esimerkiksi semmoiset, jotka saattavat aiheuttaa häiriötä tai joilla on joku synnynnäinen vamma tai muuta, ovat omissa ryhmissään, ja sen näkisin parempana vaihtoehtona. Minulla on siitä henkilökohtainen kokemus: Seinäjoella olin opettajana autopuolella, ja silloin perustettiin sinne pienryhmä, ja mielestäni ne tulokset olivat hyvät, ja sitten myös ne alkuperäiset ryhmät, missä he olivat, pääsivät ehkä etenemään eri tavalla. Tasa-arvo on ihan hyvä asia, mutta pitää miettiä koulutuksen osalla, mitä se tasa-arvo on.

Sitten tavallansa neuropsykiatrisilla lapsilla pitää tunnustaa nämä asiat ja tunnistaa ne, sillä tavalla, että jos koetaan jopa ala-asteella jo, että jollakin on jotakin ongelmia, niin mielestäni opettajien tulisi paremmin osata tunnistaa nämä neuropsykiatriset ongelmat, eikä välttämättä niin, että nyt on kotona jotain vialla. Se on erittäin tärkeää.

Sitten edustaja Risikko mainitsi tuossa, että tavoite on, että yli 50 prosenttia suomalaisista saavuttaisi korkea-asteen tutkinnon. Tätä ihmettelen, että miksi — miksi ihmeessä sen pitää olla niin suuri? Oma käsitykseni on se, että tuolla on aika paljon niitä kädentaitojen töitä, mitä pitää tehdä, ja jonkun pitää nekin kuitenkin tehdä. Ei mielestäni ylikouluttaa tarvitse porukkaa.

Sitten ihan äsken sain tuolta kentältä viestiä siitä, että koulukiusaajan tulisi aina vaihtaa koulua eikä kiusatun, ja tämä on tosi hankala asia. Jos opettajat eivät oikeasti saa kuriin ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

toimimaan sitä hommaa eivätkä kykene tätä koulukiusaamista lopettamaan, niin kyllä silloin mielestäni se koulukiusaaja tulee sijoittaa muualle eikä kiusattu eikä säilyttää siellä koulussa enää. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

18.29 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Totta kai, ehdottoman tärkeää on varmistaa, että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot, niin luku-, kirjoitus- kuin laskutaidon. Perustaitojen lisäksi tällainen ihmisenä kasvamisen ja elämäntaitojen merkitys myös korostuu, ja niiden siirtäminen sukupolvelta toiselle on myös erittäin tärkeää. Tällaista ennakkoluulotonta keskustelua myös tulevaisuuden peruskoulusta on kyllä järkevää tehdä. Esimerkiksi edustaja Kinnusen arvokkaalla tavalla mainitsema poikapedagogiikan tarve on kyllä ilmeinen. Oppimiserot eri sukupuolten välillä on hälyttävällä tavallakin kasvanut. Keinoja tukea siis poikia ja motivoida heitä oppimaan ja opiskelemaan on mietittävä myös yhdessä poikien kanssa. Poikien ja ylipäättään nuorten miesten tällaisia koulutuksesta syrjäytymisen syitä sekä poikien alisuorittamisen seurauksia tulee ilman muuta selvittää ja sen perusteella arvioida niitä toimenpiteitä, joilla näitä ongelmia voitaisiin estää.

Puhemies! Itsekin mainitsen muutamalla sanalla tästä edustaja Mäenpään analysoimasta inklusiosta, joka ehkä selonteossa jää jollakin tapaa hiukan ohueksi, ylipäättään siis analyysi inklusion toimivuudesta. Selonteossa kyllä todetaan arvokkaalla tavalla vammaisten ja muiden tukea tarvitsevien oppilaiden inklusion edellyttävän tuen välttämättömyys. Itse pohdin inklusion keskeisintä merkitystä pyrittäessä ehkäisemään nuorten myöhemmää tällaista koulutuksellista ja yhteiskunnallista syrjäytymistä. Tosiasia on myös se, että inklusiota on käytetty kunnissa myös säästökeinona samalla, kun siis erityisluokkia ja pienryhmiä on lakkautettu. Inklusion toteutumista ja vaikutuksia tulee kyllä arvioida perusteellisesti ja tarvittaessa myös ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. On muistettava, että inklusion käänteisyys tarkoittaa myös lapsen oikeutta pienryhmään silloin, kun se on lapsen etu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

18.32 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitän rikkaasta keskustelusta erityisesti koulutuspolitiikan saralla tänään. Se on varsin arvokasta ja sitä käydään eduskunnassa varsin harvoin, minkä takia tämä päivä on ollut tietenkin meille koulutuspolitiikasta innostuneille varsin tärkeä päivä.

Jatkan vielä osajapulasta, nimittäin edustaja Hyrkkö nosti esiin sen tärkeän seikan, että myös näillä kasvavilla isoilla kaupunkiseuduilla on tällä hetkellä osajapulaa. Tämä on yksiselitteisesti totta, ja siihen tulisi reagoida koulutuspaikkoja lisäämällä, avarakatseisella koulutuspolitiikalla, niin kuin sitä nimittäisin. Suurilla kaupunkiseuduilla on merkittävää pulaa erityisesti tietyistä ammattiosajista, ja heidän määräänsä meidän tulee ilman muuta kasvattaa.

Elämme erikoisia aikoja, kun avointen työpaikkojen määrä on tällä hetkellä jopa kaksinkertainen töitä hakeviin nähden — kerrassaan siis vinoutunut tilanne. Osajapula on jo realisoitunut, ja se koskettaa ihan joka ikistä suomalaista maakuntaa. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta haasteena ei ole pelkästään koulutuspaikkojen riittämättömyys,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

vaan joidenkin kasvualojen vähäiset hakijamäärät ja osaltaan myös vinoutuneet, sukupuolittuneet hakujärjestelmät vaikkapa luonnontieteissä, matematiikassa ja näissä aineissa, joista olemme tänäänkin puhuneet — luma-aineiksikin niitä nimitämme. Yritysten ja elinkeinoelämän järjestöjen tulisi toimia aktiivisemmin yhteistyössä oppilaitosten kanssa tällaisten alojen julkisuuskuvan parantamiseksi ja muiden haasteiden ratkaisemiseksi. Ajattelen, että tämmöisestä laajasta maakunnallisesta yhteistyöstä erityisesti koulutuksen ennakointiin ja tulevien koulutustarpeiden kehittämiseen voisi olla yhdeksi ratkaisureitiksi tähän koulutuksen kehittämiseen tulevaisuudessa, eli ikään kuin maakunnallista koulutuksen kehittämistä.

Kävin eilen Yrityskylässä. Kävin viimeksi siellä viisi vuotta sitten. Tässä välissä oli tapahtunut paljon kehitystä — olin erittäin iloinen siitä, mitä näin. Kuitenkin kiinnitin huomiota siihen, että edelleen esimerkiksi myös kuudennen luokan oppilailla, kun he valitsevat siellä päiväksi sitä omaa ammattia, ajattelu on edelleen varsin voimakkaasti sukupuolittunutta. Ja vaikka esimerkiksi ilmastonmuutos on suuri huoli nuorten keskuudessa, alavalintoja ei kuitenkaan tehdä sen mukaisesti. Esimerkiksi energia-aloille, joilla on merkittävä vaikutus ilmastonmuutoksen ratkaisemiseksi, ei ole tunkua erityisesti nuorten naisten, tyttöjen keskuudessa.

Ajattelen, että meidän tulisi ehkä katsoa mallia Viron suunnasta löytääksemme tähän ratkaisuja. 99 prosenttia heidän varhaiskasvatustieteilijöistä saa teknologia- ja tietotekniikan erilaisten projektien myötä, ja esimerkiksi 40 prosenttia heidän IT-alan osaajistaan on naisia, eli he ovat onnistuneet jossain [Puhemies koputtaa] kopioimaan Suomesta niin, että voisimme siitä itsekkin oppia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

18.35 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua tästä koulutuspoliittisesta selonteosta, ja aivan ensimmäiseksi täytyy todeta, että tällä hallituskaudella on kyllä tehty mittavat toimenpiteet tämän koulutuksen osalta, panostettu niin opetuksen laatuun, oppilasryhmien kokoihin kuin tutkimukseen ja kehittämiseen, ja tämä on kyllä erityismaininnan arvoista, samoin kuin tämä koulutuspoliittisen selonteon valmistuminen ja se, että tässä käydään jo neljättä tuntia keskustelua tästä koulutuspolitiikasta yli-päättänsäkin eduskuntasalissa. Näen tässä tietyn yhteyden, kun olen kuunnellut näitä puheenvuorojakin, jo aiemmin tämän hallituskauden aikana julkaistuihin muun muassa kansalliseen mielenterveysstrategiaan ja itsemurhien torjuntaohjelmaan vuosille 2020–2030, ja yhä suuremmassa määrässä katseet kohdistuvat näiden kahden asian yhdistymiseen, siihen, minkälainen rooli koululla on lapsen mielenterveyden rakentumisessa ja minkälainen vastuu myös koulun henkilökunnalla, opettajilla ja niin poispäin on tässä mielenterveyden kehittämisessä.

Vuodesta toiseen, keskustelusta toiseen me aikuiset keskityimme aina puhumaan koulukiusaamisen ehkäisystä ja mielenterveystyön tärkeydestä, mutta vuodesta ja keskustelusta toiseen me toteamme, että nämä resurssit eivät ole riittäviä, ja yhä, vaikka puhetasolla ja selontekotasolla asiat tunnustetaan, sitten käytännössä ne valitettavasti eivät aina näin toteudukaan.

Itselläni on erityislapsi, yksi lapsistani, ja olemme käyneet koko tämän kirjon. Olen kohdannut äitinä näissä keskusteluissa sen, että lapsella voi olla vaikeaa, kun äiti on eduskun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

nassa ja poissa kotoa ja niin pois päin, mikä valitettavan useasti myöskin tuupertaa vanhempien jaksamista, kun tuo vastuu vieritetään liian vahvasti sitten myöskin sinne kotiin. Tärkeintä on, kun näitä palavereja käydään ja näistä tukitoimista sovitaan, että käytäntö sitten toimisi. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa tällä hetkellä usein, jos nuori ei tulekaan erityisopetukseen tai tähän sovittuun tapaamiseen, niin erityisopettaja ehkä soittaa perään ja jos ei tällä yhdellä puhelinsoitolla sitten tavoiteta, niin todetaan, että parhaamme on yritetty ja enempää tästä oppijasta ei kiinni oteta, ja näinhän se ei tietenkään saisi olla.

Puhumme monta kertaa erityisoppilaista ja erityisistä taidoista, ja yhtä tärkeää olisi muistaa sitten myöskin ne erityislahjakkaat oppilaat, jotka vaativat myöskin erityiset toimenpiteet kouluissa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

18.38 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Sivistysvaliokunnan mietintö liittyen koulutuspoliittiseen selontekoon — hyvää laajaa keskustelua aiheen osalta. Niin kuin valiokuntakin on todennut, selonteko sisältää oikeansuuntaisia ja perusteltuja linjauksia tulevaisuuteen ja tulevaan. Valiokuntakin on katsonut, että kun nyt katsotaan tätä hetkeä ja sinne pitkälle tulevaisuuteen koulutuksen suhteen, niin kaivataan selkeyttämistä. Ja valiokunta on painottanut, että nyt nämä laajasti kannatetut selonteon tavoitteet sekä niitä koskevat toimenpiteet vaativat toteutuakseen riittäviä resurssointia, ja tähän pitää paikkansa.

Puhemies! Oppia ikä kaikki, ja oma äitini aina totesi, että nuorenanahan se vitso on väännettävä. Ja kun oppia on ikä kaikki, niin se on elinikäistä oppimista. Ne perustaidot saadaan jo heti siellä elämän alkuvaiheissa peruskoulusta, alakoulusta ja yläkoulusta — se on täällä tuotu esille.

Mutta haluaisin nyten, kun oppia on ikä kaikki, todeta, että ehkä vähän vähemmälle puheelle on jäänyt tässä keskustelussa se, mitä valiokunta on tuonut esille, eli tämä ekososiaalinen sivistys. Tätähän tulevaisuusvaliokuntakin on lausunnossaan tuonut esille, ja tähän sivistysvaliokuntakin on viitannut ja kiinnittänyt huomiota ekososiaalisen sivistyksen merkitykseen läpi sen koulutuspolun. Ekososiaalisella sivistyksellä viitataan kykyyn omaehtoiseen tietoperusteiseen arvopohdintaan ekologisen kestävyuden, yhteiskunnan kehityksen, hyvinvoinnin saavuttamisen ja materiaalsen kulutuksen suhteesta sekä merkityksellisen ja laadukkaan elämän osatekijöistä. Tähän kyllä haluan kiinnittää huomiota, että hyvä, että tämä on tuotu esille.

Itse kun muistelee sitä omaa koulumaailmaa sieltä alakoulusta lähtien, niin kyllä tämä ekososiaalinen kestävyys ainakin itselläni tuli monesti esille, ja mielenkiinnolla katsoin niitä alakoulun kirjojakin, kuinka siellä puhuttiin asiallisella tavalla metsäteollisuuden vaikutuksista tämän yhteiskunnan kehittymiseen ja vaurauden nostattamiseen. Ne asiat tuotiin hyvin seikkaperäisesti esille. En ole tietenkään, puhemies, nyten päässyt katsomaan, millä tavoin nykyiset opetuskirjat tätä ekososiaalista kehitystä ja sivistystä tuovat esille, mutta haluaisin tämän nyt tuoda tähän keskusteluun myös mukaan, että tällainen kestävä ja realistinen vihreys ja luontosuhde on hyvä tuoda jo heti siellä alakoulun ensivaiheissa esille, ja sitä kautta jokainen pystyy sitten sen oman arvoperustansa ja -pohjansa luomaan tänne pitkälle tulevaisuuteen. [Puhemies koputtaa] Ja niin kuin sanottu, oppia on ikä kaikki.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vikman poissa. — Edustaja Gustafsson, olkaa hyvä.

18.41 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Kaksi asiaa, ja se oli sitten siinä.

Itse asiassa tuossa aiemmassa keskustelussa vastauspuheenvuorossani edustaja Vikmanille toin esille sen, minkä takia nyt sekä meidän sivistysvaliokunnan mietinnössä mutta myöskin hallituksen linjauksissa on haluttu tähdentää sitä, että tämä lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö tulee nostaa uudelle tasolle, ja miten tämä opetuksellinen yhteistyö ja eri tutkinnon osien joustava yksilöllinen yhdistäminen pitää saada nykyistä helpommaksi. Se, miksi se on tärkeää, niin selvitin itselleni ihan uteliaisuudesta pari kolme kuukautta sitten opetusministeriöstä, että onko teillä tietoa siitä, kuinka paljon käytännössä tarjotaan lapsille ja nuorille aidosti mahdollisuuksia valita aineita, niin sanotusti oppiaineita ristiin. Ja luen tästä vastauksesta: ”Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ilmoittivat vuonna 2021 mahdollisuuden suorittaa lukio-opintoja ammatillisen tutkinnon ohella 275 toimipisteessä (32 prosenttia kaikista), kun valtakunnallisesti toimipisteitä oli yhteishaussa 857.” Sitten huom. ”tietojen tallennustoimipiste ei koulutuksen järjestäjien tai oppilaitostasolla”. No nyt tähän on tarkoitus tuoda sitten senkaltaisen järjestelmä, että opiskelijoilla on aidosti mahdollisuus jo hakeutuessaan ilmoittautua suorittamaan kaksois- tai kolmoistutkintoa, että silloin myöskin tämä tilastollinen järjestelmä ja muu saadaan kondikseen, mutta siis tosiasia on se, että nämä mahdollisuudet kasautuvat tietyille ylläpitäjille, toimialoille, ja merkittävällä osalla lapsista ja nuorista ei ole aidosti mahdollisuuksia valita, ammattikoululainen lukiosta ja päinvastoin. Sen takia tämä on tärkeä. Ja näin me saadaan, hei, senkaltaisia lahjakkaita nuoria myöskin sitten myöhemmin korkea-asteen opintoihin, jos he sellaisen tarpeen kokevat oman itsensä kehittämiseksi ja yhteiskuntaa palvelemaan.

Sitten, arvoisa puhemies, olin ajatellut syvällisemminkin tämän puheenvuoroni loppufiinaalin sillä tavalla, että minua pitkän linjan koulutuspoliitikkona ovat tietysti lähellä nämä Pisa-tutkimukset, vaikka ne ovat myöskin Suomelle olleet suosiollisia ja ovat edelleenkin, pärjäämme kohtuullisesti, mutta ei riittävän hyvin, mutta kuitenkin kannan itse huolta siitä, että se, osaatko matematiikkaa erinomaisesti tai vähemmän hyvin tai jotain muuta ainetta, niin ei ehkä ole sen lapsen ja nuoren kannalta maailman tärkein kysymys, mutta se, mikä on, on se, että minun mielestäni tällaisen opetuksen syvällisemmät ja tärkeimmät vaikutukset liittyvät lasten ja nuorten henkiseen kasvuun, myönteiseen minäkuvaan, opiskeluhaluun ja mielenterveyden edistämiseen. Niitä ei ole helppo mitata, mutta jokainen ihminen tuntee kasvatuksen ja saadun opin vaikutukset mielessään elämänsä loppuun asti. Halusin sanoa tämän ääneen. Voin olla vielä paikalla seuraavassakin eduskunnassa, kukaan ei tiedä, mutta tuskin olen vajaan kymmenen vuoden päästä seuraavassa koulutuspoliittisen selonteon keskustelussa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

18.46 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafssonille: älkää nyt vielä luovuttako, [Naurua — Jukka Gustafsson: En minä niin sanonutkaan!] seuraavaa selontekoa pukkaa.

No, joka tapauksessa, arvoisa puhemies, haluan vielä puhua, kun täällä on puhuttu esimerkiksi oppimisen tuesta. Minä haluan kahta asiaa nostaa tässä vielä esille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Oppimisen tuki elikkä erilaisten oppijoiden huomioiminen: Mehän kiinnitimme huomiota mietinnössä siihen, että sen pitäisi olla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, ja kuinka ollakaan kun minä olen nyt alkanut puhumaan korkea-asteen opiskelijoitten oppimisen tuen tarpeesta, niin hyvin monet, opettajat ja opiskelijat, ovat tulleet itse sanomaan, että se on aivan totta. Monesti vain ei ajatella, että jos ihminen on yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai aikuisopiskelussa, hänellä olisi mahdollisesti joitain oppimisongelmia, ja ne ovat monta kertaa jääneet hoitamatta ja auttamatta aikaisemmin, ja ne tulevat esille sitten jatko-opinnoissa ja pidemmällä, kun on menty korkeakouluun. Sitten myöskin työelämässä se tulee vastaan viimeistään. Siitä syystä kannatan lämpimästi sitä, että tämä oppimisen tuen järjestelmä nyt uudistetaan ja huomioidaan nämä erilaiset oppijat. Siihen tarvitaan hyvin paljon myöskin moniammatillista... [Puhujan mikrofonit sulkeutuu] — Sensuuri, kuka yrittää pistää poikki?

No, joka tapauksessa esimerkiksi neuropsykologiset ongelmat vaativat valtavasti moniammatillista yhteistyötä. Tarvitaan nimenomaan tällaisia auttamispolkuja, joissa on terveydenhuollon ammattihenkilöt: psykiatri ja neurologit. Sitten se vaatii nimenomaan sitä, että koulu ja vanhemmat ovat mukana, tarvitaan apuvälineitä, ja kun saadaan diagnoosi ja kun saadaan hoito tälle nuorelle, niin monesti maailma siitä sitten aukeaa. Minä olen hyvin tyytyväinen siitä, että on alettu puhumaan neuropsykologisista ongelmista.

Toinen asia, mihin haluan vielä kiinnittää huomiota, on perusopetuksen yksilöllistäminen. Eli meillähän ovat nivelvaiheet aina vaikeita, mutta eivätkö nuori ja lapsi saisi liukua toiselle asteelle ja seuraaville vaiheille yksilöllisesti? Se olisi minun mielestäni tärkeä asia, että me enemmän yksilöllistettäisiin tätä perusopetusta. Joku saattaa tarvita vähän enemmän esiopetusta ja sitten siirtyä perusopetuksen puolelle, ja taas toisaalta siellä perusopetuksessakin voi mennä nopeammin tai hitaammin. Elikkä tällaista yksilöllistämistä, mitä muun muassa professori Jouni Välijärvi peräänkuuluttaa — sitä kaipaisin meidän uudessa perusopetuksessa.

Täällä esimerkiksi edustaja Ovaska käytti erinomaisen hyvän puheenvuoron, että kyllä meidän pitää tälle peruskoululle nyt jotain tehdä. Se on aika lailla sitä samaa, mitä aikaisemminkin. Niin hyvä kuin se onkin, kyllä sekin tuunausta vaatii. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

18.49 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Risikon puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Toki korostaisin, että peruskoulussa edelleen on valtavasti oikeaa, valtavasti hyvää ja valtavasti päivittäisiä sankaritarinoita. Mutta on totta, että lisääntyvät haasteet perustaitojen osalta, mielenterveyteen liittyvät asiat ja opilliset pulmat ovat myös peruskoulussa näyttäytymässä kokonaisuutena niin, että myös eduskunnassa siitä on hyvä olla huolissaan.

Mutta eräs syy myöskin, joka oikeastaan liittyy myös tähän, on, että meidän olisi todellakin myös syytä kantaa huolta opetus-, ohjaus- ja muun henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Koulumaailma, siellä toiminimen ja työskenteleminen, on väijäämättä muuttunut yhä haasteellisemmaksi. Opettajat kohtaavat työssään entistä moninaisempia ja monimutkaisempia ongelmia, joita heidän pitäisi päivittäisessä työssään ratkaista. Ja en ole, puhemies, aina varma, kykeneekö ympärillä oleva yhteiskunta sitä työtä riittävästi tukemaan. Opettajat jäävät liian usein yksin, ja samaan aikaan sekä opetukselliset velvoitteet että osaltaan kouluihin työntynyt tällainen hallinnollinen työ ovat lisääntyneet. Edustaja Gustafs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

son hyvällä tavalla käytti puheenvuoron vanhemmuudesta, ja aina ei ole itsestään selvää, että vanhempien ja koulujen tai oppilaitosten välinen yhteistyö toimisi. Ongelmana saattaa olla toisinaan esimerkiksi tulehtuneet keskusteluyhteydet, jolloin lapsen ja nuoren ympärillä olevat keskeiset aikuiset vetävät köyttä eri suuntiin.

Myös lasten ongelmat ja haasteet, niin käytökseen kuin opillisiin seikkoihin liittyvät, ovat vähintäänkin laajentuneet, ja toden totta, lasten ja nuorten koulukuntoisuus ei ole aina itsestään selvää. Kaikki tämä on, opetushenkilökunnankin näkökulmasta, kovin kuluttavaa. Opettajat kamppailevat jaksamisensa kanssa. Iloitsen kuitenkin siitä, että hallitus on tähän asiaan puuttunut osoittamalla hyvinvointiin — paitsi oppilaitosten ja koulujen myös henkilöstön hyvinvointiin — tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

18.53 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu paljon tänään lukion ja ammattikoulun yhteistyöstä. Ammatillisen koulutuksen ja lukion rahoitus säilyvät erillisinä.

Tuon keskusteluun nyt harvaan asutun seudun näkökulman:

Monelta paikkakunnalta nuori joutuu muuttamaan toiselle paikkakunnalle jo peruskoulun jälkeen voidakseen opiskella ammattiin. Kaikki eivät ole siihen vielä valmiita. Olen iloinen siitä, että oppivelvollisuuskoulutuksen yhtenä vaihtoehtona on kansanopistovuosi, ja kansanopistojahan on monilla maaseudun paikkakunnilla. Kansanopistovuoden jälkeen nuori on valmiimpi jatkamaan kauempana, poissa kotoa.

Keskusta on ehdottanut, että vielä kotona asuva nuori voisi aloittaa myös paikallisessa lukiossa ja tehdä siellä yleissivistäviä aineita ja lähteä sitten isommalle kirkolle ammattikouluun. Tällaista yhteistyötä tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Nostan lukiokeskusteluun vielä yhden näkökulman: Meidän tulee huolehtia siitä, että myös pienet lukiot säilyvät eri puolilla Suomea. Mainiossa kotipitäjäkseni Reisjärvellä toimii peruskoulu, jossa on kaksi rinnakkaisluokkaa, ja samoissa tiloissa toimii myös pieni lukio. Samat aineenopettajat opettavat sekä peruskoulun yläluokilla että lukiossa. Yläkoulun erityisopettaja tekee työtä myös lukion puolella. Tulokset ovat erinomaisia.

Jos otetaan huomioon lukioon tulevien oppilaiden lähtötaso, pienet lukiot tekevät tässä maassa kaikkein parhaan tuloksen. Mikäli lukio lähtisi paikkakunnalta, menettäisimme sitoutuneet ja pätevät opettajat, koska heille ei riittäisi enää oman aineen oppitunteja pelkästään peruskoulun puolella. Tällä olisi merkittävä vaikutus koulutuksen laatuun. Peruskoulun ja lukion yhteiset opettajat ovat hyvin tärkeitä pienillä paikkakunnilla. Huolehditään siitä, että kouluverkko säilyy kattavana läpi maan ja pienet lukiot säilyvät hengissä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

18.55 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Täällä on käytetty merkittävän paljon erittäin rakentavia ja hyvin tulevaisuuteen katsovia puheenvuoroja. Itse olen yhtenä osana työstäni tulevaisuusvaliokunnassa, ja sen valiokunnan yksi merkittävimpiä rooleja on energisoida ja tuoda voimaa ja uskoa siihen tulevaisuuteen ja siihen perusarkeen, jota tulemme kohtaamaan. Meillä oli Nuorten parlamentin yhteydessä nuoria kuultavana mei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

dän valiokunnassa, ja yksi näistä nuorista siinä totesi vain aika surullisella äänellä, että me olemme niin väsyneitä, että me emme jaksaa unelmoida. Se vei kyllä kertaheitolla tulevaisuusvaliokunnan energisoivan voiman, se todellisuus, että nuoret ovat niin väsyneitä omassa arjessaan, että he eivät jaksaa unelmoida.

Täällä on paljon käytetty hyviä puheenvuoroa juuri siitä, miten me mahdollistettaisiin oppilaiden ja nuorten hyvinvointia, mutta nyt haluan keskittyä siihen unelmointiosaan, ja vähän ehkä omasta perspektiivistäni kansainvälistä puolta nostan, jota on myös tässä selonteossa ja valiokunnan mietinnössä.

Valiokunnan mietinnössähän todetaan, että Suomen vahva sivistysperusta monin paikoin perustuu kansainvälisyyteen ja moninaisuuteen ja sen ymmärtämiseen, ja erityisesti kansainvälisyysosaamisen merkitystä eri koulutusasteilla ja -muodoissa on syytä laajentaa ottaen huomioon tulevaisuudessa tarvittava kansainvälisyyteen liittyvä osaaminen, ja tätä haluan itse nostaa esiin. Kansainvälinen ura on ollut itselleni unelma, ja se on sitä monelle nuorelle, ja kun panostetaan siihen, että kansainväliset mahdollisuudet nuorilla paranevat, koulutuksella ja tutkimuksella on keskeinen rooli tässä kokonaisuudessa luoda työtä ja luoda osaamistasoa, ja sitä kautta siihen se kansainvälinen aspekti nousee vahvasti.

Olen itse äärimmäisen huolissani Venäjän törkeästä hyökkäyssodasta Ukrainaan ja sen realisoimasta maariskistä Suomeen ja siitä riskistä, minkä me kohtaamme Suomessa nimenomaan kansainvälisyyden suhteen — on se sitten kansainvälisten investointien tai kansainvälisten osaajien suhteen; se vaara, missä me tällä maariskillä pyöritään, on nimenomaan se, että Suomi vähemmän kansainvälistyy. Minun mielestäni se ei ole se, mikä meidän nuorten tulevaisuuden kannalta on olennaista, mutta uskon että senkin maariskin poistamisessa eduskunta toimii terävin askelin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

18.58 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tuohon nuorten unelmoimiseen sen verran ehkä pystyy ottamaan kantaa, kun itse olen sitä sukupolvea, joka on oikeastaan ensimmäinen sukupolvi, jonka nuoruutta ja sen jälkeen aikuisuutta leimaa kokemus siitä, että mikään ennen sovittu ei päde eikä ennen itsestäänselvät asiat toimi. Eli ei ollut enää sitä aikaa, että menttiin kouluun, menttiin töihin. Saattoi olla tilanne, että koulun jälkeen ei ollut työpaikkaa, mihin mennä, ja arvelisinpa, että nykynuorisolla on vähän samanlainen tilanne. Se unelmoinnin puute johtuu siitä, että tavallaan ei ole selkeää näkymää tulevaisuudesta eikä yhteiskunta pysty sellaista luomaan, että olisi joku työpaikka, mille pystyisi elämänsä rakentamaan. Kun puhutaan vain pätkätöistä, silpputöistä, nuorten hyväksikäytöstä työelämässä ja vastaavista asioista, niin eipä siinä kovin paljon unelmointia silloin ilmene.

Täällä joissain puheenvuoroissa oltiin sitä mieltä, että tällaiset konkreettiset mittarit, kuten Pisa-tutkimukset, eivät kertoisi kaikkea siitä koulunkäynnistä. No eivät ne ehkä kaikkea siitä kerrokaan, mutta toisaalta jos koulu olisi kaikin puolin kunnossa, niin eikö sen sivutuotteena olisi se, että tällaiset Pisa-tulokset olisivat hyviä? Eli jos koulussa olisi mukava oppia, niin kyllähän tuollainen peruskoulutasoinen matematiikka osattaisiin aivan erinomaisesti. Kyllä sen normaalijärkinen oppii, kun se vain pystytään hänelle kertomaan ja hänellä ennen kaikkea on motivaatio siihen. Elikä uskoisin, että nämä huonot tulokset kertovat enemmänkin siitä koululaitoksen suoriutumisen huonoudesta, josta seuraa, että tulee huonoja oppimistuloksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Toinen, minkä olen pannut merkille yleensä koulumaailmassa, on käytännönläheisyyden ja fokuksen häviäminen, eli unohdetaan, mitä varten siellä ollaan opiskelemassa. Kuvittelisi, että ammatillisissa oppilaitoksissa ollaan opiskelemassa ammattitaidon saavuttamiseksi ja opiskeltaisiin lähinnä niitä ammattiaineita, jotka sen ammattitaidon muodostavat. Kuitenkin olen käytännössä vierestä seurannut, että jopa aikuisopiskelupuolella ja jopa siten, että pohjalla on ylioppilastutkinto, siitä huolimatta opiskellaan aivan kummallisista taivaanrannan maalauksia, käytetään ammattikoulun opiskeluaikaa sellaisiin asioihin, mitkä eivät ollenkaan liity ammattitaidon oppimiseen.

Jos puhutaan peruskoulusta, niin tällaiset kokeilut yksilöllisellä oppimisella voisi kyllä unohtaa. Ei ala-astelainen pysty keskimäärin valitsemaan itselleen mitään oppiaineita toimivasti, koska — omaa kouluaikaani muistelen — lukiokin oli periaatteessa vähän niin kuin päivähoiton jatketta: sinne mentiin peruskoulun jälkeen, kun ei mitään muutakaan keksitty, ja siellä oltiin ja päästiin läpi lähinnä sen luokallisuuden takia.

Eli pitäisi keskittyä siihen, mikä käytännössä toimii, eikä yrittää keksiä sitä pyörää uudestaan koulutuksenkaan suhteen. Eivät ihmiset ole rakenteellisesti sen kummallisempia kuin muutamia vuosikymmeniä sitten, mutta koulumaailmaa on silti yritetty vääntää aivan ihmeellisiin asentoihin. Sen pitäisi mielestäni loppua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

19.01 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa puhemies! Kun tuolla työhuoneessa kuuntelin tätä keskustelua, niin edustaja Gustafsson sai minut nousemaan jaloilleni positiivisessa mielessä. Oli todella hienoa, että käytitte sen puheenvuoron siitä koulun sosiaalisesta merkityksestä sillä tavoin, että saattaisi olla, että jos minut nyt vietäisiin tuonne penkkiin ja ruvettaisiin kyselemään kertotaulua, niin minä en siitä mahdollisesti selviäisi. Se minun matemaattinen taitoni ei olisi sitä, mitä ajatellaan, että jokaisen peruskoulun suorittaneen pitäisi suorittaa, tai sitten suoriutua joistakin kirjoitustehtävistä. Mutta koulu on ollut minulle erityisen merkityksellinen sosiaalisen kasvun pohja, ja varmasti sen puitteissa sitten täällä olenkin. Kun yksinhuoltajaäidin poika, jolla on lukihäiriö, tulee kouluun, niin se kyllä vaatii myös sen perheen tuen, minkä myös edellisessä puheenvuorossanne toitte esille. Ja pitää painottaa kyllä tässä kouluyhteisön merkityksessä myös sitä, että meidän ehkä enemmän pitäisi uskaltaa edellyttää myös perheiltä lapsen kasvun suhteen oppimisen polulla, jotta emme jätä kaikkea koululle, mutta koulun merkitys on erityisen suuri.

Haluan vielä tässä vaiheessa sanoa, että opettajilla ja oppilailla pitää olla oppimisen rauha ja meidän järjestelmämme ei tällä hetkellä anna opettajille kaikkea mahdollista opettamisen rauhaa. Meidän, voisiko sanoa, Wilma-järjestelmä ja tämä aktiivisten vanhempien osallistuminen opettajan arvosteluun tuottaa opettajille hirvittävästi paineita, koska ollaan koko ajan kritisoimassa, että miksi meidän lapselle näin, miksi täällä tehdään näin. Näkisin, että yksi keskeisimmistä asioista pitäisi olla — mitä selonteossa kyllä sivutaan — se, että opettajien opettamisen rauha pitäisi pystyä turvaamaan. Silloin meidän oppilaille myös mahdollistetaan oppiminen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja valiokunnan puheenjohtaja Risikko, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

19.04 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tulin vielä ihan tänne puhujakorokkeelle puhumaan nimenomaan opettajista, ja edustaja Myllykosken puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Haluan nostaa tässä illan lopuksi opettajien merkityksen, kasvatus- ja opetushenkilöstön merkityksen, ja heidän jaksamisensa ja osaamisensa ja todistaa sen, että me kyllä valiokunnassa kannamme niistäkin huolta. Toki me katsomme sitä oppimista, näiden lasten ja nuorten hyvinvointia, oppimista ja sivistystä, mutta me kannamme huolta myös siitä, että meillä on niitä henkilöitä jotka ovat siellä koulupolun ja kasvun polun varrella.

Valiokunta kantaa huolta opetus-, ohjaus- ja muun henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Selonteossa todetaan, että opettajien ja muun henkilöstön työssäjaksamisesta ja työhyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeää ja että osaava johtaminen edistää osaltaan hyvinvointia ja työssäjaksamista. Selontekoon ei kuitenkaan sisälly tähän teemaan liittyviä varsinaisia toimenpiteitä. Opettajien työssäjaksamisen tuki linkittyy osaltaan esimerkiksi riittävään työnohjaukseen ja yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön. Kasvatus- ja opetusala kuuluu niihin toimialoihin, joissa työsuojeluhallinnon mukaan on keskimääräistä suurempi väkivallan uhka. Lisäksi psyykkisesti kuormittavat työolosuhteet ovat korostuneet erityisesti korona-aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstön alueellisen saatavuuden ja alalla pysymisen haasteisiin vastataan muun muassa työntekijöiden ja työyhteisöjen hyvinvoinnin vahvistamiseen tähtäävillä toimenpiteillä. Kasvatus- ja opetusalan veto- ja pitovoimaan tulee kiinnittää suurta huomiota.

Muutama sana myöskin osaamisen kehittämisestä, koska se on työhyvinvoinnin edellytys, että kokee osaavansa ja kokee, että osaaminen vastaa työn tarpeita ja vaatimuksia. Selonteko sisältää tavoitteen kasvatus- ja opetusalan koulutuksen sekä henkilöstön osaamisen kehittämisestä. Toimintaympäristö on jatkuvasti muutoksessa kansallisesti ja globaalisti, joten toimintaympäristön muutosten ja osaamistarpeiden jatkuva tunnistaminen on tärkeää. Opettajakoulutuksen tulee jatkossakin olla vahva suunnannäyttäjä opetus- ja kasvatusalojen kehityksessä. Ammatillisen osaamisen kehittämisen merkitys työuran aikana kasvaa koko ajan. Erityisen tärkeää on, että osaamis- ja koulutustarpeita ennakoidaan ja tulevaisuuden tarpeisiin pystytään vastaamaan laadukkaalla täydennyskoulutuksella. Opetus- ja kasvatusalan henkilöstön uran aikainen lyhytkestoinen, laadukas ja ajanmukainen täydennyskoulutus vastaa osaltaan nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin. Täydennyskoulutuksen järjestämiseen ja kehittämiseen sekä niihin osallistumiseen tarvitaan myös riittävät taloudelliset resurssit.

Selonteossa luetellaan useita teemoja, joihin liittyvän opetus- ja kasvatusalan henkilöstön osaamista halutaan vahvistaa. Näitä on erityispedagogiseen, ohjaus- ja johtamisosaamiseen, kestävään kehitykseen, tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, kieli- ja kulttuuritietoisuuteen, kasvatukseen ja opetukseen sekä digitalisaatioon ja digitaalisiin oppimisympäristöihin liittyvän osaamisen vahvistaminen. Valiokunta korostaa lisäksi hyvinvointiin liittyvän osaamisen järjestelmällistä vahvistamista ja sen tärkeyttä kasvatus- ja opetusalan koulutuksessa sekä oppimisvaikeuksien ja tuen tarpeen tunnistamisen osaamista. On tärkeää, että tutkintokoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa varmistetaan kasvatus- ja opetusalan henkilöstön riittävä osaaminen lapsen ja nuoren mielenterveyden edistämässä ja tunte- ja vuorovaikutustaitojen sekä kehokasvatuksen opettamisessa. Asiantuntijalausunnoissa on nostettu esiin muun muassa talousosaamisen opettamisvalmiudet sekä esimerkiksi tarve oppimisen apuvälineiden ja helppo käyttö -ohjelmien ja -sovellusten tuntemiseen liittyvän osaamisen lisäämiselle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Opetushenkilölle tulisi tarjota nykyistä luontevammin mahdollisuuksia osallistua myös kansainväliseen koulutusyhteistyöhön ja siihen, että opetushenkilöstön yhtenä uravaihtoehtona on myös toimiminen kansainvälisen koulutuksen tehtävissä. Suomalainen opettaja on arvostettu paitsi Suomessa myös maailmalla, ja opettajien pedagoginen koulutus on kysytty koulutusvienninkin palvelu. Jatkossa olisi hyvä linjata opettajien kansainvälisen osaamisen vaateita ja rohkaista luomaan omat ohjelmat korkeakouluissa kansainvälisiin opettajan tehtäviin tähtääville opiskelijoille.

Tässä vain muutamia sellaisia teemoja, mitä me haluttiin valiokunnassa nostaa opettajien jaksamisen ja osaamisen kehittämisen näkökulmasta. Paljon on tietysti muitakin sellaisia aiheita, ja täällä on jo hyvin kuvattukin sitä, miten se työtehtävä on muuttunut vuosien varrella. Opettajan pitää olla niin monena ja niin multitaskaaja eli multiosaaja, ja siitä syystä tarvitaan myös hänen huolenpitoaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.09 Ilmari Nurminen sd: Kiitos, herra puhemies! En halua enää pitkittää, mutta ihan muutama huomio:

Tietysti tämä selonteko tähtää pitkälle, ja täällä on ollut erittäin hyvää keskustelua näistä meidän koulutuspolitiikan suuntaviivoista, mutta ehkä haluaisin nostaa vielä yhden sellaisen käytännönläheisen esimerkin tästä toimintaympäristön muutoksesta, mikä liittyy kuntiin, että varmasti meidänkin, monien kuntapäätäjien, nyt kun sote-palvelut ovat siirtyneet, katse on nyt oikeastaan keskittynyt vain näihin koulutuspuolen- ja osaamiskysymyksiin. Itsekin olen monissa kuntien luottamushenkilöitten strategiapalaverissa ja muissa ollut, niin siellä oikeastaan keskustellaan pitkälti näistä koulutuspoliittisista kysymyksistä ja pureudutaan koulumaailmaan ihan eri tavalla, mitä aikaisemmin omankin poliittisen historian aikana — puhutaan ihan jo, että pitäisikö mennä koulun johtokuntiin ja muihin, ja miten opettajien hyvinvointi, ja muuta.

Eli haluan ehkä korostaa vielä tässäkin selonteossa ja tämän toimintaympäristön muutoksessa, että meillä on valtava määrä päättäjiä, jotka työskentelevät kunnissa ja nimenomaan jatkossa vahvemmin näitten koulutuskysymysten äärellä, ja minä uskon, että se on myös yksi voimavara, mikä tukee tätä selontekoa, siellä paikallistasolla, jolla koulutuskysymykset ja niiden rooli varmasti vahvistuvat vielä kuntapäätäjienkin keskuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Vikman, olkaa hyvä.

19.11 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Turvallisuusympäristömme on aivan viime aikoina muuttunut keskeisellä tavalla, ja se on muuttunut radikaalisti senkin jälkeen, kun sivistysvaliokunta sai mietintönsä koulutuspoliittisesta selonteosta jo ennen joulua valmiiksi. Turvallisuus on entisestään painottunut.

Nähdäkseni kodeilla ja kouluilla on merkittävä rooli maanpuolustustahdon vaalimisessa. Meillä Suomessahan maanpuolustustahto on ollut kansainvälisesti vertaillen hyvin korkealla tasolla, ja se korkea maanpuolustustahto puolestaan on kivijalka sille, että meillä Suomessa on uskottava puolustuskyky. Nähdäkseni meillä voisi olla paikallaan nyt tässä muuttuneessa turvallisuustilanteessa arvioida koulutuksen näkökulmasta myös se, onko meidän koulutusketjussamme kaikilta osin riittävästi huomioitu esimerkiksi se, että jokai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

nen myös koulutusketjumme puolesta omaksuu riittävät taidot ja muut kansalaiselle tärkeät turvallisuustaidot poikkeusoloissa selviytymiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

19.12 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Jos edustaja Myllykosken sai tänne saliin pompahtamaan edustaja Gustafssonin mainio puheenvuoro, niin itseni sai ylös nousemaan se, että edustaja Myllykoski puhui mainiosti. Hän nimittäin käytti sellaista äärimmäisen tärkeää sanaparia kuin oppimisen rauha, jota voidaan varmasti myös koulujen työrauhaksi kutsua, ja hän mainitsi esimerkin myös vanhempien osalta. Suurin osa varmasti toimii, mutta on totta, että joissakin tapauksissa vanhemmat kokevat vain kouluille osoitettuja vaatimuksia — siis lähtevät siitä, että heillä on koulun suuntaan olemassa vain oikeuksia, ei niinkään velvollisuuksia. Korostan tässä kuitenkin sitä, että suurimmassa osassa — siis ylivoimaisesti suurimmassa osassa, ja hyvä niin — yhteistyö toimii mainiolla tavalla, mutta rankat tapaukset, siis solmuun menneet yhteistyösuhteet tai yhteistyökyvyttömyyssuhteet, ovat todella rankkoja ja todella lapsen edun vastaisia.

Ja puhemies! Joskus voi olla niinkin — ja puhe on edelleen sanoista oppimisen rauha — että meillä lainsäätäjillä, siis minulla ja meillä kaikilla lainsäätäjillä, on peiliin katsomisen paikka. Me tuomme usein hyvää tarkoittaen lisätehtäviä, jotka siellä kouluarjessa saattavat näyttäytyä lisävaatimuksina ja haukkaavat ajankäytöstä sen oleellisuuden eli ajasta olla siellä lapsen ja nuoren vierellä.

Puhemies! Omalta osaltani kiitän syvästi tästä keskustelusta. Tämä on ollut todella tasokasta keskustelua. Lopulta ehkä kokoavastikin toteaisin, kun edustajia ympärilläni katson, että kyllä sivistys kantaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

19.15 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan haluan valiokunnan puheenjohtajana tähän ihan lopuksi kiittää teitä kaikkia siitä, että olette jaksaneet olla täällä. Minua vähän ensin hallotti suoraan sanottuna, kun katsoin, että on ensin turvallisuuskeskustelu ja sitten vasta aloitetaan tätä keskustelua, mutta täällähän se on vierähtänyt, kello on vähän yli seitsemän, ja olemme todella intensiivisesti keskustelleet ja mielestäni hyvin sivistyneesti. Ei kovinkaan paljon erimielisyyttä ollut, ainoastaan tietysti vähän painopisteistä, mutta kaikihan me ollaan sivistyksen kannalla, kaikki olemme koulutuksen kannalla, kaikki olemme osaamisen kannalla. Ja niinhän se on, että se sivistys antaa juuret ja osaaminen antaa siivet ja ne yhdessä tekevät juuret ja siivet, ja sitähän se nuori tarvitsee, ja meistä itse kukin. Onneksi me opimme joka päivä uusia asioita. Täälläkin me opimme toinen toisiltamme, ja minä olen ylpeä siitä, että saan olla valiokunnan puheenjohtaja, ja voi sanoa, että eduskunnan parhaimman valiokunnan puheenjohtaja — ja tärkeimmän, koska sivistyshän se on, joka kantaa Suomea. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.